

Kirsty Williams AC/AM
Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg
Cabinet Secretary for Education

Eich cyf/Your ref
Ein cyf/Our ref

Lynne Neagle
Cadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

9 Gorffennaf 2018

Annwyl Lynne

Yn dilyn fy llythyr, dyddiedig 29 Mehefin 2018, rwy'n falch o gael rhoi gwybod i'r Pwyllgor bod y crynodeb o'r ymatebion ar ddiwygio'r Cod Trefniadaeth Ysgolion wedi'i gyhoeddi ar wefan Llywodraeth Cymru ar 2 Gorffennaf 2018. Gallwch ei weld yn y ddolen ganlynol:
<https://beta.llyw.cymru/cod-trefniadaeth-ysgolion>

Mae'r Cod drafft wedi'i ddiweddarau i adlewyrchu'r ymatebion i'r ymgynghoriad. Bydd yn rhaid dilyn proses dechnegol nawr i sicrhau bod y Gymraeg a'r Saesneg yn cyfateb yn gyfreithiol. Yn unol â Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013, rhaid i'r Cod drafft wedyn gael ei osod gerbron y Cynulliad Cenedlaethol am 40 diwrnod, na ddylai gynnwys cyfnod o doriad o fwy na 4 diwrnod. Caiff fersiwn ddiwygiedig y Cod wedyn ddod i rym oni bai bod y Cynulliad Cenedlaethol yn penderfynu peidio â'i chymeradwyo.

Cytunais i ganiatáu i'r Pwyllgor weld y Cod cyn iddo gael ei osod gerbron y Cynulliad Cenedlaethol. Rwy'n amgáu'r drafft terfynol o'r Cod, sy'n ddarostyngedig i broses gyfwerthedd cymharu'r Gymraeg a'r Saesneg. Rwy'n cynnig ei fod yn cael ei osod gerbron Cynulliad Cenedlaethol yn syth ar ôl toriad yr haf, gan ddisgwyl y bydd y Cod yn dod i rym cyn diwedd y flwyddyn.

Yn gywir

Kirsty Williams AC/AM
Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg
Cabinet Secretary for Education

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Cod Trefniadaeth Ysgolion

Cod Statudol

Dogfen Cod Statudol: rhif
Dyddiad cyhoeddi: Date Month 2018
Yn disodli dogfen cod ymarfer: rhif 006/2013

Cod Trefniadaeth Ysgolion

Cynulleidfa	Awdurdodau lleol; cyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir; awdurdodau esgobaethol; ac Estyn.
Trosolwg	<p>Mae Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru gyhoeddi Cod Trefniadaeth Ysgolion.</p> <p>Mae'r Cod yn gosod gofynion y bydd angen i gyrff perthnasol (Gweinidogion Cymru, awdurdodau lleol, cyrff llywodraethu a hyrwyddwyr eraill) weithredu yn unol â hwy. Mae hefyd yn cynnwys canllawiau ymarferol y mae'n rhaid i gyrff perthnasol dalu sylw iddynt, ac mae'n nodi'r cyd-destun polisi, yr egwyddorion cyffredinol a'r ffactorau sydd i'w cymryd i ystyriaeth gan y rhai sy'n cyflwyno cynigion i ad-drefnu darpariaeth ysgolion, a chan y rhai sy'n gyfrifol am benderfynu ar gynigion.</p>
Camau i'w cymryd	Gweler uchod.
Rhagor o wybodaeth	<p>Dylid cyfeirio ymholiadau am y ddogfen hon at:</p> <p>Yr Is-adran Effeithiolrwydd Ysgolion Y Gyfarwyddiaeth Addysg Llywodraeth Cymru Parc Cathays Caerdydd CF10 3NQ Ffôn: E-bost: SchoolsManagementDivision3@llyw.cymru</p>
Copiau ychwanegol	Mae'r ddogfen hon ar gael o wefan Llywodraeth Cymru yn
Dogfennau cysylltiedig	<p>Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 <i>Diffinio ysgolion yn ôl y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg (2007)</i> <i>Mesur capasiti ysgolion yng Nghymru, Cylchlythyr Llywodraeth Cymru rhif: 021/2011 (2011)</i></p>

Cynnwys

Crynodeb	3
1. Datblygu ac ystyried cynigion	5
1.1 Egwyddorion a pholisïau cefndir allweddol	5
1.2 Ffactorau i'w hystyried wrth lunio, cyhoeddi, cymeradwyo neu benderfynu ar gynigion trefniadaeth ysgolion	5
1.3 Ansawdd a safonau mewn addysg	5
1.4 Yr angen am leoedd a'r effaith ar hygyrchedd ysgolion	6
1.5 Adnoddau addysg a goblygiadau ariannol eraill	8
1.6 Ffactorau cyffredinol eraill	10
1.7 Ffactorau penodol wrth ystyried cau ysgolion	10
1.8 Rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig	12
1.9 Ffactorau penodol i'w hystyried ar gyfer cynigion i ychwanegu neu ddileu dosbarthiadau meithrin	14
1.10 Ffactorau penodol i'w hystyried ar gyfer cynigion i ad-drefnu ysgolion uwchradd neu ychwanegu neu ddileu chweched dosbarth	15
1.11 Ffactorau penodol i'w hystyried ar gyfer cynigion i gynyddu'r ddarpariaeth mewn ysgolion gwirfoddol neu i sefydlu ysgol wirfoddol newydd	16
1.12 Ffactorau penodol wrth ystyried cynigion i newid iaith y ddarpariaeth	16
1.13 Ffactorau penodol wrth ystyried cynigion i newid categori ysgol	17
1.14 Ffactorau ychwanegol i'w hystyried wrth lunio, cyhoeddi, cymeradwyo neu benderfynu ar gynigion i ad-drefnu'r ddarpariaeth AAA	17
1.15 Ffactorau i'w hystyried wrth gymeradwyo/penderfynu ar gynigion trefniadaeth ysgolion	18
2. Newidiadau y mae angen cynigion ar eu cyfer	20
2.1 Elfennau ad-drefnu ysgolion y mae angen cyhoeddi cynigion ar eu cyfer	20
2.2 Cynigion i newid categori ysgol	20
2.3 Newidiadau a reoleiddir	20
2.4 Pwy all wneud cynnig?	25
3. Ymgynghori	26
3.1 Egwyddorion	26
3.2 Sylw i'r manylion	26
3.3 Gweithdrefnau	27
3.4 Dogfen ymgynghori	27
3.5 Ymgynghori â phlant a phobl ifanc	36
3.6 Adroddiadau ymgynghori	37
4. Cyhoeddi cynigion statudol	41
4.1 Sut y cyhoeddir cynigion	41
4.2 Hyd y cyfnod gwrthwynebu	43
4.3 Cynnwys cynigion cyhoeddedig	43
5. Penderfynu ar gynigion (ac eithrio cynigion a wnaed gan Weinidogion Cymru)	46
5.1 Adroddiadau gwrthwynebu	46
5.2 Cymeradwyaeth gan Weinidogion Cymru (Adran 50 o Ddeddf 2013)	48
5.3 Cymeradwyaeth gan yr awdurdod lleol (Adran 51 o Ddeddf 2013)	49
5.4 Penderfyniad gan gynigwyr (Adran 53 o Ddeddf 2013)	50
5.5 Gwneud penderfyniadau ar lefel awdurdod lleol	50
5.6 Hysbysiad o benderfyniad	51

5.7	Atgyfeirio penderfyniadau awdurdodau lleol i Weinidogion Cymru	53
6.	Gweithredu cynigion	54
6.1	Gweithredu – cyffredinol	54
6.2	Gweithredu – newid categori	55
7.	Cau ysgol â llai na deg disgybl cofrestredig	56
8.	Cynigion gan Weinidogion Cymru i resymoli lleoedd mewn ysgolion	58
9.	Cynigion gan Weinidogion Cymru mewn perthynas â darpariaeth ranbarthol ar gyfer anghenion addysgol arbennig	60
10.	Cynigion gan Weinidogion Cymru i ailstrwythuro addysg chweched Dosbarth	61
11.	Hysbysiad o fwriad corff llywodraethu i gau ysgol sefydledig neu wirfoddol	62
	Atodiad A: Siart llif enghreifftiol ar gyfer cynigion statudol	63
	Atodiad B: Enghreifftiau o hysbysiadau statudol	66
	Atodiad C: Asesiadau o'r effaith ar y gymuned a'r effaith ar y Gymraeg	72
	Atodiad D: Pwyllgor penderfynu lleol	75
	Atodiad E: Deddfwriaeth a pholisïau cenedlaethol a fydd yn help wrth ddatblygu cynigion	77
	Atodiad F: Rhestr o ysgolion gwledig	79

Crynodeb

Gwneir y Cod hwn ar Drefniadaeth Ysgolion ('y Cod') o dan adrannau 38 a 39 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 ('Deddf 2013').

Mae Adran 38 yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru gyhoeddi Cod a all osod gofynion a chynnwys canllawiau mewn perthynas â threfniadaeth ysgolion ar y canlynol (a elwir gyda'i gilydd yn y Cod hwn yn "gyrff perthnasol"):

- Gweinidogion Cymru;
- awdurdodau lleol;
- cyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir¹;
- hyrwyddwyr cynigion i sefydlu ysgolion gwirfoddol.

Mae'r Cod yn gymwys i gynigion sy'n ymwneud ag ysgolion a gynhelir fel y'u diffinnir yn Adran 98 o Ddeddf 2013, hynny yw ysgolion yng Nghymru, sy'n ysgolion cymunedol, sefydledig neu wirfoddol, yn ysgolion arbennig cymunedol neu'n ysgolion meithrin a gynhelir. Nid yw hyn yn cynnwys unedau cyfeirio disgyblion.

Daeth fersiwn gyntaf y Cod i rym ar 1 Hydref 2013 ac roedd yn gymwys mewn perthynas â'r holl gynigion trefniadaeth ysgolion a gyhoeddir ar ffurf hysbysiad statudol ar neu ar ôl y diwrnod hwnnw. Hwn yw ail fersiwn y Cod ac fe ddaw i rym ar [nodwch y dyddiad]. Penderfynir ar gynigion a gyhoeddwyd drwy hysbysiad statudol, fel sy'n ofynnol yn adran 4.1 y Cod hwn, cyn y dyddiad hwn yn unol â fersiwn gyntaf y Cod. Unwaith daw i rym, bydd y Cod hwn yn disodli fersiwn gyntaf y Cod a gyhoeddwyd ar 1 Hydref 2013.

Mae'r Cod yn cynnwys yr elfennau canlynol:

1. Mae'n gosod gofynion y mae'n rhaid i gyrff perthnasol (neu bersonau sy'n cyflawni swyddogaeth at ddiben cyflawni'r swyddogaethau yn Rhan 2 (newidiadau sy'n gofyn am gynigion) gan awdurdod lleol neu gorff llywodraethu ysgol a gynhelir) weithredu yn unol â hwy. Os bydd corff perthnasol yn methu â chydymffurfio â'r gofynion a nodir yn y Cod hwn, gall arwain at gyflwyno cwyn i Weinidogion Cymru neu Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru. Pan osodir gofynion gorfodol gan y Cod neu gan Ddeddf 2013 neu statudol neu offeryn statudol arall, nodir bod yn **rhaid** i'r gyrff perthnasol gydymffurfio â'r ddarpariaeth benodol. Pan waherddir arferion, **rhaid** i'r gyrff perthnasol **beidio ag** arddel yr arferion hyn.
2. Mae'n cynnwys y canllawiau statudol y mae'n **rhaid** i gyrff perthnasol roi sylw dyledus iddynt ac mae'n gosod y cyd-destun polisi, yr egwyddorion cyffredinol a'r ffactorau y dylai'r rhai sy'n cyflwyno cynigion i ad-drefnu ysgolion a'r rhai sy'n gyfrifol am benderfynu ar gynigion eu hystyried. Lle

¹ Dyma'r categorïau o ysgolion a gynhelir yng Nghymru: ysgol gymunedol, ysgol wirfoddol a reolir, ysgol wirfoddol a gynorthwyr, ysgol sefydledig ac ysgol arbennig gymunedol.

mae'r Cod yn cynnig canllawiau, **dylai** cyrff perthnasol ddilyn y canllawiau hyn oni allant ddangos bod cyfiawnhad dros beidio â gwneud hynny.

3. Mae'n rhoi disgrifiad o'r gofynion statudol a nodir yn Neddf 2013.

Mae'r Cod yn adeiladu ar arferion da sy'n bodoli eisoes ymhlith awdurdodau lleol ac eraill, ond nid yw'n ceisio rhoi canllawiau hollgynhwysfawr ar bob agwedd ar drefniadaeth ysgolion. Bydd angen i awdurdodau lleol ac eraill sicrhau, wrth iddynt gyflawni eu swyddogaethau trefniadaeth ysgolion, eu bod yn gweithredu bob amser mewn ffyrdd sy'n rhesymol ac sy'n seiliedig ar fuddiannau'r dysgwyr.

Mae'r Cod wedi'i gynllunio'n bennaf i gael ei ddefnyddio gan y cyrff perthnasol ond efallai y bydd o ddefnydd i bawb sydd â diddordeb mewn materion trefniadaeth ysgolion.

Rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig

Mae ail fersiwn y Cod yn gwneud trefniadau arbennig ar gyfer ysgolion gwledig (a ddiffinnir o fewn y Cod), gan sefydlu rhagdybiaeth weithdrefnol yn erbyn cau ysgolion gwledig. Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i gynigwyr ddilyn cyfres fanylach o weithdrefnau a gofynion wrth lunio cynnig i gau ysgol wledig, wrth ymgynghori ar benderfyniad ynghylch a ddylid gweithredu cynnig i gau ysgol wledig ac wrth wneud y penderfyniad. Nodir y rhain yn adran 1.8 yn bennaf a sonnir ymhellach amdanynt yn adrannau 3, 5, 7 ac Atodiad A y Cod hwn.

1. Datblygu ac ystyried cynigion

1.1 Egwyddorion a pholisïau cefndir allweddol

Mae'r broses o gynllunio a datblygu cynigion trefniadaeth ysgolion effeithiol yn hanfodol er mwyn cyflawni amcan Llywodraeth Cymru i weddnewid addysg yng Nghymru a darparu gwell deilliannau addysgol.

+**Dylai** cyrff perthnasol geisio sicrhau bod cynigion yn cefnogi ymrwymiad Llywodraeth Cymru i wella effeithiolrwydd ysgolion a lleihau'r anghydraddoldeb o ran cyflawniad rhwng ardaloedd, grwpiau ac unigolion breintiedig a difreintiedig.

Yn Atodiad Ch mae rhestr o ddeddfwriaeth, egwyddorion a pholisïau cyffredinol a fydd o gymorth i gynigwyr wrth ddatblygu ac ystyried cynigion. Nid yw'r rhestr hon yn gyflawn.

1.2 Ffactorau i'w hystyried wrth lunio, cyhoeddi, cymeradwyo neu benderfynu ar gynigion trefniadaeth ysgolion

Mae'r paragraffau canlynol yn nodi'r ffactorau y **dylai** cyrff perthnasol eu hystyried wrth gyflawni eu swyddogaethau o ran llunio a chyhoeddi cynigion trefniadaeth ysgolion, neu eu cymeradwyo/penderfynu arnynt. Yn achos pob un o'r cynigion, mae paragraffau 1.3 i 1.6 yn berthnasol.

1.3 Ansawdd a safonau mewn addysg

Dylai cyrff perthnasol roi buddiannau dysgwyr uwchlaw popeth arall. Gan gyfeirio at bum maes arolygu Fframwaith Arolygu Cyffredin Swyddfa Prif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru (Estyn) (o fis Medi 2017), **dylent** ystyried effaith debygol y cynigion ar:

- (safonau a chynnydd cyffredinol grwpiau penodol ac o ran sgiliau);
- llesiant ac agweddau at ddysgu;
- profiadau addysgu a dysgu (ansawdd yr addysgu; ystod, cydbwysedd a phriodoldeb y cwricwlwm, a'r ddarpariaeth sgiliau);
- arweiniad a chymorth gofal (tracio, monitro a darparu cymorth dysgu, datblygiad personol a gwarchod disgyblion);
- arweinyddiaeth a rheolaeth (ansawdd ac effeithiolrwydd arweinwyr a rheolwyr, prosesau hunanwerthuso a chynllunio gwelliant, dysgu proffesiynol, a defnyddio adnoddau)

yn yr ysgol neu'r ysgolion sy'n destun y cynigion ac unrhyw ysgol neu sefydliad addysgol arall y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni/arno. **Dylai** cyrff perthnasol roi sylw arbennig i effaith y cynigion ar grwpiau agored i niwed, gan gynnwys plant ag Anghenion Addysgol Arbennig (AAA).

Dylai cyrff perthnasol hefyd ystyried gallu'r ysgol neu'r ysgolion sy'n destun cynnig i ddarparu'r cwricwlwm llawn yn y cyfnod sylfaen ac ym mhob cyfnod allweddol addysgol. **Dylai'r** ystyriaeth hon gynnwys ansawdd darpariaeth y cwricwlwm a'r graddau y mae strwythur neu faint yr ysgol yn effeithio ar hyn.²

Pan fydd cynigion yn golygu trosglwyddo dysgwyr i ddarpariaeth amgen, fel arfer **dylid** bod tystiolaeth y byddai'r ddarpariaeth amgen yn sicrhau'r deilliannau ac yn cynnig darpariaeth sydd o leiaf yn cyfateb i'r hyn sydd ar gael i'r dysgwyr hynny ar y pryd (gan gynnwys dysgwyr ag AAA). Gellid defnyddio cyngor gan Estyn yn rhesymol fel tystiolaeth mewn perthynas â darpariaeth amgen sy'n newydd sbon. **Dylai** cynigwyr sicrhau bod hyn yn tarfu cyn lleied â phosibl ar ddysgwyr.

Wrth asesu effaith cynigion ar ansawdd a safonau mewn addysg a pha mor effeithiol mae'r cwricwlwm yn cael ei ddarparu, **dylai** cyrff perthnasol ystyried unrhyw gyngor perthnasol gan Estyn, cyfeirio at adroddiadau diweddaraf Estyn neu dystiolaeth arall sy'n deillio o waith monitro perfformiad ac ystyried unrhyw wybodaeth arall sydd ar gael yn gyffredinol am effeithiolrwydd ysgol.

1.4 Yr angen am leoedd a'r effaith ar hygyrchedd ysgolion

Rhaid i awdurdodau lleol sicrhau bod digon o ysgolion yn darparu addysg gynradd ac uwchradd yn eu hardal. Ystyrir bod ysgolion yn ddigonol os oes nifer ddigonol ohonynt, eu bod o'r cymeriad iawn a bod ganddynt ddigon o gyfarpar i ddarparu cyfleoedd addysg priodol i bob disgybl³. Er mwyn cyflawni'r dyletswyddau hyn, **rhaid** i awdurdodau lleol sicrhau eu bod yn cynllunio'n drylwyr ac yn ymgysylltu'n llawn â phartneriaid perthnasol, gan gynnwys y cyrff crefyddol priodol⁴ ar gyfer ysgolion â chymeriad crefyddol dynodedig yn eu hardal.

Yng ngoleuni'r uchod, **dylai** cyrff perthnasol roi sylw i'r ffactorau canlynol:

Lle cynigir cau ysgol⁵, lleihau ei chapasiti neu leihau ei hystod oedran:

- a fydd gan ddarpariaeth ysgol amgen ddigon o gapasiti ac a fydd yn darparu adeiladau ac ystafelloedd o ansawdd cystal, man lleiaf, ar gyfer niferoedd disgyblion presennol yr ysgol a'r niferoedd a ragwelir;

*Wrth ystyried cynigion, **dylai** cyrff perthnasol roi sylw i'r Rheoliadau Adeiladu perthnasol a Bwletinau Adeiladu cysylltiedig, a chylchlythyr Llywodraeth Cymru 'Mesur capasiti ysgolion yng Nghymru'*

² Mae deddfwriaeth sylfaenol yn nodi amcanion statudol y cwricwlwm ysgol yng Nghymru yn adran 99 o Ddeddf Addysg 2002.

³ **Adran 14 o Ddeddf Addysg 1996.**

⁴ Corff crefyddol priodol yw, yn achos ysgol yr Eglwys yng Nghymru neu ysgol Gatholig, yr awdurdod esgobaethol priodol, neu yn achos ysgolion eraill, y corff sy'n cynrychioli'r grefydd a'r enwad crefyddol a nodir mewn perthynas â'r ysgol mewn gorchymyn a wnaed dan adran 69(3) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998.

⁵ **Mae pob cyfeiriad at 'gau ysgol' yn y ddogfen hon yn golygu terfynu ysgol a gynhelir, fel y'i nodir yn adran 40 o Ddeddf 2013.**

(Cylchlythyr Rhif: 021/2011). Yn ogystal â hyn, mae Rheoliadau Addysg (Mangreoedd Ysgolion) 1999 yn nodi'r safonau ar gyfer safleoedd ysgolion, gan gynnwys yr ardaloedd lleiaf ar gyfer meysydd chwarae gemau tîm y mae'n **rhaidd** i ysgolion allu manteisio arnynt. **Dylai** cynigion statudol sicrhau y caiff y safonau hyn eu bodloni.

- gan gyfeirio at natur yr ysgolion sy'n destun cynigion, a yw'r ddarpariaeth ysgol amgen yn ddigonol i ateb y galw presennol a'r galw a ragwelir am ysgolion o'r un:
 - a. categori iaith fel yr amlinellir yn "Diffinio ysgolion yn ôl y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg", dogfen wybodaeth Llywodraeth Cymru Rhif: 023/2007; neu unrhyw ddogfennau olynol; ac
 - b. (os yn berthnasol) cymeriad crefyddol dynodedig;

Dylai cynigion sicrhau bod cydbwysedd y ddarpariaeth ysgolion yn adlewyrchu cydbwysedd y galw. Mae hyn yn golygu, os bydd darpariaeth ysgol yn cael ei lleihau neu ei dileu, y **dylid** sicrhau bod darpariaeth ysgol amgen o'r un natur (categori iaith neu, os yn berthnasol, cymeriad crefyddol) ar gael ac yn hwylus i'w chyrraedd i ddisgyblion yn yr ardal leol, lle bynnag y bo hynny'n bosibl. Fodd bynnag, mewn rhai ardaloedd, efallai na fydd parhau i gynnal mynediad i ysgolion o'r un natur yn gydnaws â darpariaeth addysg gosteffeithiol.

Ym mhob achos lle cynigir cau ysgol, lleihau'r ddarpariaeth neu leihau'r ystod oedran, **rhaidd** i ddisgyblion yr ysgol sydd o oedran ysgol gorfodol allu parhau i dderbyn addysg yn eu cyfrwng iaith presennol. Efallai y bydd angen gwneud trefniadau pontio penodol er mwyn cyflawni hyn.

Pan fydd cynigion yn effeithio ar ysgolion lle mae'r Gymraeg yn gyfrwng addysgu (ar gyfer pynciau heblaw Cymraeg) drwy'r amser neu beth o'r amser, **dylai** awdurdodau lleol gynnal Asesiad o'r Effaith ar y Gymraeg.

Ym mhob achos, dylai awdurdodau lleol ystyried:

- i ba raddau y byddai'r cynnig yn cefnogi'r targedau yn y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg a gymeradwywyd
- sut y byddai'r cynnig yn ehangu neu'n lleihau'r ddarpariaeth Gymraeg, ac yn yr achosion lle byddai'n lleihau'r ddarpariaeth, pam.

Yn achos cynlluniau i gau ysgolion, dylai awdurdodau lleol ystyried:

- natur siwrneiau i ddarpariaeth amgen ac amseroedd teithio i ddisgyblion, gan gynnwys disgyblion AAA; yn benodol, p'un a fydd gan ddisgyblion cynradd siwrneiau un ffordd o fwy na 45 munud, neu gan ddisgyblion uwchradd siwrneiau un ffordd o fwy nag awr;

*Dylai trefniadau ar gyfer cael mynediad i ddarpariaeth amgen annog trafnidiaeth gynaliadwy; a dylent fynd i'r afael ag effaith bosibl unrhyw anawsterau o ran trafnidiaeth ar bresenoldeb disgyblion yn yr ysgol a'r graddau y gallant fanteisio arni. Dylid asesu diogelwch a hygyrchedd llwybrau cerdded neu feicio posibl cyn cyflwyno unrhyw gynigion.*⁶

Lle cynigir agor ysgol newydd, cynyddu capasiti neu ehangu ystod oedran;

- bod yna dystiolaeth o angen/galw yn yr ardal ar hyn o bryd neu yn y dyfodol am leoedd ychwanegol, gan gyfeirio at gategori iaith a chymeriad crefyddol dynodedig yr ysgol neu'r ysgol arfaethedig, a'i threfniadau derbyn o ran y rhywiau (h.y. cydaddysgol/un rhyw);

***Dylid** asesu'r galw am ddarpariaeth ychwanegol o unrhyw fath yn yr ardal a darparu tystiolaeth o'r galw hwnnw. (Yn achos darpariaeth cyfrwng Cymraeg, bydd hyn yn cynnwys asesiad o'r galw am addysg cyfrwng Cymraeg a gynhelir yn unol ag unrhyw reoliadau a wnaed dan adran 86 o Ddeddf 2013).*

- a fydd y cynigion yn gwella mynediad i ddisgyblion anabl yn unol â gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010.

1.5 Adnoddau addysg a goblygiadau ariannol eraill

Mae'n bwysig bod cyllid ar gyfer addysg yn gosteffeithiol. **Dylai** cyrff perthnasol ystyried y ffactorau canlynol mewn perthynas â'r adnoddau addysg:

- pa effaith y bydd cynigion yn ei chael ar nifer y lleoedd sydd dros ben yn yr ardal;

Mae angen rhai lleoedd gwag fel y gall ysgolion ymdopi ag amrywiadau mewn niferoedd disgyblion, ond mae gormod o leoedd gwag, y gellid eu dileu, yn golygu bod adnoddau'n cael eu gwastraffu'n ddiangen.

*Os oes mwy na 10% o leoedd gwag mewn ardal yn gyffredinol, **dylai** awdurdodau lleol adolygu eu darpariaeth a, lle bo'n ymarferol, **dylent** wneud cynigion ar gyfer cael gwared arnynt, yn enwedig lle bydd gan ysgolion unigol lefel "sylweddol" o leoedd gwag. Diffinnir lefel sylweddol o ddarpariaeth dros ben fel 25% neu fwy o gapasiti ysgol (fel y'i diffinnir yng Nghylchlythyr 21/2011) **ac** o leiaf 30 o leoedd gwag.*

⁶ Pennod 5 o Ddarpariaeth Statudol a Chanllawiau Gweithredol Mehefin 2014 ynghylch y Mesur Teithio gan Ddysgwyr

Er y gofynnir i awdurdodau lleol reoli gormodedd o leoedd ychwanegol, nid yw hyn yn golygu cau ysgolion yn awtomatig. Mae adrannau 1.7 ac 1.8 o'r Cod yn annog cynigwyr i ystyried yr opsiynau eraill sydd ar gael iddyn nhw a'u hysgolion, ee clystyru, cydweithio neu ffedereiddio gydag ysgolion eraill er mwyn gwneud yr ysgol yn fwy hyfyw, neu wneud defnydd o'r adeiladau presennol fel adnodd cymunedol. Cânt eu hannog hefyd i ad-drefnu gofod ysgolion drwy gydleoli gwasanaethau o fewn yr ysgol er mwyn arbed costau.

*Fel arfer, **ni ddylid** bod angen darparu lleoedd ychwanegol mewn ysgolion os oes gan ysgolion eraill o'r un fath leoedd gwag o fewn pellter rhesymol. Fodd bynnag efallai y bydd cynigion i gynyddu nifer y lleoedd mewn ymateb i'r galw am fath arbennig o ddarpariaeth e.e. cyfrwng Cymraeg, yn dal yn briodol - yn enwedig os oes darpariaeth effeithiol o leoedd wedi'i chynllunio ar gyfer ardal yr awdurdod lleol.*

- a yw cynigion yn rhan o Raglen Fuddsoddi'r awdurdod lleol o dan y fenter Ysgolion ar gyfer yr 21ain Ganrif, ac felly'n cyfrannu at ddarpariaeth ysgolion cynaliadwy ar gyfer yr 21ain Ganrif, ac at well rheolaeth strategol ar ystad yr ysgolion.

Dylai cyrff perthnasol hefyd ystyried y ffactorau canlynol mewn perthynas â chyllid:

- costau rheolaidd cynigion dros gyfnod o 3 blynedd, man lleiaf, ac a yw'r cyllid rheolaidd angenrheidiol ar gael;
- costau cludiant ychwanegol sy'n codi o ganlyniad i gynigion;

***Dylai** cynigwyr ystyried y gofyniad ar awdurdodau lleol i ddarparu cludiant am ddim o dan y Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 a **dylent** gael cyngor gan adran drafndiaeth yr awdurdod lleol ar yr effaith y gall y cynnig ei chael ar y costau cludiant perthnasol a'u fforddiadwyedd.*

- costau cyfalaf cynigion ac a yw'r cyllid cyfalaf angenrheidiol ar gael;
- maint unrhyw arbedion net arfaethedig (gan ystyried costau referniw, cludiant a chyfalaf ysgolion);

*Mewn perthynas â chynigion lle mae angen buddsoddiad cyfalaf sylweddol ymlaen llaw (er enghraifft i ategu gwaith ailfodelu sylweddol, gwaith adnewyddu neu brosiect adeiladu o'r newydd), **dylid** cyfrifo costau ac arbedion y cynigion dros oes yr adeilad perthnasol, a'u cymharu â'r costau a'r arbedion sy'n gysylltiedig â chynnal y sefyllfa sydd ohoni.*

- a fyddai'r ysgolion yr effeithir arnynt yn wynebu diffyg cyllidebol heb y cynigion;
- a gaiff unrhyw arbedion mewn costau rheolaidd eu cadw yng nghyllideb ysgolion lleol yr awdurdod lleol;
- a fyddai'r enillion (derbyniadau cyfalaf) o werthu safleoedd diangen ar gael i dalu costau'r cynnig neu'n cyfrannu at gostau cynigion yn y dyfodol a fydd yn hybu'r broses o reoli lleoedd ysgolion yn effeithiol.

*Yn gyffredinol, **dylai** awdurdodau lleol geisio ailgylchu asedau o unrhyw adeiladau a safleoedd ysgolion dros ben sy'n eiddo iddynt i wella eu hadeiladau ysgolion yn gyffredinol yn hytrach na neilltuo'r enillion hynny i brosiectau y tu allan i'r portffolio addysg, er mai awdurdodau lleol sy'n gwneud y penderfyniadau hyn yn y pen draw.*

1.6 Ffactorau cyffredinol eraill

Dylai cyrff perthnasol ystyried y ffactorau cyffredinol canlynol:

- yr effaith y bydd cynigion yn ei chael ar gyrhaeddiad addysgol ymhlith plant o gefndiroedd difreintiedig yn economaidd;
- unrhyw faterion o ran cydraddoldeb, gan gynnwys y rhai a nodir yn sgil asesiadau o'r effaith ar gydraddoldeb;
- a yw'r ysgol neu'r ysgolion yn destun unrhyw ymddiriedolaeth neu fuddiannau elusennol y gallai'r cynigion effeithio arnynt, er enghraifft mewn perthynas â defnyddio neu waredu tir.

***Rhaid** i gynigion sy'n effeithio ar elusennau gyd-fynd â'r gyfraith elusennau neu â'r diben a ddatganwyd ar gyfer yr ymddiriedolaeth elusennol.⁷ Os oes unrhyw ansicrwydd, dylid cael cyngor gan y Comisiwn Elusennau neu Weinidogion Cymru (fel Prif Reoleiddiwr cyrff llywodraethu sy'n elusennau).*

O dan adran 82 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998, mae gan Weinidogion Cymru y pŵer i orchymyn addasu gweithred ymddiriedolaeth. Pŵer i'w ddefnyddio yn ôl disgrisiwn yw hwn, ac fel rheol byddai Gweinidogion Cymru yn disgwyl i ymddiriedolwyr drafod gyda'r Comisiwn Elusennau yn gyntaf.

1.7 Ffactorau penodol wrth ystyried cau ysgolion

Prif ddiben ysgolion yw darparu addysg a **dylai** unrhyw achos dros gau ysgol fod yn gadarn ac er budd y ddarpariaeth addysgol yn yr ardal. Serch hynny,

⁷ Mae cyrff llywodraethu ysgolion sefydledig a gwirfoddol yn elusennau o dan adran 23 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998, a gall safleoedd ysgolion cymunedol fod yn ddarostyngedig i fuddiannau elusennol hefyd.

mewn rhai ardaloedd, efallai mai ysgol fydd y prif ganolbwynt ar gyfer gweithgarwch cymunedol hefyd, a gallai ei chau arwain at oblygiadau y tu hwnt i ddarparu addysg. Gall hyn fod yn nodwedd benodol mewn ardaloedd gwledig os defnyddir adeiladau ysgolion fel man i ddarparu gwasanaethau i'r gymuned leol.

Dylai'r achos a gaiff ei baratoi gan y rhai sy'n cyflwyno'r cynigion ddangos bod effaith cau'r ysgol ar y gymuned wedi'i hasesu drwy lunio **Asesiad o'r Effaith ar y Gymuned**, a dangos sut y gellid cynnal unrhyw gyfleusterau cymunedol a ddarperir gan yr ysgol ar hyn o bryd. Wrth ystyried a yw'n briodol cau ysgol, **dylid** rhoi sylw arbennig i opsiynau eraill. Ym mharagraff 1.8 isod, rhestrir rhai enghreifftiau o opsiynau eraill yn hytrach na chau ysgol:

- a ellid ystyried sefydlu ysgolion â mwy nag un safle fel ffordd o gadw adeiladau, neu'r rhesymau dros beidio â dewis yr opsiwn hwn;
- a ellid ystyried posibiladau amgen heblaw cau'r ysgol, megis clystyru, cydweithredu neu ffedereiddio ag ysgolion eraill (gan ystyried y posibilrwydd o ddefnyddio cysylltiadau TGCh rhwng safleoedd ysgolion), neu'r rhesymau dros beidio ag ystyried y rhain fel opsiwn amgen yn lle cau'r ysgol;
- a ellid archwilio'r posibiladau o wneud defnydd llawnach o'r adeiladau presennol fel adnodd cymunedol neu addysgol;

(**Dylai** awdurdodau lleol ystyried a fyddai'n ddichonadwy ac yn ddarbodus cydleoli gwasanaethau lleol yn yr ysgol i wrthbwysu costau cynnal yr ysgol);

- effaith gyffredinol cau'r ysgol ar y gymuned leol (gan gynnwys colli cyfleusterau yn yr ysgol a ddefnyddir gan y gymuned leol), yn enwedig mewn ardaloedd gwledig neu'r rhai sy'n cael arian fel rhan o weithgarwch adfywio;
- sut y gellid cefnogi'r rhieni a'r disgyblion i fanteisio ar yr ysgol amgen ac unrhyw gyfleusterau y gall eu cynnig (ee sut y cynorthwyir disgyblion, yn enwedig y rhai sydd o dan anfantais, i gymryd rhan mewn gweithgareddau ar ôl ysgol).

Er nad yw'r gofyniad i ymgynghori yn berthnasol i gynigion i gau ysgolion bach a oedd â llai na 10 o ddisgyblion adeg Cyfrifiad y mis Ionawr blaenorol o dan Ddeddf 2013⁸, eto i gyd mae'n **rhaid** i awdurdodau lleol a chyrrff llywodraethu sy'n dwyn ymlaen gynigion o'r fath ystyried y ffactorau a nodir yn y Cod hwn.

⁸ At ddibenion penderfynu p'un a oes angen ymgynghori, mae adran 56 o Ddeddf 2013 yn diffinio 'ysgol fach' fel ysgol a oedd â llai na 10 o ddisgyblion wedi'u cofrestru ar y trydydd dydd Mawrth ym mis Ionawr yn union cyn dyddiad y cynigion.

1.8 Rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig

Mae'r ail fersiwn hon o'r Cod yn gwneud trefniadau arbennig mewn perthynas ag ysgolion gwledig, gan sefydlu rhagdybiaeth weithdrefnol yn erbyn eu cau. Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i gynigwyr ddilyn cyfres fanylach o weithdrefnau a gofynion wrth lunio cynnig i gau ysgol wledig, wrth ymgynghori ar benderfyniad ynghylch a ddylid gweithredu cynnig i gau ysgol wledig ac wrth wneud y penderfyniad.

Nid yw hyn yn golygu na fydd ysgol wledig byth yn cau, ond bod yn rhaid i'r achos dros ei chau fod yn gryf, a bod pob opsiwn ymarferol arall wedi'u hystyried yn gydwobodol gan y cynigydd, gan gynnwys ffedereiddio.

Dynodi ysgol yn 'ysgol wledig' at ddibenion y rhagdybiaeth yn erbyn ei chau

Nodir ysgol yn ysgol wledig at ddibenion y rhagdybiaeth yn erbyn ei chau gan ddefnyddio categorïau gwledig a threfol y Swyddfa Ystadegau Gwladol. Bydd yn ysgol a leolir mewn pentref gwledig prin ei phoblogaeth, mewn pentref bach iawn neu ardal ynysig arall sy'n brin ei phoblogaeth, neu mewn pentref bach iawn neu ardal ynysig arall sy'n llai prin ei phoblogaeth.

Ar sail y categorïau hyn, mae rhestr o ysgolion yn Atodiad F. Dylai cynigwyr gyfeirio at y dynodiad a'r rhestr o ysgolion i sefydlu a yw'r cynnig dan sylw i gau ysgol yn ymwneud ag ysgol wledig ac a yw'r rhagdybiaeth weithdrefnol yn erbyn ei chau yn gymwys.

Camau pellach penodol y mae'n ofynnol i'r cynigydd eu cymryd wrth lunio cynnig i gau ysgol wledig

Yn ogystal â rhoi ystyriaeth i'r ffactorau ym mhennod 1 (paragraffau 1.3 i 1.6) sy'n berthnasol yn achos pob cynnig, mae gofyn i'r cynigiwr ddilyn y camau pellach isod os yw'r cynnig yn ymwneud â'r posibilrwydd o gau ysgol wledig.

Llunio'r cynnig

Lle bydd y cynigydd yn ystyried llunio cynnig i gau ysgol wledig, rhaid i'r cynigydd nodi'n glir y rhesymau dros y cynnig, hynny yw y prif heriau sy'n wynebu'r ysgol ac y bydd y cynigydd am geisio ymateb iddynt drwy gynnig cau'r ysgol.

Bydd yn ofynnol i'r cynigydd ystyried y rhesymau hyn wrth wneud ei benderfyniad ar gynnig neu unrhyw opsiynau rhesymol eraill, felly mae'n bwysig eu bod mor glir a phenodol â phosibl - ee nifer y disgyblion yn lleihau, trafferthion o ran cyflwyno'r cwricwlwm, neu bryderon am adeilad yr ysgol.

Yn hytrach na nodi nad yw'r ysgol yn hyfyw bellach, dylai'r cynigydd ystyried yn ofalus a nodi'r rhesymau pam mae o'r farn nad yw'n ymarferol ei chadw.

Nodi opsiynau rhesymol eraill

Rhaid i'r cynigydd nodi unrhyw opsiynau rhesymol eraill a allai ddatrys y broblem a nodwyd fel y rheswm dros y cynnig. Mae'n bwysig sicrhau bod pob opsiwn rhesymol arall a nodwyd yn cael ei ystyried **cyn** i'r cynigydd **benderfynu** mynd ati i ymgynghori ar gau'r ysgol.

Y nod yw sicrhau, pan gynigir cau ysgol wledig, mai dim ond ar ôl ystyriaeth ofalus iawn y penderfynir ymgynghori ar yr opsiwn hwnnw, a hynny ar ôl ystyried pob opsiwn rhesymol arall a chynnal asesiad clir o ddilysrwydd y rhesymeg ac o gwestiwn ymarferoldeb.

Dangoswyd bod ffedereiddio yn dod â manteision arbennig i ysgolion gwledig. **Rhaid** i gynigwyr ddangos sut maent wedi ystyried ffedereiddio fel opsiwn posibl yn hytrach na chau ysgol wledig.

Mae ysgolion yn asedau cyhoeddus a chymunedol pwysig; mae'n bwysig ystyried eu dyfodol, nid dim ond o safbwynt addysg, ond o safbwynt holl gyfrifoldebau awdurdod lleol. Ymhlith yr opsiynau i'w hystyried yn hytrach na chau ysgol, gellid trafod a oes lle i'r ysgol gael ei hintegreiddio'n well i broses ehangach o fewn yr awdurdod lleol i reoli asedau a chynllunio cymunedau. Gallai hyn gynnwys, er enghraifft, creu cysylltiadau effeithiol â strategaethau lleol i adfywio cymunedau.

Dyma rai enghreifftiau o opsiynau posibl y gallai fod yn werth eu hystyried:

- clystyru, cydweithio ag ysgolion eraill (gan ystyried y posibiladau o ran defnyddio cysylltiadau TGCh rhwng safleoedd ysgolion);
- defnyddio'r ysgol fel canolfan gymunedol i gynnal a chefnogi ystod o wasanaethau cymunedol, ee iechyd, cyfleusterau gofal plant, dysgu i deuluoedd ac oedolion, addysg gymunedol, chwaraeon, gweithgareddau hamdden, gweithgarwch cymdeithasol ac ati;
- a fyddai'n ymarferol ac yn gwneud synnwyr yn economaidd cydleoli gwasanaethau lleol o fewn yr ysgol i wrthbwysu costau cynnal yr ysgol;
- a ellid ystyried sefydlu ysgolion ar fwy nag un safle er mwyn cadw adeiladau.

Fel yn achos pob cynnig i gau ysgol, rhaid i'r cynigydd baratoi asesiad o'r effaith gymunedol, er mwyn ystyried effaith gyffredinol a hirdymor cau'r ysgol wledig ar bobl a'r gymuned, ac effaith colli'r adeilad fel cyfleuster cymunedol. Yn Atodiad C, mae enghreifftiau o'r hyn y dylai'r cynigydd ei ystyried fel rhan o'r Asesiad o'r Effaith Gymunedol.

Unwaith bydd y cynigydd wedi nodi'r holl opsiynau rhesymol eraill, rhaid i'r cynigydd asesu, yn achos pob opsiwn:

- yr effaith debygol ar ansawdd a safonau addysg;
- yr effaith debygol ar y gymuned;
- yr effaith debygol ar wahanol drefniadau teithio.

Paratoi papur cynnig ar gyfer y penderfynwr

Cyn penderfynu a ddylid mynd ati i gynnal ymgynghoriad yn unol â phennod 3 y cod hwn, rhaid rhoi papur (“papur cynnig”) i’r unigolyn/unigolion sy’n penderfynu ar hynny. Yn ogystal â manylion y ffactorau cyffredinol ym mharagraffau 1.3 i 1.6 o Bennod 1 y Cod hwn, bydd rhaid i’r papur gynnwys hefyd:

- Y rheswm dros y cynnig i gau’r ysgol
- Rhestr o’r opsiynau rhesymol eraill a nodwyd
- Asesiad o’r canlynol ar gyfer pob un o’r opsiynau rhesymol eraill a nodwyd:
 - Yr effaith debygol ar ansawdd a safonau addysg
 - Yr effaith debygol ar y gymuned
 - Yr effaith debygol ar wahanol drefniadau teithio.

Ni ddylai’r cynigydd wneud penderfyniad ynghylch a ddylid mynd ati i ymgynghori hyd nes y bydd y gofynion hyn wedi’u cyflawni gyntaf, ac oni bai ei fod yn fodlon mai gweithredu yw’r ymateb mwyaf priodol er mwyn goresgyn y prif heriau a nodwyd fel y rheswm dros gynnig dod â’r ysgol i ben.

Er nad yw Deddf 2013 yn ei gwneud yn ofynnol ymgynghori ar gynigion i gau ysgolion bach oedd â llai na 10 o ddisgyblion pan gynhaliwyd cyfrifiad y mis Ionawr cynt⁹, **dylai** awdurdodau lleol a chyrrff llywodraethu ystyried y ffactorau a nodir ym Mhennod 1 y Cod hwn wrth ddatblygu ac ystyried cynigion. Os yw’r ysgol ar restr yr “ysgolion gwledig”, mae hyn yn cynnwys bodloni’r gofynion yn 1.7, sef “Ffactorau penodol wrth ystyried cau ysgolion”.

1.9 Ffactorau penodol i’w hystyried ar gyfer cynigion i ychwanegu neu ddileu dosbarthiadau meithrin

Dylai cyrrff perthnasol ystyried y ffactorau penodol canlynol:

- safon yr addysg feithrin a digonolrwydd yr adeiladau, yr ystafelloedd a’r cyfleusterau a gynigir, yn yr ystafell ddosbarth ac yn yr awyr agored, a hyfywedd unrhyw ysgol sy’n dymuno ychwanegu lleoedd meithrin;
- a oes angen lleoedd meithrin ychwanegol yn yr ardal;
- lefel y galw am fathau penodol o addysg feithrin, ee addysg feithrin cyfrwng Cymraeg neu ddarpariaeth â chymeriad crefyddol;
- effaith y cynigion ar sefydliadau eraill, gan gynnwys darparwyr preifat a thrydydd sector;

⁹ At ddibenion penderfynu a oes angen ymgynghoriad, mae Adran 56 o Ddeddf 2013 yn diffinio ‘ysgol fach’ fel ysgol sydd â llai na 10 o ddisgyblion wedi’u cofrestru ar y trydydd dydd Mawrth ym mis Ionawr yn union cyn dyddiad y cynigion.

- i ba raddau y bydd y cynigion yn integreiddio addysg y blynyddoedd cynnar â gwasanaethau gofal plant neu i ba raddau y maent yn gyson â dull gweithredu integredig.

1.10 Ffactorau penodol i'w hystyried ar gyfer cynigion i ad-drefnu ysgolion uwchradd neu ychwanegu neu ddileu chweched dosbarth

Dylai cyrff perthnasol ystyried y ffactorau penodol canlynol:

- a fydd cynigion yn arwain at wella cyflawniadau addysgol neu hyfforddiant unigolion sy'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol ond sy'n iau na 19 oed;
- a fydd cynigion yn cyfrannu at amrywiaeth briodol o gyrsiau a chymwysterau perthnasol a llwybrau dysgu galwedigaethol o ansawdd uchel, sy'n seiliedig ar anghenion cyflogwyr ac sydd wedi'u hanelu at ddisgyblion o bob gallu, a hefyd yn cynnal cyrsiau TGAU, Lefel UG/Lefel Uwch a chyrsiau sefydledig eraill yn ôl y gofyn o dan Fesur Dysgu a Sgiliau (Cymru) 2009 ar gyfer dysgwyr 14-19 oed;
- a yw'r cynigion yn debygol o gynyddu nifer y dysgwyr sy'n parhau i ddysgu ar ôl oedran ysgol gorfodol, gan ystyried materion a chostau cludiant i'r dysgwr ac eraill, fforddiadwyedd costau o'r fath a'r tebygolrwydd y bydd dysgwyr yn barod i deithio;
- i ba raddau y mae cynigion yn cyfrannu at yr agenda 14-19 gan ystyried barn rhwydweithiau 14-19 rhanbarthol;
- effaith cynigion ar ddarpariaeth 11-16 mewn ysgolion;
- sut y byddai cynigion yn effeithio ar hyfywedd sefydliadau sydd eisoes yn darparu addysg ôl-16 safonol, gan gynnwys chweched dosbarth mewn ysgolion, Sefydliadau Addysg Bellach a sefydliadau hyfforddi preifat;
- sut y gallai'r cynigion effeithio ar gynaliadwyedd y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg yn y rhwydwaith 14-19 rhanbarthol a'r ardal ehangach, neu'r gwaith i'w gwella, a hyrwyddo mynediad i'r cyrsiau cyfrwng Cymraeg sydd ar gael mewn addysg ôl-16;
- i ba raddau y bydd y cynigion yn rhoi manteision ychwanegol i ddysgwyr o gymharu â chadw'r sefyllfa bresennol a dewisiadau posibl eraill ar gyfer trefniadaeth ôl-16;

- sut y gall cynigion effeithio ar y ddarpariaeth cludiant ddewisol y gall awdurdod lleol ei darparu i ddysgwyr¹⁰ sy'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol.

1.11 Ffactorau penodol i'w hystyried ar gyfer cynigion i gynyddu'r ddarpariaeth mewn ysgolion gwirfoddol neu i sefydlu ysgol wirfoddol newydd

Dylai'r cyrff perthnasol ystyried y canlynol:

- a yw'r awdurdod lleol wedi cadarnhau y bydd yn ysgwyddo ei gyfrifoldeb i gynnal yr ysgol;
- y bydd corff llywodraethu ysgol wirfoddol a gynorthwyr yn gallu ysgwyddo ei gyfrifoldebau ariannol ar gyfer atgyweiriadau a gwaith cyfalaf;
- bod y trefniadau arfaethedig ar gyfer deiliadaeth y tir yn rhoi sicrwydd digonol y bydd yr ysgol yn cadw'r safle.

Lle na bydd trefniadau deiliadaeth tir wedi'u cadarnhau, gallai'r rhai sy'n penderfynu ar gynigion nodi eu bod yn gogwyddo o blaid cymeradwyo'r cynigion, yn amodol ar ddatrys y materion hynny yn foddhaol. Gallai penderfyniad o'r fath fod yn briodol pan na fydd hyrwyddwyr yn fodlon ysgwyddo costau cyfreithiol i ddatrys y mater deiliadaeth tan iddynt gael gwybod bod y cynigion yn debygol iawn o gael eu cymeradwyo.

1.12 Ffactorau penodol wrth ystyried cynigion i newid iaith y ddarpariaeth

Dylai cyrff perthnasol ystyried y ffactorau penodol canlynol:

- i ba raddau y mae'r ddarpariaeth bresennol gan yr awdurdod addysg lleol drwy gyfrwng y Gymraeg a/neu'r Saesneg yn fwy neu'n llai na'r galw neu'r galw a ragwelir gan rieni ar gyfer darpariaeth o'r fath, a chyfraniad y cynnig at unioni'r sefyllfa honno
- i ba raddau y byddai'r cynnig yn cefnogi'r targedau yng Nghynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg awdurdod lleol.

¹⁰ Mae Adran 6 o Fesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 yn rhoi grym i awdurdod lleol ddarparu cludiant dewisol lle maent hwy yn gweld yn dda i hwyluso trefniadau teithio dysgwyr. Mae paragraffau 1.98 – 1.105 o Ddarpariaeth Statudol a Chanllawiau Gweithredol 2014 ynghylch y Mesur Teithio gan Ddysgwyr yn darparu canllawiau pellach ar y ddarpariaeth hon.

1.13 Ffactorau penodol wrth ystyried cynigion i newid categori ysgol

Dylai cyrff perthnasol ystyried y ffactorau penodol canlynol:

- mae pob categori ysgol - cymunedol, sefydledig, gwirfoddol a reolir neu wirfoddol a gynorthwyr - yn gydradd o ran statws;
- caiff pob cynnig a ganiateir i newid categori ysgol ei ystyried yn unol â'i rinweddau ei hun¹¹;
- a ellir nodi unrhyw fanteision.

*Gallai newid categori darfu ar y broses o redeg yr ysgol a/neu osod baich ychwanegol ar y corff llywodraethu a/neu ychwanegu cymhlethdod at drefniadau ad-drefnu neu dderbyn yr ysgol. Felly, **dylid** bod rhagdybiaeth yn erbyn newidiadau pan na ellir nodi manteision.*

- a yw unrhyw weithred ymddiriedolaeth sy'n ymwneud â'r ysgol yn caniatáu iddi newid categori. Os oes unrhyw amheuaeth, neu os yw'n amlwg bod angen gwneud amrywiad i'r weithred ymddiriedolaeth, **dylai'r** cynigwyr gysylltu â'r Comisiwn Elusennau'n ddi-oed.

1.14 Ffactorau ychwanegol i'w hystyried wrth lunio, cyhoeddi, cymeradwyo neu benderfynu ar gynigion i ad-drefnu'r ddarpariaeth AAA

Polisiâu ac egwyddorion

Dylid ystyried yr egwyddorion a'r cynlluniau a nodir mewn manau eraill o'r Cod hwn wrth ystyried cynigion i ad-drefnu ysgolion arbennig a gynhelir ac unedau adnoddau arbenigol mewn ysgolion prif ffrwd.

Dylai cyrff perthnasol ystyried sut mae cynigion yn ategu cynlluniau'r awdurdod lleol i hyrwyddo cynhwysiant (h.y. darparu ar gyfer cyfran uwch o ddisgyblion ag AAA i fynychu lleoliadau prif ffrwd) lle bynnag y bo'n briodol i ddiwallu anghenion unigol plentyn neu berson ifanc, a chyda'i strategaeth gyffredinol ar gyfer sicrhau darpariaeth ddigonol ar gyfer yr amrywiaeth lawn o AAA.

¹¹ Ni chaniateir i ysgolion newid eu categori i fod yn ysgolion sefydledig ac ni chaniateir i ysgolion â chymeriad crefyddol ddod yn ysgolion cymunedol.

Dylai cyrff perthnasol roi sylw i'r ffactorau a nodir isod mewn perthynas â chynigion sy'n effeithio ar ysgolion arbennig ac unedau adnoddau arbenigol mewn ysgolion prif ffrwd.

Safonau'r ddarpariaeth

Yn ogystal â'r ystyriaethau arferol mewn perthynas â safonau'r ddarpariaeth, **dylai** cyrff perthnasol ystyried:

- a fydd cynigion yn gwella safonau'r adeiladau a'r ystafelloedd i ddisgyblion ag AAA, gan gynnwys gwella hygyrchedd yr adeilad;
- sut y bydd cynigion yn ymdrin ag unrhyw faterion o ran iechyd, diogelwch a lles;
- sut y bydd cynigion yn hyrwyddo rhagor o gynhwysiant, lle y bo'n briodol;
- effaith cynigion ar ddarpariaeth AAA arall yn ardal agos ac ehangach yr awdurdod lleol gan gynnwys y tu allan i'r sir lle y bo'n briodol.

Yr angen am leoedd a'r effaith ar hygyrchedd ysgolion

Yn ogystal â'r ystyriaethau a restrir yn 1.4, **dylai** cyrff perthnasol ystyried:

- a oes angen am fath penodol o ddarpariaeth AAA yn yr ardal;
- a oes gormod o ddarpariaeth AAA yn yr ardal;
- a fyddai'r ddarpariaeth AAA yn fwy effeithiol neu effeithlon pe bai darpariaeth ranbarthol yn cael ei gwneud; ac
- effaith y cynigion hynny ar gludiant dysgwyr ag AAA.

Ffactorau eraill

Dylai cyrff perthnasol ystyried:

- sut y bydd newidiadau i ddarpariaeth AAA mewn ysgolion yn debygol o effeithio ar yr holl wasanaethau eraill a ddarperir mewn ardal ar gyfer disgyblion ag anabledau a/neu AAA.

1.15 Ffactorau i'w hystyried wrth gymeradwyo/penderfynu ar gynigion trefniadaeth ysgolion

Wrth gymeradwyo cynigion, rhaid i'r cyrff perthnasol sy'n eu cynnig:

- ystyried a oes unrhyw gynigion cysylltiedig eraill;

- sicrhau bod yr ymgynghoriad statudol wedi'i gynnal yn unol â'r Cod hwn (nid yw'r gofyniad i ymgynghori yn gymwys i gynigion i gau ysgol sy'n ysgol fach);
- sicrhau bod y cynnig wedi'i gyhoeddi yn unol â'r Cod hwn a bod yr hysbysiad yn cynnwys yr holl wybodaeth ofynnol;
- ystyried y ddogfen ymgynghori a'r adroddiad ar yr ymgynghoriad;
- ystyried y gwrthwynebiadau a'r adroddiad gwrthwynebu ac unrhyw ymatebion i'r hysbysiad sy'n cefnogi'r cynigion;
- **dylai'r** cyrff perthnasol ystyried a oes unrhyw fanteision, yn achos cynnig i newid categori ysgol. Os na ellir nodi unrhyw fanteision, **ni ddylid** cymeradwyo cynigion o'r fath;
- **peidio â** chymeradwyo cynigion i newid categori lle mae angen gwneud amrywiad i weithred ymddiriedolaeth, os nad yw'r amrywiad hwnnw wedi ei wneud eto.

Wrth benderfynu ar gynigion, rhaid i'r cyrff perthnasol:

- ystyried a oes unrhyw gynigion cysylltiedig eraill;
- ystyried i ba raddau y mae'r ymgynghoriad statudol wedi'i gynnal yn unol â'r Cod hwn (nid yw'r gofyniad i ymgynghori yn gymwys i gynigion i gau ysgol sy'n ysgol fach);
- ystyried i ba raddau y mae'r cynnig wedi'i gyhoeddi yn unol â'r Cod hwn ac a yw'r hysbysiad yn cynnwys yr holl wybodaeth ofynnol;
- ystyried y ddogfen ymgynghori a'r adroddiad ar yr ymgynghoriad;
- ystyried y gwrthwynebiadau a'r adroddiad gwrthwynebu ac unrhyw ymatebion i'r hysbysiad sy'n cefnogi'r cynigion;
- **dylai'r** cyrff perthnasol ystyried a oes unrhyw fanteision, yn achos cynnig i newid categori ysgol. Os na ellir nodi unrhyw fanteision, **ni ddylid** cymeradwyo cynigion o'r fath;
- **peidio â** chymeradwyo cynigion i newid categori lle mae angen gwneud amrywiad i weithred ymddiriedolaeth, os nad yw'r amrywiad hwnnw wedi ei wneud eto.

2. Newidiadau y mae angen cynigion ar eu cyfer

Fel arfer, mae angen gweithdrefnau statudol i wneud newidiadau sylweddol i ysgolion. Mae'r gweithdrefnau wedi'u cynllunio i'w gwneud yn bosibl gwneud newidiadau pan ystyrir bod y newidiadau hynny yn angenrheidiol, ond mewn ffordd sy'n diogelu buddiannau dysgwyr ac yn rhoi'r cyfle i'r sawl sydd â diddordeb leisio barn ar y broses.

2.1 Elfennau ad-drefnu ysgolion y mae angen cyhoeddi cynigion ar eu cyfer

Rhaid i gynigion gael eu cyhoeddi ar gyfer yr elfennau canlynol o ran ad-drefnu ysgolion:

1. agor ysgol a gynhelir (gan gynnwys ysgol arbennig);
2. cau ysgol a gynhelir (gan gynnwys ysgol arbennig);
3. gwneud newid a reoleiddir i ysgol a gynhelir;
4. newid categori ysgol a gynhelir¹².

2.2 Cynigion i newid categori ysgol

Caiff cyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir wneud cynigion i newid categori eu hysgol. Fodd bynnag, dylid nodi na cheir gwneud unrhyw newid i ysgol a gynhelir sy'n newid ei chymeriad crefyddol dynodedig neu sy'n peri bod iddi wedyn gymeriad crefyddol dynodedig nad oedd iddi cynt, neu ei bod yn colli ei chymeriad crefyddol dynodedig. Ni chaniateir cymeriad crefyddol i ysgolion cymunedol. Nid yw hi'n bosibl i ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr, ysgolion gwirfoddol a reolir nac ysgolion sefydledig, os oes ganddynt gymeriad crefyddol dynodedig, ddod yn ysgolion cymunedol trwy gynnig i newid categori. Yn ogystal â hyn, ni all ysgolion cymunedol ddod yn ysgolion gwirfoddol sydd â chymeriad crefyddol dynodedig. Ni cheir gwneud cynigion i ysgol o unrhyw gategori gael ei newid i fod yn ysgol sefydledig.

2.3 Newidiadau a reoleiddir

Mae Atodlen 2 o Ddeddf 2013 yn disgrifio nifer o newidiadau a reoleiddir i ysgolion a gynhelir (gan gynnwys ysgolion arbennig) na cheir eu cyflawni oni bai bod yr awdurdod lleol perthnasol a/neu'r corff llywodraethu wedi cydymffurfio â'r gofynion a osodir gan y Cod hwn. Er bod y newidiadau a reoleiddir wedi'u disgrifio isod, dylid cyfeirio hefyd at Atodlen 2 o Ddeddf 2013.

¹² Ac eithrio ysgol sefydledig – mae Deddf 2013 yn gwahardd ysgolion rhag newid eu categori i fod yn ysgolion sefydledig.

Newidiadau a reoleiddir i ysgolion cymunedol, sefydledig, gwirfoddol, ysgolion arbennig cymunedol ac ysgolion meithrin a gynhelir

- trosglwyddo ysgol i safle neu safleoedd newydd oni fyddai prif fynedfa'r ysgol ar ei safle newydd o fewn 1.609344 cilometr (un filltir) o brif fynedfa'r ysgol ar ei safle a safleoedd presennol.
- newid ysgol (gan gynnwys ysgol arbennig) o fod yn ysgol un rhyw i fod yn ysgol gymysg, neu i'r gwrthwyneb. (Ystyrir bod ysgol yn derbyn disgyblion o un rhyw yn unig os cyfyngir y disgyblion a dderbynnir o'r rhyw arall i ddisgyblion sy'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol, ac nad yw nifer y disgyblion hynny yn fwy na 25% o'r grŵp oedran dan sylw);

Newidiadau a reoleiddir i ysgolion cymunedol, sefydledig, gwirfoddol, ac ysgolion arbennig cymunedol

- newid yn ystod oedran ysgol (gan gynnwys ysgol arbennig) o flwyddyn neu fwy (heb gynnwys cyflwyno Addysg Bellach ran amser neu lawn amser neu ddod â'r addysg honno i ben a heb gynnwys newidiadau i'r ddarpariaeth ar gyfer disgyblion sy'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol sy'n ailadrodd cwrs addysg a gwblhawyd cyn iddynt gyrraedd yr oedran ysgol gorfodol);
- cyflwyno darpariaeth chweched dosbarth mewn ysgol neu ddod â'r ddarpariaeth honno i ben;
- newid cyfrwng addysgu dosbarth o ddisgyblion mewn grŵp neu grwpiau oedran (gan gynnwys disgyblion meithrin) mewn ysgol gynradd (neu addysg gynradd mewn perthynas ag ysgolion canol neu ysgolion arbennig) o fod y perthyn i'r disgrifiad yng ngholofn 1 o'r tabl isod i fod yn perthyn i'r disgrifiad yn y cofnod cyfatebol yng ngholofn 2.

Colofn 1	Colofn 2
Gwneir o leiaf 20% ond dim mwy nag 80% o'r addysgu drwy gyfrwng y Saesneg.	Cynnydd neu ostyngiad o fwy nag 20% yn yr addysgu a wneir drwy gyfrwng y Gymraeg.
Gwneir o leiaf 20% ond dim mwy nag 80% o'r addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg.	Cynnydd neu ostyngiad o fwy nag 20% yn yr addysgu a wneir drwy gyfrwng y Saesneg.
Gwneir mwy nag 80% o'r addysgu drwy gyfrwng y Saesneg, a gwneir rhywfaint o'r addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg.	Cynnydd o fwy na 10% yn yr addysgu a wneir drwy gyfrwng y Gymraeg.
Gwneir mwy nag 80% o'r addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg, a gwneir rhywfaint o'r addysgu drwy gyfrwng y Saesneg.	Cynnydd o fwy na 10% yn yr addysgu a wneir drwy gyfrwng y Saesneg.
Ni wneir unrhyw addysgu drwy	Gwneir mwy na 10% o'r addysgu

gyfrwng y Gymraeg.	drwy gyfrwng y Gymraeg.
Ni wneir unrhyw addysgu drwy gyfrwng y Saesneg.	Gwneir mwy na 10% o'r addysgu drwy gyfrwng y Saesneg.
Gwneir rhywfaint o'r addysgu drwy gyfrwng y Saesneg.	Ni wneir unrhyw addysgu drwy gyfrwng y Saesneg.
Gwneir rhywfaint o'r addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg.	Ni wneir unrhyw addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg.

- newid cyfrwng addysgu disgyblion mewn grŵp blwyddyn mewn ysgol uwchradd (neu addysg uwchradd mewn perthynas ag ysgolion canol neu ysgolion arbennig) o fod yn perthyn i'r disgrifiad yng ngholofn 1 o'r tabl isod i fod yn perthyn i'r disgrifiad yn y cofnod cyfatebol yng ngholofn 2.

Colofn 1	Colofn 2
Addysgir pum pwnc perthnasol neu fwy (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i unrhyw ddisgyblion.	Gostyngiad o bedwar pwnc perthnasol neu fwy a addysgir (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i unrhyw ddisgyblion.
Addysgir pum pwnc perthnasol neu fwy (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i unrhyw ddisgyblion.	Gostyngiad o bedwar pwnc perthnasol neu fwy a addysgir (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i unrhyw ddisgyblion.
Addysgir pob pwnc perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i'r holl ddisgyblion.	Addysgir tri phwnc perthnasol neu fwy (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i unrhyw ddisgyblion.
Addysgir pob pwnc perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i'r holl ddisgyblion.	Addysgir tri phwnc perthnasol neu fwy (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i unrhyw ddisgyblion.
Addysgir un pwnc perthnasol neu fwy (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i unrhyw ddisgyblion.	Nid addysgir unrhyw bwnc perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Gymraeg i unrhyw ddisgyblion.
Addysgir un pwnc perthnasol neu fwy (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i unrhyw ddisgyblion.	Nid addysgir unrhyw bwnc perthnasol (yn gyfan gwbl neu'n bennaf) drwy gyfrwng y Saesneg i unrhyw ddisgyblion.

(Diffinnir pynciau perthnasol fel unrhyw bynciau ar wahân i Gymraeg a Saesneg a addysgir mewn ysgol.)

Newidiadau a reoleiddir i ysgolion cymunedol, sefydledig a gwirfoddol

- ehangu safle ysgol (ac eithrio ysgolion meithrin ac ysgolion arbennig), a fyddai'n cynyddu capasiti'r ysgol gan o leiaf 25% neu 200 o ddisgyblion, o gymharu â chapasiti'r ysgol ar y dyddiad priodol. Wrth benderfynu ar gynnydd mewn capasiti, rhaid ystyried pob achos o ehangu ysgol sydd wedi digwydd ers y dyddiad priodol ynghyd â'r gwaith ehangu arfaethedig. Y "dyddiad priodol" yw'r dyddiad diweddaraf o blith:

- y dyddiad sydd bum mlynedd cyn y dyddiad y bwriedir gweithredu'r cynigion i ehangu'r ysgol;
- y dyddiad pan dderbyniodd yr ysgol ddisgyblion gyntaf;
- y dyddiad (neu'r dyddiad diweddaraf) pan weithredwyd unrhyw gynigion statudol blaenorol a oedd yn golygu ehangu safle'r ysgol. Mae hyn yn cynnwys lle gwelwyd lleihad blaenorol yng nghapasiti ysgol yn ystod y pum mlynedd diwethaf.

At ddibenion ehangu safle ysgol, pennir "capasiti" yn unol â'r fformiwlâu a nodir o bryd i'w gilydd gan Weinidogion Cymru (sef, ar hyn o bryd, Cylchlythyr Rhif: 21/2011);

“Ehangu dros dro” yw ehangu mangre ysgol y rhagwelir y bydd yr ehangiad, ar yr adeg y'i gwneir, yn ei le am lai na thair blynedd.

- gwneud ehangiad dros dro o'r ysgol yn ehangiad parhaol, pan fyddai'r ehangiad dros dro hwnnw wedi bod yn newid a reoleiddir oni bai am y ffaith mai dros dro ydoedd;
- lleihau capasiti ffisegol ysgol brif ffrwd, ac eithrio pan fydd y capasiti arfaethedig yn fwy na nifer uchaf y disgyblion ar y gofrestr yn yr ysgol ar unrhyw bryd yn ystod y ddwy flynedd ysgol flaenorol cyn cyhoeddi'r cynnig. Yn y cyd-destun hwn, pennir "capasiti" yn unol â'r fformiwlâu a nodir o bryd i'w gilydd gan Weinidogion Cymru (sef, ar hyn o bryd, Cylchlythyr Llywodraeth Cymru Rhif: 21/2011 Mesur Capasiti Ysgolion yng Nghymru)¹³;
- cyflwyno neu ddileu darpariaeth AAA neu newid y math o ddarpariaeth. Dyma lle mae'r ddarpariaeth mewn ysgol brif ffrwd ond mae'r disgyblion a dderbynnir yn ychwanegol at nifer derbyn yr ysgol. Hefyd, **rhaid** i'r awdurdod lleol gydnabod bod y ddarpariaeth wedi'i chadw'n ôl ar gyfer disgyblion ag AAA;
- cyflwyno neu derfynu trefniadau bandio ar gyfer derbyn disgyblion i ysgol brif ffrwd (o dan adran 101 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (Deddf 1998));

¹³ Effaith hyn yw y bydd ysgolion â chapasiti dros ben yn gallu dileu'r capasiti hwnnw heb yr angen am gynnig statudol. Fodd bynnag, os bydd ysgolion yn llawn neu bron yn llawn, rhaid cyhoeddi cynnig i leihau capasiti'r ysgol.

- cyflwyno neu derfynu darpariaeth breswyl, neu gynnydd neu ostyngiad gan 50 o ddisgyblion neu 50% o'r capasiti yn y ddarpariaeth breswyl mewn ysgolion prif ffrwd, pa un bynnag sydd fwyaf;

Newidiadau a reoleiddir i ysgolion arbennig cymunedol

- ar gyfer ysgolion arbennig (ac eithrio os yw'r ysgol mewn ysbyty), cynnydd yn nifer y disgyblion y mae'r ysgol yn gwneud darpariaeth ar eu cyfer a fyddai, ar y cyd â phob cynnydd blaenorol o'r fath yn nifer y disgyblion, yn cynyddu 10 % ar nifer y disgyblion neu nifer perthnasol y disgyblion o'r fath (pa un bynnag sydd leiaf). Y nifer perthnasol yw 5 os mai dim ond darpariaeth breswyl a gynigir gan yr ysgol, ac 20 mewn achosion eraill. Ystyrir unrhyw gynnydd blaenorol yn nifer y disgyblion o'r dyddiad priodol. Y dyddiad priodol yw'r dyddiad diweddaraf o blith y canlynol:
 - 19 Ionawr 2012;
 - y dyddiad pan dderbyniodd yr ysgol ddisgyblion gyntaf;
 - y dyddiad (neu'r dyddiad diweddaraf) pan weithredwyd unrhyw gynigion statudol blaenorol a oedd yn golygu ehangu safle'r ysgol.
- ar gyfer ysgol arbennig, cyflwyno neu derfynu'r ddarpariaeth breswyl, neu newid y ddarpariaeth breswyl fel bod nifer y disgyblion y gwneir darpariaeth ar eu cyfer yn cynyddu neu'n gostwng gan 5 disgybl;
- newid yn y math o anghenion addysgol arbennig y mae ysgol arbennig yn gwneud darpariaeth ar eu cyfer;

Newidiadau a reoleiddir i ysgolion meithrin a gynhelir

- ehangu'r gofod addysgu, neu wneud ehangiad dros dro yn ehangiad parhaol, mewn ysgol feithrin, a hynny o 50% neu ragor;
- ychwanegu neu ddileu darpariaeth (mewn ysgol feithrin) y mae'r awdurdod lleol yn cydnabod ei bod wedi'i chadw'n ôl ar gyfer disgyblion ag anghenion addysgol arbennig, neu unrhyw newid yn y math o ddarpariaeth o'r fath;
- ar gyfer ysgol feithrin lle yr addysgir grŵp o ddisgyblion yn gyfan gwbl neu'n bennaf drwy gyfrwng y Gymraeg, newid fel bod yr holl ddisgyblion yn cael eu haddysgu'n gyfan gwbl neu'n bennaf drwy gyfrwng y Saesneg;
- ar gyfer ysgol feithrin lle yr addysgir grŵp o ddisgyblion yn gyfan gwbl neu'n bennaf drwy gyfrwng y Saesneg, newid fel bod yr holl ddisgyblion yn cael eu haddysgu'n gyfan gwbl neu'n bennaf drwy gyfrwng y Gymraeg.

2.4 Pwy all wneud cynnig?

Gall awdurdod lleol wneud cynnigion i:

- sefydlu neu gau ysgolion cymunedol neu ysgolion meithrin a gynhelir neu wneud newid a reoleiddir iddynt (gweler 3.3 o'r Cod)
- cau ysgol wirfoddol neu sefydledig
- cynyddu neu leihau capasiti ysgol sefydledig neu wirfoddol heb gymeriad crefyddol.

Gall cyrff llywodraethu ysgolion sefydledig neu wirfoddol wneud cynnigion i:

- gau eu hysgol
- gwneud newid a reoleiddir i'w hysgol.

Gall unrhyw un wneud cynnigion i sefydlu ysgol wirfoddol newydd. Fodd bynnag, **dylai** awdurdodau lleol gydweithio â'r corff crefyddol perthnasol pan mai cynnig i sefydlu ysgol wirfoddol o natur grefyddol sydd dan sylw.

Ni cheir sefydlu ysgol sefydledig nac ysgol arbennig sefydledig newydd yng Nghymru.

Gall awdurdodau lleol hefyd wneud cynnigion i ychwanegu neu gael gwared ar ddosbarthiadau chwech mewn ysgolion uwchradd gwirfoddol a sefydledig, ond dim ond os ydynt yn gyntaf wedi cael caniatâd Gweinidogion Cymru i wneud hynny. **Rhaid** cael caniatâd drwy wneud cais ysgrifenedig sy'n nodi'n glir resymeg yr awdurdod lleol dros y cynnig.

Yn ogystal â hyn, mae Deddf 2013 yn rhoi'r pŵer i Weinidogion Cymru gyhoeddi cynnigion i:

- a) unioni darpariaeth ormodol neu annigonol o leoedd mewn ysgolion (lle maent eisoes wedi cyhoeddi cyfarwyddyd i awdurdod lleol neu gorff llywodraethu i'r perwyl hwnnw) (adran 59);
- b) sicrhau darpariaeth ranbarthol ar gyfer anghenion addysgol arbennig (lle maent eisoes wedi cyhoeddi cyfarwyddyd i awdurdod lleol/awdurdodau lleol/cyrff llywodraethu i'r perwyl hwnnw) (adran 68), ac
- c) ychwanegu neu ddileu chweched dosbarth mewn ysgol (adran 71).

3. Ymgynghori

3.1 Egwyddorion

Mae Adran 48 o Ddeddf 2013 yn nodi bod yn **rhaid** cynnal ymgynghoriad ar gynigion trefniadaeth ysgolion cyn eu cyhoeddi o dan adrannau 41-45. Yn ogystal â hyn, mae'n **rhaid** cynnal ymgynghoriad hefyd ar gynigion a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru o dan adran 68 i sicrhau darpariaeth ranbarthol ar gyfer anghenion addysgol arbennig neu o dan adran 71 i ad-drefnu chweched dosbarth.

Nid yw'r gofyniad i ymgynghori yn gymwys i gynigion i gau ysgol fach¹⁴ a wneir o dan adran 43. Fodd bynnag, **dylai** awdurdodau lleol a chyrff llywodraethu sy'n dwyn ymlaen gynigion i gau ysgol fach sydd â llai na 10 o ddisgyblion, a honno'n ysgol sydd wedi'i dynodi'n ysgol wledig, ddal i ystyried y ffactorau sydd wedi'u pennu ym Mhennod 1 y Cod hwn, gan gynnwys y gofynion pellach sy'n ymwneud â chau ysgolion gwledig yn 1.8.

Mae'r gyfraith achosion wedi pennu y dylai'r broses ymgynghori:

- gael ei chynnal pan fydd cynigion yn dal ar gam ffurfiannol;
- cynnwys digon o wybodaeth a rhesymau dros gynigion penodol er mwyn sicrhau ystyriaeth ac ymateb deallus;
- rhoi digon o amser i ystyried y cynigion ac ymateb iddynt;
- sicrhau y caiff yr hyn sy'n deillio o'r ymgynghoriad ei ystyried mewn ffordd gydwythodol pan wneir y penderfyniad yn y pen draw.

Mae'r broses a'r canllawiau canlynol wedi'u datblygu gan roi sylw dyledus i'r egwyddorion a restrir uchod. Bydd angen i'r rhai sy'n ystyried cyflwyno cynigion fod yn gwbl ymwybodol o'r broses hon a'r canllawiau hyn. Fodd bynnag, **rhaid** i gynigwyr gofio'r pedair egwyddor sylfaenol a chymryd unrhyw gamau ychwanegol angenrheidiol i sicrhau y cynhelir yr egwyddorion hynny.

3.2 Sylw i'r manylion

Mae'n hanfodol bod cynigwyr yn anelu at gyflwyno gwybodaeth o safon uchel ac yn sicrhau safon uchel, ar gyfer ymgynghoriadau ysgol a dogfennau ymgynghori a gaiff eu cyhoeddi. Caiff y rhain eu hystyried yn ofalus gan gymunedau, staff ysgolion a rhieni, a gall camgymeriadau yn y manylion danseilio eu hyder yn y cynnig. Os na ddarperir dogfennau ymgynghori cywir, o ansawdd uchel, efallai y bydd yn rhaid rhoi'r gorau i ymgynghoriadau, efallai

¹⁴ Mae Deddf 2013 yn diffinio ysgol fach fel ysgol â llai na 10 disgybl cofrestredig ar y trydydd dydd Mawrth yn y mis Ionawr yn union cyn y dyddiad y gwneir y cynigion. Dewiswyd y dyddiad hwn oherwydd mai dyma'r dyddiad y mae gofyn i bob ysgol yng Nghymru gyflwyno'r Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion i Lywodraeth Cymru, sy'n cynnwys nifer y disgyblion ar y gofrestr.

y bydd y broses yn cymryd lawer yn hirach na'r disgwyl a gallai gynyddu'r gwrthdaro â chymunedau.

O bryd i'w gilydd, bydd cynigwyr wedi cynnal ymgynghoriad 'anffurfiol' gyda rhai rhanddeiliaid penodol ynghynt yn y broses o ddatblygu cynigion. **Rhaid peidio ag** ystyried bod ymgynghoriad o'r fath yn disodli unrhyw ran o'r prosesau ymgynghori ffurfiol a amlinellir isod.

3.3 Gweithdrefnau

Nid yw'n ofynnol i gynigwyr gynnal cyfarfodydd ymgynghori er y bydd amgylchiadau lle y bydd cynigwyr o'r farn y bydd cyfarfod â grwpiau penodol o ymgynghoreion o gymorth mawr wrth ledaenu gwybodaeth ac yn rhoi llwyfan addas i ymgynghoreion leisio eu barn.

Gall cynigwyr ddefnyddio ffyrdd eraill o ymgysylltu ag ymgynghoreion, fel sy'n briodol yn eu barn hwy. Er enghraifft, gallai diwrnodau agored neu sesiynau 'galw heibio' fod yn ffordd gyfleus i'r sawl sydd â diddordeb gael gwybodaeth, holi am eglurhad a rhoi sylwadau.

Yn achos cynigion i ad-drefnu ysgolion y mae tir a/neu adeiladau'n a gedwir ar ymddiriedolaeth, neu ysgolion â chymeriad crefyddol dynodedig, **rhaid** i'r cynigydd gynnal ymgynghoriad â'r ymddiriedolwyr a/neu'r corff crefyddol priodol cyn cyhoeddi'r ddogfen ymgynghori. **Rhaid** i'r cynigydd ganiatáu 28 diwrnod ar gyfer derbyn sylwadau a **rhaid** iddo roi sylw priodol i'r sylwadau hyn cyn gwneud unrhyw benderfyniad i gynnal ymgynghoriad cyffredinol.

Pan fydd opsiwn newydd yn dod i'r amlwg yn ystod ymgynghoriad ac y mae'r cynigwyr yn penderfynu ei ystyried, **rhaid** iddynt ymgynghori eto ar yr opsiwn hwn cyn symud ymlaen i gyhoeddi'r cynigion.

3.4 Dogfen ymgynghori

Rhaid i'r rhai sy'n cyflwyno cynigion statudol gyhoeddi dogfen ymgynghori ar ffurf copi caled ac ar ffurf electronig ar eu gwefan neu wefan yr awdurdod lleol perthnasol. **Rhaid** i gopïau caled fod ar gael ar gais. **Dylid** ystyried cyhoeddi mewn fformatau eraill os bydd hygyrchedd yn peri pryder.

Rhaid cyhoeddi'r ddogfen ymgynghori ar un o ddiwrnodau ysgol yr ysgol neu'r ysgolion y mae'r cynnig yn ymwneud â hi/nhw, a **rhaid** rhoi o leiaf 42 o ddiwrnodau i bobl ymateb i'r ddogfen, gydag 20 o'r rhain yn ddiwrnodau ysgol¹⁵. Ni ddylid cyhoeddi dogfennau ymgynghori ar ddiwrnod ysgol sy'n cynnwys sesiwn ysgol sydd wedi'i neilltuo (yn llwyr neu'n bennaf) i wella safonau addysgu neu arferion rheoli staff yr ysgol (diwrnodau hyfforddiant mewn swydd).

¹⁵ Diffinnir diwrnod ysgol yn adran 579 o Ddeddf Addysg 1996 fel unrhyw ddiwrnod pan fydd sesiwn ysgol yn yr ysgol honno. Gall sesiwn ysgol fod yn sesiwn bore neu'n sesiwn prynhawn, felly mae diwrnod ysgol yn golygu unrhyw ddiwrnod pan fydd yr ysgol yn cyfarfod am y diwrnod cyfan neu am ran o'r diwrnod.

Rhaid anfon llythyr neu e-bost i'r canlynol ynghylch y ddogfen ymgynghori, gan roi gwybod iddynt bod modd iddynt ofyn am gopi caled (ond *gweler* hefyd adran 3 ar Ymgynghori â Phlant â Phobl Ifanc):

- rhieni (a darpar rieni, lle y bo'n bosibl), gofalwyr a gwarcheidwaid, a staff yr ysgolion y mae'r cynigion yn effeithio arnynt;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, rhieni disgyblion sy'n mynychu ysgolion cynradd y mae disgyblion fel arfer yn trosglwyddo ohonynt i'r ddarpariaeth uwchradd honno;
- awdurdod cynhaliol neu awdurdod cynhaliol arfaethedig unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw awdurdod lleol arall (gan gynnwys y rheini yn Lloegr lle bo'n briodol) y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arno - gan gynnwys, yn achos darpariaeth AAA ddynodedig, unrhyw awdurdod sy'n gosod neu sy'n debygol o osod disgyblion ag AAA ynddi;
- Awdurdod Esgobaethol yr Eglwys yng Nghymru a'r Eglwys Gatholig ar gyfer yr ardal lle mae unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw gorff crefyddol priodol arall ar gyfer unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- corff llywodraethu unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- cyrff llywodraethu ysgolion eraill y mae'r cynigion, ym marn y cynigydd, yn debygol o effeithio arnynt;
- Gweinidogion Cymru*;
- Aelodau Etholaethol a Rhanbarthol y Cynulliad (ACau) ac Aelodau Seneddol (ASau) sy'n cynrychioli ardaloedd a wasanaethir gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- Estyn;
- undebau'r athrawon ac undebau staff perthnasol sy'n cynrychioli ysgolion a staff eraill mewn unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- y Consortiwm Addysg Rhanbarthol perthnasol;
- Comisiynydd Heddlu a Throsedd yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- unrhyw gyngor cymuned neu dref ar gyfer yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, neu unrhyw ddarparwyr annibynnol neu wirfoddol y gall y cynigion effeithio arnynt, gan gynnwys Mudiad Meithrin;

- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc a/neu Bartneriaethau Datblygu'r Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant, lle bo'r rhain yn bodoli;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth AAA, unrhyw gorff iechyd neu gorff trydydd sector perthnasol â buddiant yn y cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, unrhyw sefydliadau addysg bellach sy'n gwasanaethu ardal yr ysgol; ac
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth Gymraeg, Comisiynydd y Gymraeg.

Yn achos Gweinidogion Cymru, dylid anfon negeseuon e-bost i'r blwch canlynol sydd gan Lywodraeth Cymru: [Schoolsmanagementdivision3@llyw.cymru]. Nid oes angen anfon negeseuon e-bost at Weinidogion unigol.

Yn achos pob cynnig, **rhaid** i'r ddogfen ymgynghori gynnwys yr wybodaeth ganlynol:

Disgrifiad a manteision

- disgrifiad manwl o'r sefyllfa bresennol, sy'n amlinellu cryfderau a gwendidau a'r rhesymau pam yr ystyrir bod angen newid;
- disgrifiad manwl o'r cynnig neu gynigion (gall cynigydd ymgynghori ar fwy nag un cynnig posibl), yr amserlen arfaethedig ar gyfer gweithdrefnau statudol ac ar gyfer gweithredu'r cynigion ac unrhyw drefniadau interim arfaethedig y gellid bod angen eu gweithredu. Wrth ddisgrifio'r cynigion, fel arfer **dylai** cynigwyr gyfeirio atynt gan ddefnyddio'r termau a amlinellir yn y Cod hwn (ee 'cau ysgolion'), ond os bydd dwy ysgol bresennol neu fwy yn uno'n un ysgol sy'n gweithredu ar fwy nag un safle (ee os bydd hen ysgol babanod ac ysgol iau yn uno i greu ysgol gynradd), gellid defnyddio'r term 'uno';
- manteision disgwylidig y cynigion ac anfanteision o gymharu â'r sefyllfa bresennol;
- unrhyw risgiau sy'n gysylltiedig â'r cynigion ac unrhyw fesurau sy'n ofynnol i reoli'r rhain;
- disgrifiad o unrhyw ddewisiadau amgen a ystyriwyd a'r rhesymau dros eu gwrthod (ond gweler para 1.8 i gael gwybod am y gofynion pellach o ran cau ysgol wledig);

- gwybodaeth am unrhyw newidiadau i drefniadau teithio gan ddysgwyr pe bai'r cynigion yn cael eu gweithredu a'r effaith ar hygyrchedd y ddarpariaeth.

Manylion yr ysgolion y mae'r cynnig yn effeithio arnynt

- enwau, lleoliadau a chategoriâu (hy cymunedol, gwirfoddol a reolir, gwirfoddol a gynorthwyr, sefydledig) pob ysgol bresennol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni (er enghraifft, yn achos cynnig i gau ysgol, **dylid** rhoi gwybodaeth am yr holl ysgolion cyfagos y gellid ystyried yn rhesymol y bydd disgyblion yn dymuno trosglwyddo iddynt);
- nifer y disgyblion ar y gofrestr ar hyn o bryd¹⁶ a'r ffigurau a gofnodwyd ar gyfer y pedwar cyfrifiad ysgolion blynyddol blaenorol ymhob un o'r ysgolion y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arnynt;
- rhagolygon pum mlynedd o'r disgyblion ar y gofrestr ymhob un o'r ysgolion presennol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arnynt, a hynny ar hyn o bryd (h.y. yn seiliedig ar y ffordd y mae ysgolion wedi'u trefnu ar hyn o bryd) a phe gweithredid y cynigion;
- capasiti lleoedd disgyblion¹⁷ ymhob un o'r ysgolion presennol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arnynt;
- nifer y lleoedd meithrin ymhob un o'r ysgolion presennol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arnynt;
- gwybodaeth am ansawdd adeiladau ac ystafelloedd ym mhob un o'r ysgolion presennol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arnynt, gan gynnwys cyfeiriad at arolwg diweddaraf yr awdurdod lleol o gyflwr yr ysgol, gan ddefnyddio categorïau'r Arolwg Ysgolion gwreiddiol ar gyfer yr 21ain Ganrif;
- cyfrwng iaith pob un o'r ysgolion presennol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arnynt (gan ddefnyddio'r Cylchlythyr Llywodraeth Cymru 23/2007 "Diffinio ysgolion yn ôl y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg").

Ansawdd a safonau mewn addysg

¹⁶ Ar gyfer ysgolion cynradd, dylid dangos nifer y disgyblion meithrin ar wahân ac ni ddylid eu cynnwys mewn rhagolygon.

¹⁷ Cylchlythyr Llywodraeth Cymru 21/2011 "Mesur Capasiti Ysgolion yng Nghymru".

- dadansoddiad o effaith debygol y cynigion ar ansawdd y canlynol (cyfeirir at bum maes arolygu perthnasol Estyn mewn cromfachau):
 - a. safonau (safonau a chynnydd cyffredinol grwpiau penodol ac o ran sgiliau); llesiant ac agweddau at ddysgu;
 - b. profiadau addysgu a dysgu (ansawdd yr addysgu; ystod, cydbwysedd a phriodoldeb y cwricwlwm, a'r ddarpariaeth sgiliau);
 - c. arweiniad a chymorth gofal (tracio, monitro a darparu cymorth dysgu, datblygiad personol a gwarchod disgyblion);
 - d. arweinyddiaeth a rheolaeth (ansawdd ac effeithiolrwydd arweinwyr a rheolwyr, prosesau hunanwerthuso a chynllunio gwelliant, dysgu proffesiynol, a defnyddio adnoddau)

yn yr ysgol neu'r ysgolion sy'n destun cynigion ac unrhyw ysgol neu sefydliad addysgol arall y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni/arno.

- gwybodaeth o adroddiadau diweddaraf Estyn ar gyfer pob ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- effaith debygol y cynigion ar allu ysgol neu ysgolion sy'n destun cynigion neu unrhyw ysgol arall sy'n debygol o gael ei heffeithio i ddarparu'r cwricwlwm llawn yn y cyfnod sylfaen ac ym mhob cyfnod allweddol addysgol.

Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg

- i ba raddau y byddai'r cynnig yn ategu'r targedau yn y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg a gymeradwywyd
- sut y byddai'r cynnig yn ehangu neu'n lleihau'r ddarpariaeth Gymraeg. Os mai lleihau'r ddarpariaeth y bydd, nodwch pam bydd y ddarpariaeth yn cael ei lleihau.

Cyllid

- costau ariannol ac arbedion y cynnig ac unrhyw arbedion posibl (gan gynnwys, lle bo'n bosibl, y costau presennol y disgybl a'r costau a amcanestynnir unwaith y gweithredid y cynnig) - cyfalaf a rheolaidd (gan gynnwys costau cludiant a staff yr ysgol);
- ffynonellau cyllid cyfalaf;
- sut y caiff unrhyw dderbyniadau cyfalaf neu arbedion costau rheolaidd eu defnyddio.

Tir ac adeiladau

- manylion unrhyw dir neu adeiladau y gellid bod angen eu trosglwyddo neu eu gwaredu o ganlyniad i'r cynigion.

Manylion ymgynghori

- manylion o ran sut y gall pobl leisio eu barn gan gynnwys y cyfeiriad ar gyfer cyflwyno sylwadau ysgrifenedig a'r dyddiad cau ar gyfer derbyn y sylwadau hynny;
- manylion o ran sut y gall pobl ofyn cwestiynau eraill am y cynigion neu awgrymu opsiynau eraill;
- datganiad i'r perwyl na chaiff ymatebion i'r ymgynghoriad eu cyfrif yn wrthwynebiadau i'r cynnig ac mai dim ond ar ôl cyhoeddi'r hysbysiad y gall gwrthwynebiadau gael eu cofrestru;
- esboniad o'r broses gyhoeddi, sut i gyflwyno gwrthwynebiadau a sut y penderfynir ar gynigion cyhoeddedig;
 - gofod i ymateb i'r ymgynghoriad
 - cyfle i'r rheini yr ymgynghorir â nhw i nodi eu dymuniad i gael eu hysbysu pan gaiff yr adroddiad ar yr ymgynghoriad ei gyhoeddi.

Pan fydd cynigion yn cynnwys sefydlu ysgol newydd, **rhaidd** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori hefyd:

- Ar gyfer yr ysgol newydd:
 - a. y nifer derbyn a'r trefniadau derbyn arfaethedig;
 - b. ystod oedran;
 - c. capasiti lleoedd disgyblion a/neu nifer y lleoedd meithrin;
 - ch. lleoliad;
 - d. categori (h.y. cymunedol, gwirfoddol a gynorthwyr neu wirfoddol a reolir);
 - dd. categori iaith (yn ôl y diffiniad yn Nogfen Wybodaeth Rhif 023/2007);
 - e. manylion yr adeiladau a'r ystafelloedd arfaethedig, gan gynnwys rhestr o'r cyfleusterau arfaethedig;
 - f. yn achos uned adnoddau anghenion addysgol arbennig (AAA) mewn ysgol brif ffrwd neu ysgol arbennig, gwybodaeth am anghenion arbennig y disgyblion y cynigir eu derbyn;

- ff. trefniadau cludiant rhwng y cartref a'r ysgol (gan gynnwys unrhyw drefniadau pontio) a pholisi cludiant yr awdurdod lleol.¹⁸

Pan fydd cynigion yn cynnwys cau ysgol, **rhaidd** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori:

- manylion unrhyw opsiynau amgen sydd wedi'u hystyried yn lle cau'r ysgol, a'r rhesymau dros beidio â bwrw ati â'r rhain (ond gweler para 1.8 i gael gofynion pellach mewn perthynas â chau ysgol wledig);

effaith y cynigion ar y gymuned leol;
- yr effaith debygol ar staff yr ysgolion a enwir mewn cynigion;
- yn achos darpariaeth amgen:
 - a. enw a lleoliad y ddarpariaeth amgen arfaethedig;
 - b. cymhariaeth o ansawdd a safon yr addysg a ddarperir yn yr ysgol y byddai'r disgyblion yn trosglwyddo ohoni a'r ysgol neu ysgolion amgen arfaethedig ac amlinelliad o unrhyw gamau y mae angen eu cymryd i sicrhau yr eir i'r afael ag unrhyw ddiffygion yn yr opsiwn amgen;
 - c. trefniadau derbyn yr ysgol amgen arfaethedig;
 - ch. cymhariaeth o ansawdd yr adeiladau a'r ystafelloedd yn yr ysgol y byddai'r disgyblion yn trosglwyddo ohoni a'r dewis arfaethedig ac amlinelliad o unrhyw gamau y mae angen eu cymryd i sicrhau yr ymdrinnir ag unrhyw ddiffygion yn y dewis amgen;
 - d. gwybodaeth am unrhyw waith adeiladu sydd ei angen i sicrhau y gall plant sy'n trosglwyddo gael lle yn y ddarpariaeth amgen;
 - dd. yr effaith ar amseroedd teithio disgyblion i'r ysgol ac ar gostau cludiant i'r ysgol;
 - e. gwybodaeth am lwybrau cerdded sydd ar gael i'r ddarpariaeth amgen;
 - f. cyfrwng iaith yr ysgol amgen arfaethedig.

Pan fydd cynigion yn ymwneud â chau ysgol wledig a phenderfyniad wedi'i wneud i ymgynghori ar y cynnig, **rhaidd** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori ynghyd â'r wybodaeth y mae'n **rhaidd** ei chynnwys ar gyfer pob cynnig:

¹⁸ Mae Adran 3 o Fesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 yn nodi trothwy ar gyfer hawl i ddarpariaeth cludiant am ddim rhwng y cartref a'r ysgol, sef 2 filltir neu fwy ar gyfer addysg gynradd a 3 milltir neu fwy ar gyfer addysg uwchradd orfodol.

- Y rheswm dros y cynnig i gau'r ysgol (hy disgrifiad o'r prif heriau sy'n wynebu'r ysgol ac y mae'r cynigydd am geisio ymateb iddynt);
- Yr opsiynau eraill a nodwyd ac asesiad o'r opsiynau hyn, gan gynnwys:
 - yr effaith debygol ar ansawdd a safonau addysg
 - yr effaith debygol ar y gymuned
 - yr effaith debygol ar wahanol drefniadau teithio.

Hefyd, rhaid rhoi gwybod i'r rheini yr ymgynghorir â nhw y gallant:

- wneud sylwadau ynghylch yr opsiynau eraill a nodwyd gan y cynigydd yn ogystal ag ynghylch y prif gynnis;

awgrymu opsiynau eraill a fyddai'n goresgyn y problemau sydd y tu ôl i'r cynnig i gau'r ysgol (hy y prif heriau sy'n wynebu'r ysgol y mae'r cynigydd am geisio ymateb iddynt).

Pan fydd y cynnig yn ymwneud ag ychwanegu neu gael gwared ar ddarpariaeth feithrin. **Rhaid** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori:

- digonolrwydd yr adeiladau a'r ystafelloedd a gynigir, yn y dosbarth ac yn yr awyr agored, a hyfywedd unrhyw ysgol sydd am ychwanegu llefydd meithrin;
- a oes angen llefydd meithrin ychwanegol yn yr ardal;
- lefel y galw am fathau penodol o addysg feithrin, ee darpariaeth Gymraeg neu ddarpariaeth â chymeriad crefyddol;
- effaith y cynigion ar sefydliadau eraill, gan gynnwys darparwyr preifat a thrydydd sector;
- i ba raddau y bydd y cynigion yn integreiddio addysg y blynyddoedd cynnar â gwasanaethau gofal plant neu i ba raddau y maent yn gyson â dull gweithredu integredig.

Pan fydd y cynnig yn ymwneud ag ychwanegu neu gael gwared ar ddarpariaeth chweched dosbarth. **Rhaid** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori:

- a fydd cynigion yn arwain at wella cyflawniadau addysgol neu hyfforddiant unigolion sy'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol ond sy'n iau na 19 oed [yn yr ardal];
- a fydd cynigion yn cyfrannu at amrywiaeth briodol o gyrsiau a chymwysterau perthnasol a llwybrau dysgu galwedigaethol o ansawdd uchel, sy'n seiliedig ar anghenion cyflogwyr ac sydd wedi'u hanelu at

ddisgyblion o bob gallu, a hefyd yn cynnal cyrsiau TGAU, Lefel UG/Lefel Uwch a chysiau sefydledig eraill yn ôl y gofyn o dan Fesur Dysgu a Sgiliau (Cymru) 2009 ar gyfer dysgwyr 14-19 oed;

- a yw'r cynigion yn debygol o gynyddu nifer y dysgwyr sy'n parhau i ddysgu ar ôl oedran ysgol gorfodol, gan ystyried materion a chostau cludiant i'r dysgwr ac eraill, fforddiadwyedd costau o'r fath, a'r tebygolrwydd y bydd dysgwyr yn barod i deithio;
- i ba raddau y mae cynigion yn cyfrannu at yr agenda 14-19 gan ystyried barn rhwydweithiau 14-19 a phartneriaethau dysgu lleol;
- effaith cynigion ar ddarpariaeth 11-16 mewn ysgolion;
- sut y byddai cynigion yn effeithio ar hyfywedd sefydliadau sydd eisoes yn darparu addysg ôl-16 safonol, gan gynnwys chweched dosbarth mewn ysgolion, Sefydliadau Addysg Bellach a sefydliadau hyfforddi preifat;
- sut y gallai'r cynigion effeithio ar gynaliadwyedd y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg yn y rhwydwaith 14-19 lleol a'r ardal ehangach, neu'r gwaith i'w gwella, a hyrwyddo mynediad i'r cyrsiau cyfrwng Cymraeg sydd ar gael mewn addysg ôl-16;
- i ba raddau y bydd y cynigion yn rhoi manteision ychwanegol i ddysgwyr o gymharu â chadw'r sefyllfa bresennol a dewisiadau posibl eraill ar gyfer trefniadaeth ôl-16;
- sut y gall cynigion effeithio ar y ddarpariaeth cludiant ddewisol y gall awdurdod lleol ei darparu i ddysgwyr¹⁹ sy'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol.

Pan fydd cynigion yn ymwneud ag ysgol arbennig neu'n cynnwys unedau adnoddau arbenigol sydd wedi'u hatodi i ysgolion prif ffrwd, **rhaid** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori:

- yr effaith ar ddarpariaeth AAA;
- sut y bydd cynigion yn cyfrannu'n fwy cyffredinol at wella ansawdd yr addysg a'r cymorth i blant ag AAA.

Pan fydd y cynnig yn ymwneud â newid cyfrwng iaith. **Rhaid** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori:

¹⁹ Mae Adran 6 o Fesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 yn rhoi grym i awdurdod lleol ddarparu cludiant dewisol lle maent hwy yn gweld yn dda i hwyluso trefniadau teithio dysgwyr. Mae paragraffau 1.98 – 1.105 o Ddarpariaeth Statudol a Chanllawiau Gweithredol 2014 ynghylch y Mesur Teithio gan Ddysgwyr yn darparu canllawiau pellach ar y ddarpariaeth hon.

- y galw a ragwelir ymhlith rhieni am y math o ddarpariaeth a gynigir; ac
- i ba raddau y mae'r ddarpariaeth bresennol, o'r math a gynigir, yn cynnig mwy neu lai na'r hyn y mae galw amdani neu'r galw a ragwelir.

Pan fydd unrhyw ysgol sy'n rhan o gynnis neu y mae cynnis yn effeithio arni yn addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg, **rhaid** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori:

- asesiad o effaith y cynigion ar y Gymraeg (rhaid cynnwys asesiad o'r effaith ar y Gymraeg, naill ai ym mhrif ran y ddogfen ymgynghori neu fel atodiad);
- esboniad o sut mae'r cynnis yn ffurfio rhan o'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg.

Pan fydd y cynnis yn ymwneud ag ysgol â chymeriad crefyddol dynodedig, **rhaid** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori;

- yr effaith ar argaeledd a mynediad i leoedd mewn ysgol â'r un cymeriad crefyddol dynodedig.

Pan fydd y cynnis yn ymwneud â newid categori, **rhaid** cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori:

- effaith y newid categori ar drefniadau llywodraethu a phwerau'r corff llywodraethu mewn perthynas â pholisïau a threfniadau derbyn, cyflogaeth a chwricwlwm;
- unrhyw newidiadau arfaethedig i bolisïau a threfniadau derbyn, cyflogaeth a chwricwlwm.

O dan rai amgylchiadau, efallai y bydd cynigwyr o'r farn ei bod yn briodol ymgynghori ar amrywiaeth o opsiynau yn hytrach nag un cynnis penodol, ond, ym mhob achos, **rhaid** i'r holl wybodaeth uchod gael ei darparu mewn perthynas â phob un o'r opsiynau a nodwyd.

3.5 Ymgynghori â phlant a phobl ifanc

Rhaid i gynigwyr wneud trefniadau addas hefyd i ymgynghori â disgyblion unrhyw ysgol y bydd y cynigion yn effeithio arni (neu ran o ysgol yn achos darpariaeth sy'n unswydd ar gyfer plant ag AAA) a, lle y bo'n bosibl, blant a phobl ifanc sy'n debygol o fynychu'r ysgolion hynny. **Rhaid** i hyn gynnwys, man lleiaf, ymgynghoriad â chynghorau ysgol yr ysgolion y mae'r cynigion yn effeithio arnynt, a dylai hefyd gynnwys ymgynghoriad â dysgwyr unigol pan fydd hyn yn briodol ac yn ymarferol. **Rhaid** i gyrff llywodraethu helpu i hwyluso'r agwedd hon ar yr ymgynghoriad.

Rhaid i'r wybodaeth a roddir i blant a phobl ifanc gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n berthnasol i'w hoedran a'u lefel dealltwriaeth debygol ac yn eu

galluogi i lunio barn ddeallus. Mae'r safonau cenedlaethol y cytunwyd arnynt ar gyfer cyfranogiad plant a phobl ifanc yng Nghymru ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru; **dylai** cynigwyr gyfeirio at y rhain [a gweithredu'n unol â nhw](#).

<https://gov.wales/topics/people-and-communities/people/children-and-young-people/rights/ParticipationforChildrenandYoungPeople/?lang=cy>

Os ymgynghorir â dysgwyr unigol, **dylai** cynigwyr gynhyrchu a dosbarthu fersiwn neu fersiynau o'r ddogfen ymgynghori sy'n briodol i oed/oedrannau'r plant a phobl ifanc yr effeithir arnynt. **Dylai'r** ddogfen ymgynghori esbonio'n glir i blant a phobl ifanc y gwahaniaeth rhwng y cyfnod ymgynghori a'r cyfnod gwrthwynebu ynghyd â sut a phryd y gallant wrthwynebu cynigion. Os bydd angen, **dylai** cynigwyr helpu plant a phobl ifanc sydd am gyflwyno ymateb i'r ymgynghoriad.

3.6 Adroddiadau ymgynghori

Rhaid i'r cynigydd gyhoeddi adroddiad ar yr ymgynghoriad ar ei wefan neu wefan yr awdurdod lleol perthnasol. **Rhaid** cyhoeddi'r adroddiad o leiaf ddwy wythnos cyn cyhoeddi hysbysiad statudol. Dylai:

- grynhoi pob un o'r materion a godwyd gan ymgynghoreion;
- ymateb i'r rhain ar ffurf esboniad, diwygiad i'r cynnig neu wrthod y pryderon, gan nodi rhesymau i gefnogi hynny;
- nodi ymateb Estyn i'r ymgynghoriad yn llawn;
- ymateb i ymateb Estyn ar ffurf esboniad, diwygiad i'r cynnig neu wrthod y pryderon, gan nodi rhesymau i gefnogi hynny.

Gallai'r adroddiad ar yr ymgynghoriad hefyd wneud argymhellion - er enghraifft, i weithrediaeth yr awdurdod lleol neu'r corff llywodraethu - ynghylch sut i fwrw ymlaen, h.y. cyhoeddi'r cynigion yr ymgynghorwyd arnynt gydag unrhyw addasiadau priodol, rhoi'r gorau i'r cynigion a chadw'r sefyllfa bresennol neu ailwampio'r cynigion ac ailymgynghori arnynt.

Rhaid i gynigwyr sicrhau y tynnir sylw yn yr adroddiad ar yr ymgynghoriad at unrhyw safbwyntiau a fynegir gan blant a phobl ifanc y mae'r cynigion yn effeithio arnynt, a sicrhau bod y plant a'r bobl ifanc hynny yn gallu deall yr adroddiad.

Pan fydd y cynnig yn ymwneud â chau ysgol wledig, yn ogystal â'r camau i'w cymryd o ran yr adroddiad ymgynghori i bob ysgol, mae'r gofynion arbennig canlynol yn gymwys:

Yn dilyn y cyfnod ymgynghori, pan fydd y cynigydd yn adolygu'r cynnig cyn ei gyhoeddi, bydd yn ofynnol i'r cynigydd gynnal asesiad pellach o'r cynnig ac o bob un o'r opsiynau eraill a nodwyd yn y papur cynnig. Bydd hyn yn

cwmpasu'r un materion â'r rheini yr oedd yn ofynnol i'r cynigydd eu hasesu wrth lunio'r cynnig:

- yr effaith debygol ar ansawdd a safonau addysg
- yr effaith debygol ar y gymuned
- yr effaith debygol ar wahanol drefniadau teithio.

Diben yr asesiad pellach hwn yw ystyried unrhyw wybodaeth bellach a ddaeth i law yn sgil yr ymgynghoriad neu fel arall.

Yn ei adroddiad ymgynghori, bydd gofyn i'r cynigydd esbonio ei asesiad o'r cynnig a'r opsiynau rhesymol eraill a nodwyd, sut mae'r asesiad hwn yn wahanol i'w asesiad cynharach (os o gwbl) a'i asesiad o unrhyw opsiynau rhesymol pellach. Yn olaf, bydd gofyn i'r cynigydd gadarnhau a yw o'r farn mai gweithredu'r cynnig (yn llawn neu'n rhannol) yw'r ymateb mwyaf priodol i'r rhesymau a nodwyd dros y cynnig a rhoi rhesymau dros ei gasgliad.

Er nad yw Deddf 2013 yn ei gwneud yn ofynnol ymgynghori ar gynigion i gau ysgolion bach oedd â llai na 10 o ddisgyblion pan gynhaliwyd cyfrifiad y mis Ionawr cynt²⁰, **dylai** awdurdodau lleol a chyrff llywodraethu ystyried y ffactorau a nodir ym Mhennod 1 y Cod hwn wrth ddatblygu ac ystyried cynigion. Os yw'r ysgol ar restr yr "ysgolion gwledig", mae hyn yn cynnwys bodloni'r gofynion yn 1.7, sef "Ffactorau penodol wrth ystyried cau ysgolion".

Rhaid i'r adroddiad ar yr ymgynghoriad gael ei gyhoeddi'n electronig, naill ai ar wefan y cynigydd neu ar wefan yr awdurdod lleol perthnasol. Yn ogystal â hyn, **rhaid** i gopïau caled fod ar gael ar gais. **Rhaid** i hyn ddigwydd cyn cyhoeddi unrhyw gynnig.

Rhaid i'r canlynol gael gwybod, drwy lythyr neu e-bost, bod yr adroddiad ar yr ymgynghoriad ar gael:

- rhieni (a darpar rieni, lle y bo'n bosibl), gofalwyr a gwarcheidwaid, a staff ysgolion sy'n destun cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, rhieni disgyblion sy'n mynychu ysgolion cynradd y mae disgyblion fel arfer yn trosglwyddo ohonynt i'r ddarpariaeth uwchradd honno;
- ymgynghoreion a oedd wedi gofyn am gael eu hysbysu.
- awdurdod cynhaliol neu awdurdod cynhaliol arfaethedig unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw awdurdod lleol arall (gan gynnwys y rheini yn Lloegr, lle bo'n briodol) y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arno - gan gynnwys, yn

²⁰ At ddibenion penderfynu a oes angen ymgynghoriad, mae Adran 56 o Ddeddf 2013 yn diffinio 'ysgol fach' fel ysgol sydd â llai na 10 o ddisgyblion wedi'u cofrestru ar y trydydd dydd Mawrth ym mis Ionawr yn union cyn y dyddiad pan wneir y cynnig.

- achos darpariaeth AAA ddynodedig, unrhyw awdurdod sy'n gosod neu sy'n debygol o osod disgyblion â datganiad ynddi;
- Awdurdod Esgobaethol yr Eglwys yng Nghymru a'r Eglwys Gatholig ar gyfer yr ardal lle mae unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
 - unrhyw gorff crefyddol priodol arall ar gyfer unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
 - corff llywodraethu unrhyw ysgol sy'n destun cynigion
 - cyrff llywodraethu ysgolion eraill y mae'r cynigion, ym marn y cynigydd, yn debygol o effeithio arnynt;
 - Gweinidogion Cymru*;
 - Aelodau Etholaethol a Rhanbarthol y Cynulliad (ACau) ac Aelodau Seneddol (ASau) sy'n cynrychioli ardaloedd a wasanaethir gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
 - Estyn;
 - undebau'r athrawon ac undebau staff perthnasol sy'n cynrychioli ysgolion a staff eraill mewn unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
 - y Consortiwm Addysg Rhanbarthol perthnasol;
 - Comisiynydd Heddlu a Throsedd yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
 - unrhyw gyngor cymuned neu dref ar gyfer yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
 - yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, unrhyw ddarparwyr annibynnol neu wirfoddol y gall y cynigion effeithio arnynt, gan gynnwys Mudiad Meithrin;
 - yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc a/neu Bartneriaethau Datblygu'r Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant, lle bo'r rhain yn bodoli;
 - yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth AAA, unrhyw gorff iechyd neu gorff trydydd sector perthnasol â buddiant yn y cynigion;
 - yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, unrhyw sefydliadau addysg bellach sy'n gwasanaethu ardal yr ysgol; ac
 - yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth Gymraeg, Comisiynydd y Gymraeg.

Yn achos Gweinidogion Cymru, dylid anfon negeseuon e-bost i'r blwch canlynol sydd gan Lywodraeth Cymru:
 [Schoolsmanagementdivision3@llyw.cymru]. Nid oes angen anfon negeseuon e-bost at Weinidogion unigol.

Oni bai bod cynigwyr wedi gwneud cais am estyniad amser a'i fod wedi'i roi gan Weinidogion Cymru, **rhaid** cyhoeddi cynigion cyn pen 26 wythnos o ddiwedd y cyfnod a ganiateir ar gyfer ymatebion i'r ymgynghoriad, fel arall bydd y cynigion yn methu a **rhaid** cyhoeddi dogfen ymgynghori newydd er mwyn eu hatgyfodi.

Rhaid gwneud cais ysgrifenedig i Weinidogion Cymru am estyniad amser cyn i'r cyfnod 26 wythnos ddod i ben a **rhaid** iddo nodi'r rhesymau pam yr ystyrir bod angen estyniad. Wrth benderfynu a ddylent gymeradwyo estyniad, bydd Gweinidogion Cymru yn ystyried y rhesymau a roddir dros y cais, natur y cynigion ac unrhyw ffactorau perthnasol eraill. Byddai Gweinidogion Cymru yn annhebygol o gymeradwyo unrhyw gais a fyddai'n arwain at fwy na blwyddyn rhwng diwedd y cyfnod a ganiateir ar gyfer ymatebion i'r ymgynghoriad a chyhoeddi hysbysiad statudol.

Weithiau, cyflwynir cynigion statudol o ganlyniad i adolygiadau strategol o'r ddarpariaeth ysgolion gan awdurdodau lleol. Er ei bod hi'n arfer da ymgynghori ar adolygiadau o'r fath, **rhaid** i ymgynghoriad o'r fath **beidio â** chymryd lle'r ymgynghoriad ffurfiol sydd ei angen ar gynigion unigol yn unol â'r Cod.

Pan nad awdurdod lleol yw'r darpar gynigydd **dylai'r** cynigydd fynd ati'n gynnar, h.y. cyn i'r ymgynghoriad ffurfiol ddechrau, i drafod ei fwriadau â'r awdurdod lleol a fyddai'n cynnal unrhyw ddarpariaeth newydd neu ddarpariaeth ddiwygiedig arfaethedig.

Ni ddylai cynigwyr gyfeirio at y cyfnod a ganiateir ar gyfer gwrthwynebiadau fel y cyfnod ymgynghori. Dim ond i'r cyfnod cyn y gwneir penderfyniadau terfynol i fwrw ati i gyhoeddi cynnig y mae'r term 'ymgynghori' yn gymwys.

Gall ymgynghoreion gyflwyno barn o blaid neu yn erbyn cynnig. **Dylid** hysbysu ymgynghoreion na chaiff sylwadau anffafriol a wneir yn ystod y cyfnod ymgynghori eu trin fel gwrthwynebiadau ac, os dymunant wrthwynebu, fod angen iddynt wneud hynny'n ysgrifenedig yn ystod y cyfnod gwrthwynebu statudol. Os bydd ymgynghoreion yn cyflwyno cais yn ystod y cyfnod gwrthwynebu yn gofyn i ymateb a gyflwynir yn ystod y cam ymgynghori gael ei ystyried yn wrthwynebiad, fel arfer **dylai** hyn gael ei dderbyn. **Dylai'r** rhai sy'n gyfrifol am gyhoeddi cynigion wneud pob ymdrech i sicrhau y bydd y rhai sydd wedi gwrthwynebu neu wedi mynegi pryder yn ystod y cyfnod ymgynghori yn ymwybodol bod hysbysiadau statudol wedi'u cyhoeddi.

4. Cyhoeddi cynigion statudol

4.1 Sut y cyhoeddir cynigion

Os bydd y cynigydd yn penderfynu bwrw ymlaen â chynnig, **rhaid** iddo gyhoeddi'r cynnig²¹ ar ffurf hysbysiad (y cyfeirir ato yn y Cod hwn fel "hysbysiad statudol").

Rhaid i'r hysbysiad statudol gael ei gyhoeddi ar ddiwrnod ysgol, ond nid ar ddiwrnod ysgol sy'n cynnwys sesiwn sydd wedi'i neilltuo (yn llwyr neu'n bennaf) i wella safonau addysgu neu arferion rheoli staff yn yr ysgol (diwrnodau hyfforddiant mewn swydd).

Rhaid i'r cyfnod gwrthwynebu (*gweler* 4.2) gynnwys 15 diwrnod ysgol²² (yn ychwanegol at y diwrnod y cyhoeddir yr hysbysiad).

Rhaid i'r hysbysiad statudol gael ei gyhoeddi:

- i. ar wefan y cynigydd (os oes un ganddo);
- ii. ar wefan yr awdurdod lleol cynhaliol presennol/arfaethedig, os nad yr awdurdod lleol yw'r cynigydd;
- iii. drwy gael ei osod wrth neu ger y brif fynedfa i unrhyw ysgol sy'n destun cynnig, neu, os oes mwy nag un brif fynedfa, bob un ohonynt;
- iv. lle mae ysgol newydd yn cael ei sefydlu, mewn man amlwg yn yr ardal a wasanaethir gan yr ysgol;
- v. drwy roi copiâu o'r hysbysiad i unrhyw ysgol sy'n destun cynigion i'w dosbarthu i ddisgyblion, rhieni, gofalwyr a gwarcheidwaid, a staff yr ysgol (gall yr ysgolion ddosbarthu'r hysbysiad drwy e-bost);
- vi. yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, rhieni disgyblion sy'n mynychu ysgolion cynradd y mae disgyblion fel arfer yn trosglwyddo ohonynt i'r ddarpariaeth uwchradd honno.

Yn ogystal â hyn, ar y diwrnod y caiff yr hysbysiad statudol ei gyhoeddi, **rhaid** anfon naill ai gopi caled o'r hysbysiad, neu e-bost yn cynnwys dolen i'r wefan berthnasol, i:

- awdurdod cynhaliol neu awdurdod cynhaliol arfaethedig unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw awdurdod lleol arall (gan gynnwys, lle bo'n briodol, awdurdod lleol yn Lloegr) y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arno - gan

²¹ Adran 48 o Ddeddf 2013

²² Diffinnir diwrnod ysgol yn adran 579 o Ddeddf Addysg 1996 fel unrhyw ddiwrnod pan fydd sesiwn ysgol yn yr ysgol honno. Gall sesiwn ysgol fod yn sesiwn bore neu'n sesiwn prynhawn, felly mae diwrnod ysgol yn golygu unrhyw ddiwrnod pan fydd yr ysgol yn cyfarfod am y diwrnod cyfan neu am ran o'r diwrnod.

gynnwys, yn achos darpariaeth AAA ddynodedig, unrhyw awdurdod sy'n gosod neu sy'n debygol o osod disgyblion ag AAA ynddi;

- Awdurdod Esgobaethol yr Eglwys yng Nghymru a'r Eglwys Gatholig ar gyfer yr ardal lle mae unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw gorff crefyddol priodol arall ar gyfer unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- corff llywodraethu unrhyw ysgol sy'n destun cynigion
- cyrff llywodraethu ysgolion eraill y mae'r cynnig, ym marn y cynigydd, yn debygol o effeithio arnynt;
- Gweinidogion Cymru;
- Aelodau Etholaethol a Rhanbarthol y Cynulliad (ACau) ac Aelodau Seneddol (ASau) sy'n cynrychioli ardaloedd a wasanaethir gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- Estyn;
- undebau'r athrawon ac undebau staff perthnasol sy'n cynrychioli ysgolion a staff eraill mewn unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- y Consortiwm Addysg Rhanbarthol perthnasol;
- Comisiynydd Heddlu a Throsedd yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- unrhyw gyngor cymuned neu dref ar gyfer yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, unrhyw ddarparwyr annibynnol neu wirfoddol y gall y cynigion effeithio arnynt, gan gynnwys Mudiad Meithrin;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc a/neu Bartneriaethau Datblygu'r Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant, lle bo'r rhain yn bodoli;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth AAA, unrhyw gyrff iechyd neu gyrff trydydd sector perthnasol â buddiant yn y cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, unrhyw sefydliadau addysg bellach sy'n gwasanaethu ardal yr ysgol; ac
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth Gymraeg, Comisiynydd y Gymraeg.

*Yn achos Gweinidogion Cymru, dylid anfon negeseuon e-bost i'r blwch canlynol sydd gan Lywodraeth Cymru:
[Schoolsmanagementdivision3@llyw.cymru]. Nid oes angen anfon negeseuon e-bost at Weinidogion unigol.

Nid yw'n ofynnol cyhoeddi'r cynnig mewn papur newydd mwyach.

4.2 Hyd y cyfnod gwrthwynebu

Mae Deddf 2013 yn darparu y caiff unrhyw un sydd am gyflwyno gwrthwynebiadau i gynnig trefniadaeth ysgolion y cyfle i wneud hynny. Er mwyn eu hystyried yn wrthwynebiadau statudol, **rhaid** cyflwyno gwrthwynebiadau'n ysgrifenedig neu mewn e-bost, a'u hanfon at y cynigydd cyn pen 28 diwrnod o'r dyddiad y cyhoeddwyd yr hysbysiad ("y cyfnod gwrthwynebu").

4.3 Cynnwys hysbysiad statudol cyhoeddedig

Rhaid i'r hysbysiad statudol cyhoeddedig gynnwys yr wybodaeth ganlynol:

- enw'r personau neu'r corff sy'n cyhoeddi'r cynnig;
- dyddiad arfaethedig gweithredu'r cynnig (neu'r dyddiadau, os bwriedir gweithredu'r cynnig fesul cam);
- manylion sut i gael copi o'r adroddiad ar yr ymgynghoriad;
- y dyddiad olaf ar gyfer anfon gwrthwynebiadau a'r cyfeiriad y dylid eu hanfon iddo, gan gynnwys cyfeiriadau e-bost perthnasol.

Yn ogystal â hyn

- **rhaid** i hysbysiad statudol am gynigion i sefydlu ysgol newydd nodi:
 - categori iaith arfaethedig yr ysgol yn ôl y diffiniad yn Nogfen Wybodaeth Rhif 023/2007;
 - enw'r awdurdod lleol cynhaliol arfaethedig;
 - lleoliad safle'r ysgol (a'r cyfeiriad post lle y bo'n briodol);
 - a fydd yr ysgol yn ysgol un rhyw neu'n ysgol gymysg;
 - ystod oedran yr ysgol;
 - categori'r ysgol - cymunedol, gwirfoddol a gynorthwyr, gwirfoddol a reolir, arbennig cymunedol;
 - ai'r corff llywodraethu neu'r awdurdod lleol fydd yr awdurdod derbyn;
 - y trefniadau arfaethedig ar gyfer cludo'r disgyblion;
 - nifer y disgyblion i'w derbyn ar gyfer pob grŵp oedran perthnasol yn y flwyddyn gyntaf o weithredu'r cynigion ar bob cam o'r broses weithredu - pennir nifer y disgyblion i'w derbyn, sef y "nifer derbyn", yn unol â'r cyfrifiad a nodir o bryd i'w gilydd gan Weinidogion Cymru (sef, ar hyn o bryd, Cylchlythyr Llywodraeth Cymru Rhif: 21/2011);

- capasiti arfaethedig yr ysgol - pennir "capasiti" yn unol â'r fformiwlâu a nodir o bryd i'w gilydd gan Weinidogion Cymru (sef, ar hyn o bryd, Cylchlythyr Llywodraeth Cymru Rhif: 21/2011);
 - ar gyfer ysgol arbennig, gwybodaeth am y math o AAA y gwneir darpariaeth ar ei gyfer;
 - a fydd gan yr ysgol gymeriad crefyddol, ac os felly, natur y cymeriad hwnnw a'r corff crefyddol priodol arfaethedig;
 - a fydd trefniadau derbyn yr ysgol yn gwneud unrhyw ddarpariaeth ar gyfer dethol yn ôl gallu, a ganiateir gan adran 101 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (bandio disgyblion);
 - yn achos ysgol wirfoddol newydd, a fydd y cynigion yn cael eu gweithredu gan yr awdurdod lleol neu'r hyrwyddwyr ac, os caiff y cynigion eu gweithredu gan y ddau, i ba raddau y cânt eu gweithredu gan y ddau gorff.
- **Rhaid** i hysbysiad statudol am gynigion i newid ysgol neu newid ei chategori nodi:
 - enw a chyfeiriad yr ysgol sy'n destun cynnig;
 - enw'r awdurdod lleol cynhaliol;
 - disgrifiad o'r newid arfaethedig neu'r newid categori;
 - pan fydd y newid yn cynnwys ehangu'r ysgol, neu leihau capasiti, nifer presennol y disgyblion, capasiti'r ysgol a'r capasiti arfaethedig - pennir "capasiti" yn unol â'r fformiwlâu a nodir o bryd i'w gilydd gan Weinidogion Cymru (sef, ar hyn o bryd, Cylchlythyr Llywodraeth Cymru Rhif: 21/2011);
 - nifer y disgyblion i'w derbyn ym mhob grŵp oedran perthnasol yn y flwyddyn gyntaf o weithredu'r cynigion neu ar bob cam o'r broses weithredu;
 - yn achos newid y math o ddarpariaeth AAA, y ddarpariaeth amgen i'r disgyblion a'r effaith ar gludiant i'r ysgol;
 - goblygiadau posibl y newid ar ddarpariaeth cludiant rhwng y cartref a'r ysgol.
 - **Rhaid** i hysbysiad statudol am gynigion i gau ysgol nodi:
 - enw a chyfeiriad yr ysgol i'w chau;
 - enw'r awdurdod lleol cynhaliol;
 - cymeriad crefyddol yr ysgol os oes ganddi un ac, os felly, y corff crefyddol priodol;
 - manylion yr ysgol/ysgolion amgen y gall y disgyblion ei/eu mynychu, gan gynnwys unrhyw drefniadau interim a chategori

iaith yr ysgol/ysgolion amgen fel y'i diffinnir gan Ddogfen
Wybodaeth Rhif: 023/2007;

- manylion unrhyw fesurau a gymerir i gynyddu nifer y lleoedd sydd ar gael mewn ysgolion amgen;
- y trefniadau ar gyfer cludo'r disgyblion i ysgolion amgen.

Noder: Weithiau, bydd angen i gynnig gynnwys dwy elfen ar wahân, e.e. gallai ysgol gael ei throsglwyddo i safle newydd a chael ei hehangu hefyd. Yn yr achos hwn, efallai y bydd angen dau gynnig, y gellir eu cynnwys mewn un hysbysiad statudol.

Mae Atodiad B yn cynnwys sawl templed enghreifftiol ar gyfer hysbysiadau statudol a all fod o ddefnydd i gynigwyr wrth iddynt lunio hysbysiad statudol.

5. Penderfynu ar gynigion (ac eithrio cynigion a wnaed gan Weinidogion Cymru)

5.1 Adroddiadau gwrthwynebu

O dan adran 49 o Ddeddf 2013, pan fydd gwrthwynebiadau wedi dod i law, **rhaid** i gynigwyr gyhoeddi crynodeb o'r gwrthwynebiadau statudol ac ymateb y cynigydd i'r gwrthwynebiadau hynny ("yr adroddiad gwrthwynebu"). Rhaid gwneud hyn:

- (a) yn achos awdurdod lleol y mae'n rhaid iddo bennu ei gynigion ei hun o dan adran 53 o'r Ddeddf (*gweler* 5.4 isod), cyn pen 7 diwrnod o ddyddiad y penderfyniad; ac
- (b) ym mhob achos arall, cyn pen 28 diwrnod o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.

Rhaid cyhoeddi'r adroddiad gwrthwynebu drwy ei roi:

- i. ar wefan y cynigydd (os oes un ganddo);
- ii. ar wefan yr awdurdod lleol cynhaliol presennol/arfaethedig, os yw'n wahanol i (i) uchod.

Yn ogystal â hyn, **rhaid** i gopïau caled fod ar gael ar gais.

Rhaid i'r canlynol gael gwybod, drwy lythyr neu e-bost, bod yr adroddiad gwrthwynebu ar gael:

- Rhieni (a darpar rieni, lle y bo'n bosibl), gofalmwyr a gwarcheidwaid, a staff ysgolion sy'n destun cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, rhieni disgyblion sy'n mynychu ysgolion cynradd y mae disgyblion fel arfer yn trosglwyddo ohonynt i'r ddarpariaeth uwchradd honno.
- awdurdod cynhaliol neu awdurdod cynhaliol arfaethedig unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw awdurdod lleol arall (gan gynnwys, lle bo'n briodol, awdurdod lleol yn Lloegr) y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arno - gan gynnwys, yn achos darpariaeth AAA ddynodedig, unrhyw awdurdod sy'n gosod neu sy'n debygol o osod disgyblion ag AAA ynddi;
- Awdurdod Esgobaethol yr Eglwys yng Nghymru a'r Eglwys Gatholig ar gyfer yr ardal lle mae unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw gorff crefyddol priodol arall ar gyfer unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- corff llywodraethu unrhyw ysgol sy'n destun cynigion

- cyrff llywodraethu ysgolion eraill y mae'r cynigion, ym marn y cynigydd, yn debygol o effeithio arnynt;
- Gweinidogion Cymru*;
- Aelodau Etholaethol a Rhanbarthol y Cynulliad (ACau) ac Aelodau Seneddol (ASau) sy'n cynrychioli ardaloedd a wasanaethir gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- Estyn;
- undebau'r athrawon ac undebau staff perthnasol sy'n cynrychioli ysgolion a staff eraill mewn unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- y Consortiwm Addysg Rhanbarthol perthnasol;
- Comisiynydd Heddlu a Throsedd yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- unrhyw gyngor cymuned neu dref ar gyfer yr ardal a wasanaethir neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, unrhyw ddarparwyr annibynnol neu wirfoddol y gall y cynigion effeithio arnynt, gan gynnwys Mudiad Meithrin;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc a/neu Bartneriaethau Datblygu'r Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant, lle bo'r rhain yn bodoli;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth AAA, unrhyw gorff iechyd neu gorff trydydd sector perthnasol â buddiant ac, yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, unrhyw sefydliadau addysg bellach sy'n gwasanaethu ardal yr ysgol;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, unrhyw sefydliadau addysg bellach sy'n gwasanaethu ardal yr ysgol; ac
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth Gymraeg, Comisiynydd y Gymraeg.

*Yn achos Gweinidogion Cymru, dylid anfon negeseuon e-bost i'r blwch canlynol sydd gan Lywodraeth Cymru: [Schoolsmanagementdivision3@llyw.cymru]. Nid oes angen anfon negeseuon e-bost at Weinidogion unigol.

5.2 Cymeradwyaeth gan Weinidogion Cymru (Adran 50 o Ddeddf 2013)

Bydd yn ofynnol cael cymeradwyaeth gan Weinidogion Cymru ar gyfer cynigion, o dan adran 50 o Ddeddf 2013:

- (a) os ydynt yn effeithio ar addysg chweched dosbarth; neu
- (b) os ydynt wedi'u gwneud gan rywun heblaw'r awdurdod lleol perthnasol a bod yr awdurdod hwnnw wedi cyflwyno gwrthwynebiad nad yw wedi'i dynnu'n ôl yn ysgrifenedig cyn pen 28 diwrnod o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.

Bydd cynigion yn effeithio ar addysg chweched dosbarth:

- (a) os ydynt yn gynigion i sefydlu neu gau ysgol sy'n darparu addysg sy'n addas yn unig i ofynion unigolion hŷn na'r oedran ysgol gorfodol; neu
- (b) os ydynt yn gynigion i wneud newid a reoleiddir i ysgol a fyddai'n cynyddu neu'n lleihau'r ddarpariaeth addysg sy'n addas i ofynion unigolion hŷn na'r oedran ysgol gorfodol.

Pan fydd yn ofynnol i Weinidogion Cymru gymeradwyo cynnig, **rhaid** i'r cynigwyr hysbysu Gweinidogion Cymru cyn pen 35 diwrnod o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu ac anfon atynt gopïau o'r gwrthwynebiadau statudol yn ogystal â'r adroddiad gwrthwynebu a nodir ym mharagraff 5.1. **Rhaid** i'r cynigydd hefyd anfon at Weinidogion Cymru unrhyw gynigion sydd, yn ei dyb ef, yn gysylltiedig â'r cynigion y mae angen gwneud penderfyniad arnynt. Yna, bydd Gweinidogion Cymru'n penderfynu a fydd angen iddynt wneud penderfyniad ynglŷn â'r cynigion eraill hyn hefyd.

Ystyrir bod cynnig yn "gysylltiedig" os byddai ei weithredu (neu os byddai peidio â'i weithredu) yn atal neu'n tanseilio gweithredu cynnig arall yn effeithiol. Lle bydd cynigion yn "gysylltiedig", dylai'r penderfyniadau fod yn gydnaws.

Gall Gweinidogion Cymru benderfynu cymeradwyo'r cynigion, eu gwrthod neu eu cymeradwyo ag addasiadau.

Fel arfer, dim ond newidiadau i faterion fel amseriad gweithredu'r cynigion neu niferoedd derbyn y byddai addasiadau yn ymwneud â hwy. **Rhaid** i Weinidogion Cymru **beidio â** gwneud addasiadau a fyddai i bob diben yn cyflwyno cynnig newydd yn lle'r cynnig a gyhoeddwyd. Cyn gwneud unrhyw addasiad, **rhaid** i Weinidogion Cymru ymgynghori'n gyntaf â'r cynigydd a'r corff/cyrff llywodraethu perthnasol a'r awdurdod lleol (pan nad hwy yw'r cynigwyr), a sicrhau bod y cynigydd yn cydsynio â'r addasiad.

Gall cymeradwyaeth fod yn amodol ar rywbeth penodol a fydd yn digwydd erbyn dyddiad penodol.

5.3 Cymeradwyaeth gan yr awdurdod lleol (Adran 51 o Ddeddf 2013)

Mae angen cymeradwyo cynigion a gyhoeddir o dan adran 48, a hynny o dan adran 51 o Ddeddf 2013:

- (a) os nad ydynt yn gofyn am gymeradwyaeth gan Weinidogion Cymru;
- (b) os ydynt wedi'u gwneud gan gynigydd heblaw'r awdurdod lleol perthnasol; ac
- (c) os oes gwrthwynebiad wedi'i wneud i'r cynigion ac nad yw wedi'i dynnu'n ôl yn ysgrifenedig cyn pen 28 diwrnod o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.

Gweithdrefnau

Os bydd angen i'r awdurdod lleol gymeradwyo cynigion, **rhaid** i'r cynigydd hysbysu'r awdurdod lleol am gynnig y mae angen ei gymeradwyo ac anfon y dogfennau a restrir isod ato cyn pen 35 diwrnod o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu:

- copi o'r ddogfen ymgynghori;
- copi o'r adroddiad ar yr ymgynghoriad;
- copi o'r hysbysiad a gyhoeddwyd;
- copi o'r adroddiad gwrthwynebu;
- copïau o'r gwrthwynebiadau statudol;
- copïau o'r uchod mewn perthynas ag unrhyw gynigion sy'n gysylltiedig â'r cynigion y mae angen eu cymeradwyo.

Rhaid i awdurdodau lleol benderfynu a oes angen iddynt gymeradwyo unrhyw gynigion cysylltiedig a anfonir atynt.

Rhaid iddynt drafod cynigion y mae angen eu cymeradwyo yn ddi-oed, cyn belled â bod hynny'n gydnaws â rhoi ystyriaeth briodol i'r materion. Ym mhob achos, **rhaid** i'r awdurdod lleol gyhoeddi ei benderfyniad cyn pen 16 wythnos (112 diwrnod) o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu. Fodd bynnag, ni fydd methu â chydymffurfio â'r amserlen honno'n effeithio ar ddilysrwydd unrhyw benderfyniad a wneir.

Rhaid i awdurdodau lleol benderfynu a ddylid cymeradwyo'r cynigion, eu gwrthod neu eu cymeradwyo ag addasiadau.

Dim ond newidiadau fel amseriad gweithredu'r cynigion neu niferoedd derbyn y gall addasiadau ymwneud â hwy. **Rhaid** i'r awdurdod lleol **beidio â** gwneud addasiadau a fyddai i bob diben yn cyflwyno cynnig newydd yn lle'r cynnig a gyhoeddwyd. Cyn gwneud unrhyw addasiad, **rhaid** i'r awdurdod lleol ymgynghori'n gyntaf â'r cynigydd a sicrhau bod y cynigydd yn cydsynio â'r

addasiad. **Rhaid** iddynt hefyd gael cydsyniad Gweinidogion Cymru. Os na ellir cael cydsyniad, ac os bydd yr awdurdod lleol o'r farn nad yw'r cynigion yn dderbyniol ar y ffurf y cyhoeddwyd hwy, **rhaid** iddo wrthod y cynigion. **Rhaid** i'r awdurdod lleol hefyd ymgynghori â chorff llywodraethu unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn berthnasol iddi (os nad y corff llywodraethu yw'r cynigydd).

Gall cymeradwyaeth fod yn amodol ar rywbeth penodol a fydd yn digwydd erbyn dyddiad penodol.

5.4 Penderfyniad gan gynigwyr (Adran 53 o Ddeddf 2013)

Os nad oes angen cymeradwyo cynigion o dan adrannau 50 a 51 o Ddeddf 2013, y cynigydd fydd yn penderfynu arnynt.

O dan adran 53 o Ddeddf 2013, **rhaid** i'r cynigydd wneud penderfyniad cyn pen 16 wythnos (112 diwrnod) o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu. Os bydd y cynigydd yn methu â phenderfynu ar y cynnig cyn pen 16 wythnos, ystyrir ei fod wedi tynnu'r cynnig yn ôl a bydd angen iddo ailgyhoeddi'r cynigion os hoffai barhau.

Os bydd gwrthwynebiadau wedi dod i law i gynigion awdurdod lleol, a bod angen penderfyniad o dan adran 53 o Ddeddf 2013, **rhaid** i'r awdurdod lleol **beidio ag** ystyried y cynigion hynny gyda meddwl caeedig. **Rhaid** i'r gwrthwynebiadau gael eu hystyried yn gydwybodol ochr yn ochr â'r dadleuon mewn perthynas â'r cynigion ac yng ngoleuni'r ffactorau a amlinellir yn adran 1.3 – 1.14 o'r Cod hwn. Yn yr achosion hyn, **rhaid** cyhoeddi'r adroddiad gwrthwynebu ar yr un pryd â'r penderfyniad, yn hytrach na chyn pen 28 diwrnod o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.

5.5 Gwneud penderfyniadau ar lefel awdurdod lleol

Os bydd angen i awdurdodau lleol gymeradwyo neu benderfynu ar gynigion y daeth gwrthwynebiad i law yn eu cylch, bydd diwygiad²³ i Atodlen 2 Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithrediaeth) (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn caniatáu i weithrediaeth yr awdurdod lleol gyflawni'r swyddogaeth hon. Mae'r weithrediaeth a/neu'r Cabinet eisoes yn gyfrifol am oruchwylio cynlluniau trefniadaeth ysgolion, gan gynnwys penderfyniadau i ymgynghori ar gynigion trefniadaeth ysgolion a'u cyhoeddi. Felly, bydd ganddynt ddealltwriaeth dda o faterion trefniadaeth ysgolion. Bydd y ddealltwriaeth hon, ynghyd â'u profiad mwy cyffredinol o wneud penderfyniadau a'r ffaith eu bod yn atebol yn ddemocrataidd i'r etholaeth leol, yn golygu bod y weithrediaeth yn y sefyllfa ddelfrydol i benderfynu a ddylid cymeradwyo cynigion trefniadaeth ysgolion ai peidio.

Fodd bynnag, os byddant yn dewis gwneud hynny, ni fydd Atodlen 2 y rheoliadau perthnasol yn atal awdurdodau lleol rhag mabwysiadu prosesau

²³ Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithrediaeth) (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) (Cymru) (Diwygio) 2013 Rhif 2438 (Cy.235).

amgen y cytunwyd arnynt yn lleol i wneud penderfyniadau o'r fath. Gall y rhain gynnwys creu pwyllgor penderfynu lleol mewn cydweithrediad ag awdurdodau lleol eraill yn eu rhanbarth.

Os bydd awdurdodau lleol yn dewis dilyn y trywydd hwn, bydd angen iddynt ystyried yn ofalus sut y byddant yn sicrhau bod cyrff o'r fath yn gwneud penderfyniadau teg a chadarn.

Mae Atodiad Ch yn darparu manylion model posibl ar gyfer pwyllgor penderfynu lleol.

5.6 Hysbysiad o benderfyniad

Rhaid gwneud a chyflwyno penderfyniadau (mewn perthynas â chynigion sy'n gofyn am gymeradwyaeth neu benderfyniad) ar ffurf llythyr penderfyniad.

Rhaid i'r llythyr penderfyniad nodi'r rhesymau dros y penderfyniad yn glir, gan gyfeirio at adrannau 1.3 i 1.6 y Cod hwn a'r ffactorau penodol yn adrannau 1.7 i 1.14 [sy'n cynnwys y ffactorau ychwanegol i'w hystyried a'r gofynion mewn perthynas â chau ysgolion gwledig].

Yn ogystal, rhaid i lythyr penderfyniad ynghylch cynnig i gau ysgol a ddynodwyd yn ysgol wledig nodi pam mae'r cynigydd yn fodlon mai gweithredu'r cynnig yw'r ymateb mwyaf priodol i'r rhesymau a nodwyd dros lunio'r cynnig.

Rhaid cyhoeddi llythyrau penderfyniad yn electronig ar wefan y cynigydd (os oes ganddo un) ac ar wefan yr awdurdod lleol perthnasol (os yw'n wahanol).

Rhaid i'r canlynol gael gwybod, drwy lythyr neu e-bost, bod y llythyr penderfyniad ar gael:

- Rhieni (a darpar rieni, lle y bo'n bosibl), gofalwyr a gwarcheidwaid, a staff ysgolion sy'n destun cynigion;
- Yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, rhieni disgyblion sy'n mynychu ysgolion cynradd y mae disgyblion fel arfer yn trosglwyddo ohonynt i'r ddarpariaeth uwchradd honno;
- awdurdod cynhaliol neu awdurdod cynhaliol arfaethedig unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- unrhyw awdurdod lleol arall (gan gynnwys, lle bo'n briodol, awdurdod lleol yn Lloegr) y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arno - gan gynnwys, yn achos darpariaeth AAA ddynodedig, unrhyw awdurdod sy'n gosod neu sy'n debygol o osod disgyblion ag AAA ynddi;
- Awdurdod Esgobaethol yr Eglwys yng Nghymru a'r Eglwys Gatholig ar gyfer yr ardal lle mae unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;

- unrhyw gorff crefyddol priodol arall ar gyfer unrhyw ysgol y mae'r cynigion yn debygol o effeithio arni;
- corff llywodraethu unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- cyrff llywodraethu ysgolion eraill y mae'r cynigion, ym marn y cynigydd, yn debygol o effeithio arnynt;
- Gweinidogion Cymru;
- Aelodau Etholaethol a Rhanbarthol y Cynulliad (ACau) ac Aelodau Seneddol (ASau) sy'n cynrychioli ardaloedd a wasanaethir gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- Estyn;
- undebau'r athrawon ac undebau staff perthnasol sy'n cynrychioli ysgolion a staff eraill mewn unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- y Consortiwm Addysg Rhanbarthol perthnasol;
- Comisiynydd Heddlu a Throsedd yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- unrhyw gyngor cymuned neu dref ar gyfer yr ardal a wasanaethir, neu y bwriedir iddi gael ei gwasanaethu, gan unrhyw ysgol sy'n destun cynigion;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, unrhyw ddarparwyr annibynnol neu wirfoddol y gall y cynigion effeithio arnynt, gan gynnwys Mudiad Meithrin;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth feithrin, y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc a/neu Bartneriaethau Datblygu'r Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant, lle bo'r rhain yn bodoli;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth AAA, unrhyw gorff iechyd neu gorff trydydd sector perthnasol â buddiant;
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth uwchradd, unrhyw sefydliadau addysg bellach sy'n gwasanaethu ardal yr ysgol; ac
- yn achos cynigion sy'n effeithio ar ddarpariaeth Gymraeg, Comisiynydd y Gymraeg.

*Yn achos Gweinidogion Cymru, dylid anfon negeseuon e-bost i'r blwch canlynol sydd gan Lywodraeth Cymru:
 [Schoolsmanagementdivision3@llyw.cymru]. Nid oes angen anfon negeseuon e-bost at Weinidogion unigol.

5.7 Atgyfeirio penderfyniadau awdurdodau lleol i Weinidogion Cymru

O dan adran 54 o Ddeddf 2013, os yw cynigion wedi'u cymeradwyo neu eu gwrthod gan awdurdod lleol, gall y cyrff canlynol atgyfeirio'r cynigion, cyn pen 28 diwrnod o ddiwrnod y penderfyniad, i Weinidogion Cymru eu hystyried:

- i Awdurdod lleol arall y mae'r cynigion yn effeithio arno;
- ii Y corff crefyddol priodol ar gyfer unrhyw ysgol yr effeithir arni;
- iii Corff llywodraethu ysgol wirfoddol neu sefydledig sy'n destun cynigion;
- iv Ymddiriedolaeth sy'n dal eiddo ar ran ysgol wirfoddol neu sefydledig sy'n destun cynigion;
- v Sefydliad addysg bellach y mae'r cynigion yn effeithio arni.

Dylid atgyfeirio penderfyniadau drwy e-bost i flwch Llywodraeth Cymru, schoolsmanagementdivision3@llyw.cymru **Dylai'r** corff sy'n atgyfeirio'r penderfyniad roi gwybod i'r awdurdod lleol perthnasol am yr atgyfeiriad.

Bydd angen i'r corff sy'n atgyfeirio nodi mewn llythyr pam ei fod o'r farn bod y penderfyniad a wnaeth yr awdurdod lleol yn anghywir.

Bydd Gweinidogion Cymru yn penderfynu a ydy'r cynigion yn effeithio ar y cyrff y cyfeirir atynt yn i, ii a iv, ac felly bod angen iddynt ystyried y cynigion.

Os oes gofyn i Weinidogion Cymru ystyried cynnig **rhaid** i'r awdurdod lleol ddarparu iddynt, ar gais, gopiâu o'r gwrthwynebiadau statudol ac unrhyw wybodaeth arall y mae Gweinidogion Cymru yn ystyried ei bod yn hanfodol.

Gall Gweinidogion Cymru benderfynu a ddylid cymeradwyo neu wrthod y cynigion, neu eu cymeradwyo gydag addasiadau.

Fel arfer, dim ond newidiadau i faterion fel amseriad gweithredu'r cynigion neu niferoedd derbyn y byddai addasiadau yn ymwneud â hwy. **Rhaid** i Weinidogion Cymru **beidio â** gwneud addasiadau a fyddai i bob diben yn cyflwyno cynnig newydd yn lle'r cynnig a gyhoeddwyd. Cyn gwneud unrhyw addasiad, **rhaid** i Weinidogion Cymru ymgynghori'n gyntaf â'r cynigydd a'r corff/cyrff llywodraethu perthnasol a'r awdurdod lleol (pan nad hwy yw'r cynigwyr), a sicrhau bod y cynigydd yn cydsynio â'r addasiad.

Gall cymeradwyaeth fod yn amodol ar rywbeth penodol a fydd yn digwydd erbyn dyddiad penodol.

Ni ellir atgyfeirio cynigion i gau ysgol fach²⁴ i Weinidogion Cymru.

²⁴ O dan adran 54 o Ddeddf 2013, ni cheir atgyfeirio cynigion a wnaed o dan adrannau 43 neu 44 i gau ysgol sy'n ysgol fach (gweler adran 56) i Weinidogion Cymru o dan yr adran hon. Mae adran 56 yn diffinio 'ysgol fach' fel ysgol a oedd â llai na 10 o ddisgyblion wedi'u cofrestru ar y trydydd dydd Mawrth ym mis Ionawr yn union cyn dyddiad y cynigion.

6. Gweithredu cynigion

6.1 Gweithredu – cyffredinol

Fel arfer, **rhaid** i gynigion gael eu gweithredu yn unol â'r hyn y penderfynwyd arno neu a gymeradwywyd (gyda neu heb addasiadau). **Dylai** cynigwyr roi gwybod i Weinidogion Cymru drwy e-bost pan gaiff cynnig ei weithredu. Dylid anfon negeseuon e-bost i'r blwch canlynol yn Llywodraeth Cymru: [Schoolsmanagementdivision3@llyw.cymru]. Nid oes angen anfon negeseuon e-bost at Weinidogion unigol.

Fodd bynnag, o dan Adran 55 o Ddeddf 2013, os bydd cynigydd yn fodlon, ar ôl ymgynghori ag unrhyw gorff llywodraethu yr effeithir arno, y byddai'n afresymol o anodd gweithredu cynnig ar y dyddiad gweithredu gwreiddiol, neu fod yr amgylchiadau wedi newid cymaint ers i'r cynnig gael ei gymeradwyo ei bod yn amhriodol ei weithredu ar y dyddiad gwreiddiol, gall addasu'r cynnig fel bod y broses o'i weithredu yn cael ei gohirio am hyd at dair blynedd.

Os bydd cynigydd yn fodlon, ar ôl ymgynghori ag unrhyw gorff llywodraethu yr effeithir arno, y byddai'n afresymol o anodd gweithredu'r cynigion neu fod yr amgylchiadau wedi newid cymaint ers i'r cynigion gael eu cymeradwyo y byddai'n gwbl amhriodol eu gweithredu, gall benderfynu y dylid rhoi'r gorau i'r cynigion.

Yn achos cynigion i gau ysgol, ac ar ôl ymgynghori ag unrhyw gorff llywodraethu yr effeithir arno, gall cynigydd hefyd benderfynu dwyn dyddiad gweithredu'r cynigion yn ei flaen hyd at 13 wythnos. **Rhaid** mai dim ond os nad oes gan ysgol unrhyw ddisgyblion ar y gofrestr, neu bod ganddi gyn lleied o ddisgyblion fel bod amheuan difrifol a ellid darparu'r cwricwlwm, y dylid dwyn y dyddiad gweithredu yn ei flaen.

Pan fydd cynigion wedi'u cymeradwyo gan yr awdurdod lleol (o dan adran 51 o Ddeddf 2013) neu Weinidogion Cymru (o dan adran 50 o Ddeddf 2013), **rhaid** mai dim ond gyda chytundeb Gweinidogion Cymru y caiff cynigwyr benderfynu gohirio cynnig, dwyn ei ddyddiad gweithredu yn ei flaen neu roi'r gorau iddo. **Rhaid** i unrhyw gais o'r fath am gytundeb gael ei wneud yn ysgrifenedig gan nodi rhesymau'r cynigydd yn glir.

Pan fydd awdurdod lleol wedi penderfynu ynghylch cynnig o dan adran 53 o Ddeddf 2013, gall yr awdurdod lleol ei hun benderfynu gohirio, prysuro neu roi'r gorau i'r cynnig.

Rhaid hysbysu partïon perthnasol gan gynnwys Gweinidogion Cymru, Estyn, yr awdurdod lleol cynhaliol, a chyrrff llywodraethu, rhieni, disgyblion a staff unrhyw ysgol y mae cynnig yn effeithio arni, fel y bo'n briodol, o unrhyw benderfyniad i ohirio cynnig, dwyn ei ddyddiad gweithredu yn ei flaen neu roi'r gorau iddo cyn saith diwrnod o'r ddyddiad y penderfyniad hwnnw. **Rhaid** i'r hysbysiad nodi'r rhesymau dros y penderfyniad hwnnw yn gryno.

Os bydd cynnig wedi'i gymeradwyo gan Weinidogion Cymru neu gan awdurdod lleol yn amodol ar rywbeth penodol a fydd yn digwydd erbyn dyddiad penodol, ac nas bodlonir yr amod hwnnw erbyn y dyddiad hwnnw, **rhaid** i'r cynigion gael eu hystyried fel eu bod wedi'u gwrthod, oni bai bod Gweinidogion Cymru neu'r awdurdod lleol wedi cytuno i ganiatáu i'r cynigydd amrywio'r amod hwnnw drwy osod dyddiad ddiweddarach.

6.2 Gweithredu – newid categori

Mae Rhan 3 o Atodlen 5 i Ddeddf 2013 yn nodi'r manylion llawn mewn perthynas â throsglwyddo tir. Bydd unrhyw drosglwyddiadau'n digwydd ar y dyddiad gweithredu. Os bydd ysgol gymunedol yn dod yn ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu'n ysgol wirfoddol a reolir, bydd unrhyw dir heblaw caeau chwarae sy'n eiddo i awdurdod lleol yn trosglwyddo'n awtomatig i ymddiriedolwyr yr ysgol.

Os bydd ysgol sefydledig, ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu ysgol wirfoddol a reolir heb gymeriad crefyddol yn dod yn ysgol gymunedol, bydd unrhyw dir a ariennir yn gyhoeddus yn trosglwyddo'n awtomatig i'r awdurdod lleol. Diffinnir tir a ariennir yn gyhoeddus yn Atodlen 4 o Ddeddf 2013 ac mae'n cynnwys tir a ddarperir gan yr awdurdod lleol neu drwy grant cyfalaf (yn ystyr Pennod 6 o Ran 3 o Ddeddf Addysg 1996). **Rhaid** i unrhyw dir arall sy'n eiddo i ymddiriedolwyr neu'r corff llywodraethu gael ei drosglwyddo i'r awdurdod lleol trwy gytundeb trosglwyddo a gaiff ei lunio gan y partïon. Efallai y bydd trosglwyddiad o'r fath yn cynnwys taliad, y cytunwyd arno, gan yr awdurdod lleol. Os na all y partïon gytuno ar drosglwyddiad, gall y naill barti neu'r llall ofyn i Weinidogion Cymru eithrio trosglwyddo unrhyw ddarn o dir. Yna, **rhaid** i Weinidogion Cymru'n penderfynu a ddylid cyfarwyddo eithrio'r darn hwnnw o dir ai peidio.

7. Cau ysgol â llai na deg disgybl cofrestredig

Os oes gan ysgol lai na 10 disgybl cofrestredig (neu os nad oes unrhyw ddisgyblion ar ôl mewn ysgol) pan gynhelir y cyfrifiad ym mis Ionawr, mae Deddf 2013 yn caniatáu i gyrff llywodraethu/awdurdodau lleol ddilyn gweithdrefn symlach er mwyn cau'r ysgol yn swyddogol²⁵.

Yr unig beth y byddai'n ofynnol iddynt ei wneud o dan y weithdrefn honno fyddai cyhoeddi'r hysbysiad cau – byddai'r gofyniad i ymgynghori'n gyffredinol yn cael ei hepgor, cyhyd â bod digon o leoedd mewn ysgolion cyfatebol wedi'u nodi a fyddai'n rhesymol hygyrch i'r disgyblion hynny sydd wedi'u dadleoli neu a allai gael eu dadleoli. Os daw gwrthwynebiadau i law, y cynigydd fyddai'n ystyried y cynnig ym mhob achos. Fodd bynnag, cyn cyflwyno cynigion o'r fath, **rhaid** i gynigwyr ofyn am farn unrhyw ymddiriedolaeth sydd â budd yn yr ysgol, neu'r corff crefyddol priodol, ac ystyried y safbwyntiau hyn cyn symud ymlaen.

Yn achos ysgolion lle mae rhai disgyblion ar ôl, **rhaid** i gynigwyr sicrhau y caiff yr hysbysiad cau ei ddwyn i sylw'r disgyblion, y caiff ei ystyr ei egluro iddynt, ac y caiff camau priodol eu cymryd i alluogi'r disgyblion hyn i ymateb i'r hysbysiad os dymunant wneud hynny. Mae'n hanfodol bod disgyblion yn cael y cyfle i gyfrannu at y broses benderfynu a **rhaid** i gynigwyr sicrhau yr ystyrir unrhyw farn a fynegir ganddynt yn llawn cyn y gwneir penderfyniad terfynol.

Anogir cynigwyr i rannu gwybodaeth â rhieni ac ysgolion eraill a **dylent** sicrhau eu bod yn cael copi o'r hysbysiad. Yn ogystal â hyn, **rhaid** hysbysu unrhyw ysgolion y nodir eu bod fwyaf tebygol o dderbyn disgyblion.

Nid yw bodolaeth gweithdrefnau symlach mewn perthynas â'r bwriad i gau ysgolion â llai na 10 o ddisgyblion cofrestredig yn golygu ei bod yn ofynnol i gyrff llywodraethu neu awdurdodau lleol gyflwyno cynigion i gau ysgolion o'r fath yn ddi-oed.

Dylid ystyried cau ysgolion o'r fath yng ngoleuni'r ffactorau a amlinellir yn adran 1. Os bydd yr ysgol ar restr yr "ysgolion gwledig", mae hyn yn cynnwys ystyried y ffactorau a bodloni'r gofynion yn adran 1.7 o'r Cod hwn, "*Ffactorau penodol wrth ystyried cau ysgolion*" cyn cyhoeddi hysbysiad ynghylch cau'r ysgol. Mae hyn yn golygu y dylai'r cynigydd hefyd:

- nodi rhesymau clir a phenodol dros lunio'r cynnig;
- nodi unrhyw opsiynau rhesymol eraill a fyddai hefyd efallai yn mynd i'r afael â'r problemau y tu ôl i'r cynnig a darparu tystiolaeth i ddangos ei fod wedi ystyried yn ofalus bob opsiwn ymarferol arall (gan gynnwys ffedereiddio), gydag asesiad clir o'u rhinweddau a'u hymarferoldeb, gan gynnwys:

y manteision tebygol o ran addysg;
yr effaith debygol ar y gymuned;
yr effaith debygol ar drefniadau teithio; ac

- amlinellu yn y papur cynnig (sef papur i'w gyflwyno i'r sawl sy'n penderfynu) yr opsiynau eraill a nodwyd, rhoi asesiad o'r rhain ac esbonio pam mae'r cynigydd o'r farn, yng ngoleuni'r asesiad, nad gweithredu'r cynnig i gau'r ysgol fyddai'r ymateb mwyaf priodol i'r rhesymau dros y cynnig.

8. Cynigion gan Weinidogion Cymru i resymoli lleoedd mewn ysgolion

Os bydd Gweinidogion Cymru wedi cyfarwyddo awdurdod lleol neu gorff llywodraethu yn y gorffennol i gyflwyno cynigion i unioni darpariaeth ormodol neu annigonol o leoedd mewn ysgolion, gallant gyhoeddi eu cynigion eu hunain i'r diben hwnnw.

Byddai'r meini prawf penodol y gallai Gweinidogion Cymru eu defnyddio i benderfynu cyhoeddi cyfarwyddyd neu gynnig yn amrywio, gan ddibynnu ar yr amgylchiadau yn yr ardal dan sylw ond, yn gyffredinol, pwerau i'w defnyddio pan fetho popeth arall yw'r rhain a byddent yn cael eu defnyddio pan fyddai awdurdod lleol wedi methu â sicrhau:

- bod ei ardal yn cael ei gwasanaethu gan ysgolion sy'n ddigonol o ran nifer, cymeriad a chyfarpar i ddarparu cyfleoedd addysg priodol i bob disgybl; neu
- bod gan bob plentyn yn ei ardal fynediad rhesymol at un o'r ysgolion hynny; neu
- bod cyllid ar gyfer addysg yn gosteffeithiol a bod adnoddau'n cael eu defnyddio i sicrhau'r deilliannau addysgol gorau posibl i blant a phobl ifanc.

Rhaid i'r cynigion gael eu cyhoeddi'n unol â'r darpariaethau ym Mhennod 4 uchod.

Gall unrhyw un wrthwynebu'r cynigion o fewn y cyfnod gwerthwynebu o 28 diwrnod. Os derbynnir gwrthwynebiadau, **rhaid** i Weinidogion Cymru beri cynnal ymchwiliad lleol i ystyried y cynigion. Rhaid i unrhyw gynigion eraill i ad-drefnu ysgolion, a gyhoeddwyd ond na phenderfynwyd arnynt eto, gael eu hatgyfeirio i'r ymchwiliad lleol os yw Gweinidogion Cymru o'r farn eu bod yn gysylltiedig â'r cynnig sy'n cael ei wrthwynebu (ac oni bai bod Gweinidogion Cymru o'r farn y dylid eu gweithredu).

Rhaid i'r ymchwiliad lleol gael ei gynnal gan unigolyn a benodwyd i'r diben hwnnw gan Weinidogion Cymru ac yn unol ag unrhyw weithdrefnau a amlinellir ganddynt adeg sefydlu'r ymchwiliad lleol.

Os bydd ymchwiliad lleol wedi'i gynnal, **rhaid** i Weinidogion Cymru ystyried adroddiad y sawl a gynhaliodd yr ymchwiliad lleol. Yna, gallant wneud un o'r canlynol:

1. ei fabwysiadu gyda neu heb addasiadau, neu benderfynu peidio â mabwysiadu unrhyw un o'r cynigion a wnaed gan Weinidogion Cymru;
2. ei gymeradwyo gyda neu heb addasiadau, neu wrthod unrhyw gynigion eraill a atgyfeiriwyd i'r ymchwiliad lleol;
3. gwneud cynigion pellach i resymoli lleoedd mewn ysgolion.

Os bydd Gweinidogion Cymru'n penderfynu gwneud cynigion pellach, ni fydd gofyniad i beri cynnal ymchwiliad lleol arall.

Os na fydd y cynigion pellach hyn a wnaed gan Weinidogion Cymru wedi'u hatgyfeirio i ymchwiliad lleol, gall Gweinidogion Cymru, ar ôl ystyried unrhyw wrthwynebiadau:

1. fabwysiadu'r cynnig gyda neu heb addasiadau;
2. penderfynu peidio â mabwysiadu'r cynnig.

Fel arfer, dim ond newidiadau i faterion fel amseriad gweithredu'r cynigion neu niferoedd derbyn y **dylai** addasiadau a wnaed gan Weinidogion Cymru ymwneud â hwy. **Rhaid** i Weinidogion Cymru **beidio â** gwneud addasiadau a fyddai i bob diben yn cyflwyno cynnig newydd yn lle'r cynnig a gyhoeddwyd.

Gellir cymeradwyo cynigion neu eu mabwysiadu yn amodol ar rywbeth penodol a fydd yn digwydd erbyn dyddiad penodol.

Rhaid i gynigion a gymeradwyir neu a fabwysiedir gael eu gweithredu'n unol â Phennod 6 uchod.

9. Cynigion gan Weinidogion Cymru mewn perthynas â darpariaeth ranbarthol ar gyfer anghenion addysgol arbennig

Os bydd Gweinidogion Cymru wedi gwneud gorchymyn yn y gorffennol yn cyfarwyddo awdurdod lleol neu gorff llywodraethu i gyflwyno cynigion i ad-drefnu ysgolion at ddiben sicrhau darpariaeth ranbarthol i blant ag anghenion addysgol arbennig, gallant gyhoeddi eu cynigion eu hunain i'r diben hwnnw.

Rhaid ymgynghori ar y cynigion yn unol â Phennod 3 uchod, a rhaid iddynt gael eu cyhoeddi'n unol â Phennod 4.

Gall unrhyw un wrthwynebu'r cynigion o fewn y cyfnod gwrthwynebu o 28 diwrnod.

Ar ôl ystyried unrhyw wrthwynebiadau, gall Gweinidogion Cymru;

1. fabwysiadu'r cynigion gyda neu heb addasiadau;
2. penderfynu peidio â mabwysiadu'r cynigion.

Fel arfer, dim ond newidiadau i faterion fel amseriad gweithredu'r cynigion neu niferoedd derbyn y **dylai** addasiadau a wnaed gan Weinidogion Cymru ymwneud â hwy. **Rhaid** i Weinidogion Cymru **beidio â** gwneud addasiadau a fyddai i bob diben yn cyflwyno cynnig newydd yn lle'r cynnig a gyhoeddwyd.

Gellir cymeradwyo cynigion neu eu mabwysiadu yn amodol ar rywbeth penodol a fydd yn digwydd erbyn dyddiad penodol.

Rhaid i gynigion a fabwysiedir gael eu gweithredu'n unol â Phennod 6 uchod.

10. Cynigion gan Weinidogion Cymru i ailstrwythuro addysg chweched Dosbarth

O dan adran 71 o Ddeddf 2013, gall Gweinidogion Cymru wneud cynigion sy'n:

1. galw ar awdurdod lleol i sefydlu ysgol neu ysgolion i ddarparu addysg uwchradd sy'n addas i ofynion disgyblion chweched dosbarth yn unig ('ysgol chweched dosbarth');
2. cyflwyno neu ddileu darpariaeth chweched dosbarth mewn ysgol, neu;
3. gau ysgol chweched dosbarth.

Rhaid ymgynghori ar y cynigion yn unol â Phennod 3 uchod, a rhaid iddynt gael eu cyhoeddi'n unol â Phennod 4.

Gall unrhyw un wrthwynebu'r cynigion o fewn y cyfnod gwerthwynebu o 28 diwrnod.

Ar ôl ystyried unrhyw wrthwynebiadau, gall Gweinidogion Cymru;

1. fabwysiadu'r cynigion gyda neu heb addasiadau;
2. penderfynu peidio â mabwysiadu'r cynigion.

Fel arfer, dim ond newidiadau i faterion fel amseriad gweithredu'r cynigion neu niferoedd derbyn y **dylai** addasiadau a wnaed gan Weinidogion Cymru ymwneud â hwy. **Rhaid** i Weinidogion Cymru **beidio â** gwneud addasiadau a fyddai i bob diben yn cyflwyno cynnig newydd yn lle'r cynnig a gyhoeddwyd.

Gellir cymeradwyo cynigion neu eu mabwysiadu yn amodol ar rywbeth penodol a fydd yn digwydd erbyn dyddiad penodol.

Rhaid i gynigion a fabwysiedir gael eu gweithredu'n unol â Phennod 6 uchod.

11. Hysbysiad o fwriad corff llywodraethu i gau ysgol sefydledig neu wirfoddol

Mae Adran 80 o Ddeddf 2013 yn caniatáu i gorff llywodraethu ysgol sefydledig neu wirfoddol gau'r ysgol trwy roi dwy flynedd o rybudd i Weinidogion Cymru a'r awdurdod lleol sy'n gyfrifol am gynnal yr ysgol o'i fwriad i wneud hynny. Cyn rhoi'r rhybudd, rhaid i'r corff llywodraethu:

1. gael cydsyniad Gweinidogion Cymru os yw Gweinidogion Cymru neu'r awdurdod lleol wedi gwario arian ar safle'r ysgol (ac eithrio mewn cysylltiad â gwaith atgyweirio);
2. ymgynghori â Gweinidogion Cymru pe byddai cau'r ysgol yn effeithio ar gyfleusterau ar gyfer addysg lawn amser sy'n addas i unigolion sy'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol ond sy'n iau na 19 oed;
3. ymgynghori â'r ymddiriedolwyr ynghylch unrhyw dir neu adeiladau a gedwir ar ymddiriedolaeth, a/neu'r corff crefyddol priodol os oes gan yr ysgol gymeriad crefyddol dynodedig, a rhoi sylw priodol i unrhyw sylwadau a dderbynnir.

Os bydd angen cyngor ar gyrff llywodraethu mewn perthynas ag eiddo a gedwir ar ymddiriedolaeth elusennol, dylent gysylltu â'r Comisiwn Elusennau.

Atodiad A: Siart Ilif enghreifftiol ar gyfer cynigion statudol

Cam 1

Dylai'r cynigydd gyfeirio at y rhestr o ysgolion gwledig i gael gwybod a yw'r ysgol y mae am ei chau yn ysgol wledig ac a yw'r rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig a amlinellir yn y Cod hwn yn berthnasol.

Cam 2

Dylai'r cynigydd gyfeirio at adran 1 o'r Cod Trefniadaeth Ysgolion (y Cod) sy'n nodi'r ffactorau y mae angen eu hystyried wrth baratoi, cyhoeddi, cymeradwyo neu benderfynu ar bob cynnig ynghylch trefniadaeth ysgolion.

Cam 3

Yn achos cynigion i ad-drefnu ysgolion y mae eu tir a/neu eu hadeiladau yn cael eu dal ar ymddiried, neu sydd â chymeriad crefyddol dynodedig, rhaid i'r cynigydd ymgynghori â'r ymddiriedolwyr a/neu â'r corff crefyddol priodol cyn i'r ymgynghoriad gael ei gyhoeddi a chaniatáu 28 diwrnod i dderbyn sylwadau, a rhaid iddo roi sylw dyledus i'r sylwadau hynny cyn y gwneir unrhyw benderfyniad i gynnal ymgynghoriad cyffredinol.

Cam 4

Dylid cael cymeradwyaeth i fynd ati i ymgynghori'n ffurfiol. Lle mai'r awdurdod lleol yw'r cynigydd, y pwyllgor gweithredol neu'r cabinet sy'n gwneud y penderfyniad fel rheol. Lle mai corff llywodraethu ysgol yw'r cynigydd, rhaid i'r corff llywodraethu wneud y penderfyniad.

Cam 5

Rhaid i'r cynigydd gyhoeddi dogfen ymgynghori ar ei wefan a sicrhau ei bod ar gael ar ffurf copi caled. Os nad yr awdurdod lleol yw'r cynigydd, gellir cyhoeddi'r ddogfen ymgynghori ar wefan yr awdurdod lleol perthnasol hefyd. Rhaid cyhoeddi'r ddogfen ymgynghori yn ystod y tymor ysgol a rhaid i'r sawl yr ymgynghorir â nhw gael o leiaf 42 diwrnod i ymateb gydag o leiaf 20 o'r rhain yn ddiwrnodau ysgol. Mae adran 3 o'r Cod yn nodi'r wybodaeth y mae'n rhaid i'r holl ddogfennau ymgynghori a'r wybodaeth ychwanegol ynghylch cynigion i gau ysgolion gwledig ei chynnwys, ac mae'n darparu rhestr o'r partion hynny y mae'n rhaid anfon copi neu ddolen i'r wefan berthnasol atynt. Rhaid i'r cynigydd wneud trefniadau addas i ymgynghori â disgyblion unrhyw ysgol yr effeithir arni.

Cam 6

O fewn 13 wythnos i ddiwedd y cyfnod a ganiateir ar gyfer ymatebion i'r ymgynghoriad (ac yn sicr cyn cyhoeddi'r cynigion), rhaid i'r cynigydd gyhoeddi crynodeb o sylwadau'r sawl yr ymgynghorwyd â nhw ynghyd ag ymatebion y cynigydd ei hun i'r sylwadau (yr adroddiad ar yr ymgynghoriad). Mae adran 3 o'r Cod yn darparu gwybodaeth am yr adroddiad ar yr ymgynghoriad ac yn rhestru'r partion y mae'n rhaid anfon copi neu ddolen i'r wefan berthnasol atynt.

Cam 7

Os mai'r awdurdod lleol yw'r cynigydd, fel rheol bydd y pwyllgor gweithredol neu'r cabinet yn cyfarfod i ystyried yr ymgynghoriad ac a ddylid symud ymlaen gyda'r cynnig ai peidio. Os mai corff llywodraethu ysgol yw'r cynigydd, dylai gyfarfod i ystyried yr ymgynghoriad a phenderfynu a ddylid symud ymlaen. Os penderfynant fwrw ymlaen, cymerir Cam 7. Os daw opsiwn newydd i'r amlwg yn ystod ymgynghoriad y mae'r cynigwyr yn dymuno ei ystyried, yna ailadroddir Camau 1-5.

Cam 8

Rhaid cyhoeddi cynigion o fewn 26 wythnos i ddiwedd y cyfnod ymgynghori a ganiateir ar gyfer ymatebion. Fel arall, bydd yn rhaid cynnal ymgynghoriad

arall.

Os bydd y cynigydd yn penderfynu symud ymlaen â'r cynnig, rhaid i'r cynigydd gyhoeddi hysbysiad statudol ynghylch cyfnod gwrthwynebu o 28 diwrnod. **Rhaid** cyhoeddi'r hysbysiad ar ddiwrnod ysgol, gyda 15 o ddiwrnodau ysgol (heb gynnwys y diwrnod cyhoeddi) o fewn y cyfnod. Mae adran 4 o'r Cod yn nodi'r wybodaeth y mae'n rhaid i hysbysiad ei chynnwys ac mae'n esbonio sut mae'n rhaid ei gyhoeddi.

Cam 9a	Cam 9b
Os nad oes unrhyw wrthwynebiadau ac nad oes angen i Weinidogion Cymru gymeradwyo'r cynnig. Os mai'r awdurdod lleol yw'r cynigydd, fel rheol bydd y pwyllgor gweithredol neu'r cabinet yn cyfarfod i benderfynu a ddylid symud ymlaen. Os mai corff llywodraethu'r ysgol yw'r cynigydd, dylai'r corff llywodraethu gyfarfod a phenderfynu a ddylid symud ymlaen.	Os daw gwrthwynebiadau i law, rhaid i'r cynigwyr gyhoeddi crynodeb o'r gwrthwynebiadau a'u hymatebion i'r gwrthwynebiadau hynny (yr adroddiad ar y gwrthwynebiadau).

Cam 10a	Cam 10b	Cam 10c
Os nad oes angen cymeradwyaeth gan Weinidogion Cymru neu'r awdurdod lleol ar y cynnig, rhaid i'r cynigwyr wneud penderfyniad terfynol ar y cynnig cyn pen 16 wythnos o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.	Os oes angen penderfyniad gan Weinidogion Cymru ar y cynnig, rhaid i'r cynigydd anfon y gwrthwynebiadau a'r adroddiad gwrthwynebu at Weinidogion Cymru cyn pen 35 diwrnod o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu. Fel arfer, bydd Gweinidogion Cymru yn penderfynu ar gynigion cyn pen 16 wythnos o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu.	Os oes angen penderfyniad gan yr awdurdod lleol ar y cynnig, rhaid i'r cynigydd anfon y ddogfen ymgynghori, yr adroddiad ar yr ymgynghoriad, yr hysbysiad a gyhoeddwyd, y gwrthwynebiadau a'r adroddiad gwrthwynebu i'r awdurdod lleol cyn pen 35 diwrnod o ddiwedd y cyfnod gwrthwynebu. Rhaid i'r awdurdod lleol wneud penderfyniad cyn pen 16 wythnos o ddiwedd y cyfnod

		<p>gwrthwynebu.</p> <p>Cyn pen 28 diwrnod o ddyddiad penderfyniad yr awdurdod lleol, gall cynigion gael eu hatgyfeirio i Weinidogion Cymru gan y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> i Awdurdod lleol arall; ii Y corff crefyddol priodol ar gyfer unrhyw ysgol yr effeithir arni (yr awdurdod esgobaethol); iii Corff llywodraethu ysgol wirfoddol neu sefydledig sy'n destun cynigion; iv Ymddiriedolaeth sy'n dal eiddo ar ran ysgol wirfoddol neu sefydledig sy'n destun cynigion; v Sefydliad addysg bellach y mae'r cynigion yn effeithio arni.
--	--	---

Cam 11

Os caiff y cynigion eu cymeradwyo neu os bydd y cynigydd yn penderfynu eu gweithredu, **dylent** gael eu gweithredu yn unol â'r dyddiad a roddwyd yn yr hysbysiad statudol, neu unrhyw ddyddiad a addaswyd wedi hynny.

Atodiad B: Enghreifftiau o hysbysiadau statudol

Enghraifft o hysbysiad statudol i sefydlu ysgol gymunedol neu wirfoddol newydd

[Nodwch enw a chyfeiriad y rhai sy'n cyhoeddi'r cynigion]

Hysbysir drwy hyn yn unol ag adran 41 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 a'r Cod Trefniadaeth Ysgolion fod [enw'r cynigydd], ar ôl ymgynghori â'r cyfryw bersonau ag sy'n ofynnol, yn cynnig sefydlu ysgol [nodwch y categori iaith²⁶] newydd i'w chynnal gan [nodwch enw'r awdurdod lleol cynhalio] yn [nodwch y lleoliad a, lle y bo'n briodol, y cyfeiriad post] ar gyfer [bechgyn]/ [merched] / [bechgyn a merched] [nodwch yr ystod oedran] oed.

Cynhaliodd [nodwch enw'r cynigydd] gyfnod ymgynghori cyn penderfynu cyhoeddi'r cynnig hwn. Mae adroddiad ar yr ymgynghoriad sy'n cynnwys crynodeb o'r materion a godwyd gan ymgynghoreion, ymatebion y cynigwyr ac ymateb llawn Estyn ar gael ar [nodwch wefan y cynigydd neu, os nad oes un ar gael, wefan yr awdurdod lleol perthnasol].

Cynigir gweithredu'r cynnig ar [nodwch y dyddiad]. [Pan fwriedir gweithredu'r cynnig fesul cam, **dylid** nodi'r dyddiad y bwriedir gweithredu pob cam].

Bydd yr ysgol newydd a gynigir yn ysgol [nodwch ysgol gymunedol neu ysgol wirfoddol a gynorthwyr neu ysgol wirfoddol a reolir].

[nodwch y corff llywodraethu neu enw'r awdurdod lleol] fydd yr awdurdod derbyn.

[Nodwch y nifer derbyn] fydd y nifer derbyn ar gyfer [nodwch y grŵp oedran neu'r grwpiau oedran perthnasol²⁷] yn yr ysgol newydd yn y flwyddyn ysgol gyntaf y mae'r cynigion wedi'u gweithredu. [Pan fwriedir gweithredu'r cynigion fesul cam, **rhaid** rhoi'r nifer derbyn yn y flwyddyn ysgol gyntaf y mae pob cam wedi'i weithredu.] [Os bydd nifer derbyn ar wahân ar gyfer y chweched dosbarth, **dylid** cynnwys y nifer hwnnw.]

[Nodwch y ffigur capasit²⁸] fydd capasiti disgyblion yr ysgol newydd. [Byddai'n ddefnyddiol cynnwys nifer y lleoedd meithrin a ddarperir os yw'n briodol.]

[Ar gyfer ysgol arbennig, gwybodaeth am anghenion addysgol arbennig y disgyblion y gwneir darpariaeth ar eu cyfer.]

²⁶ Dylai'r cynigwyr gyfeirio at ddogfen wybodaeth Llywodraeth Cymru 23/2007 'Diffinio ysgolion yn ôl y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg'.

²⁷ Diffinnir "grŵp oedran perthnasol" yn adran 142(1) o Ddeddf 1998 fel a ganlyn: "an age group in which pupils are normally admitted (or, as the case may be, will normally be admitted) to the school". Felly, gellid bod mwy nag un grŵp oedran perthnasol, ac yn yr achos hwnnw rhaid rhoi'r nifer derbyn mewn perthynas â phob grŵp oedran perthnasol o'r fath.

²⁸ Dylai'r cynigwyr gyfeirio at Gylchlythyr Llywodraeth Cymru 21/2011 'Mesur capasiti ysgolion yng Nghymru' neu unrhyw ddogfen olynol.

[Rhowch wybodaeth o ran p'un a gynigir y bydd trefniadau derbyn yr ysgol newydd yn gwneud darpariaeth ar gyfer bandio disgyblion.]

[Yn achos ysgol wirfoddol newydd, rhowch wybodaeth am ei chymeriad crefyddol a'i chorff crefyddol priodol arfaethedig os bydd ganddi gymeriad crefyddol.]

[Rhowch wybodaeth am y trefniadau arfaethedig i gludo'r disgyblion i'r ysgol newydd.]

[Yn achos cynigion i sefydlu ysgol wirfoddol newydd, nodwch p'un a fwriedir i'r awdurdod addysg lleol neu'r hyrwyddwyr weithredu'r cynigion, ac, os bwriedir i'r ddau barti weithredu'r cynigion, i ba raddau y bydd y ddau gorff yn eu gweithredu.]

Gall unrhyw un wrthwynebu'r cynigion cyn pen cyfnod o 28 diwrnod o ddyddiad cyhoeddi'r cynigion hyn, hynny yw erbyn [nodwch ddyddiad].

Dylid anfon gwrthwynebiadau at [enw a chyfeiriad y cynigydd].

Llofnodwyd

Ar ran [yr awdurdod lleol]

[Dyddiad - **dylai** hwn fod yr un dyddiad â'r dyddiad cyhoeddi]

NODYN ESBONIADOL

[Efallai y bydd yn ddefnyddiol cynnwys Nodyn Esboniadol sy'n esbonio'r cynigion mewn iaith syml ac sy'n rhoi rhagor o wybodaeth a chefnidir i'r cynigion.]

Enghraifft o hysbysiad statudol i gau ysgol gymunedol a gynhelir, ysgol sefydledig, ysgol wirfoddol neu ysgol feithrin

[*Nodwch enw a chyfeiriad y rhai sy'n cyhoeddi'r cynigion*]

Hysbysir drwy hyn yn unol ag adran 43 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 a'r Cod Trefniadaeth Ysgolion fod [*enw'r cynigydd*], ar ôl ymgynghori â'r cyfryw bersonau ag sy'n ofynnol, yn cynnig cau [*enw a chyfeiriad yr ysgol*]. Cynhelir yr ysgol gan [*nodwch enw'r awdurdod lleol cynhalio*] [*ac os yn berthnasol, nodwch gymeriad crefyddol yr ysgol*].

Cynhaliodd [*nodwch enw'r cynigydd*] gyfnod ymgynghori cyn penderfynu cyhoeddi'r cynnig hwn. Mae adroddiad ar yr ymgynghoriad sy'n cynnwys crynodeb o'r materion a godwyd gan ymgynghoreion, ymatebion y cynigwyr ac ymateb llawn Estyn ar gael ar [*nodwch wefan y cynigydd neu, os nad oes un ar gael, wefan yr awdurdod lleol perthnasol*].

Cynigir gweithredu'r cynigion ar [*nodwch y dyddiad*] (2).

[*Nodwch fanylion yr ysgolion y gall y disgyblion yn yr ysgol i'w chau fynd iddynt, gan gynnwys unrhyw drefniadau interim a chategori iaith yr ysgolion amgen fel y'i diffinnir gan Ddogfen Wybodaeth Rhif: 023/2007.*]

[*Nodwch fanylion unrhyw fesurau eraill y bwriedir eu cymryd i gynyddu nifer y lleoedd sydd ar gael mewn ysgolion o ganlyniad i'r cynnig i gau'r ysgol.*]

[*Nodwch fanylion y trefniant arfaethedig i gludo'r disgyblion i ysgolion eraill.*]

[*Rhaid i gynigion i gau ysgol wledig nodi'r rhesymau pam mae'r cynigydd yn fodlon mai cau'r ysgol yw'r ymateb mwyaf priodol i'r rhesymau a nodwyd gan y cynigydd wrth lunio'r cynnig.*]

Gall unrhyw un wrthwynebu'r cynigion cyn pen cyfnod o 28 diwrnod o ddyddiad cyhoeddi'r cynigion hyn, hynny yw erbyn [*nodwch ddyddiad*].

Dylid anfon gwrthwynebiadau at [*enw a chyfeiriad y cynigydd*].

Llofnodwyd

Ar ran [*yr awdurdod lleol neu'r corff llywodraethu*].

[*Dyddiad - **dylai** hwn fod yr un dyddiad â'r dyddiad cyhoeddi.*]

NODYN ESBONIADOL

[*Efallai y bydd yn ddefnyddiol cynnwys Nodyn Esboniadol sy'n esbonio'r cynigion mewn iaith syml ac sy'n rhoi rhagor o wybodaeth a chefnidir i'r cynigion.*]

Enghraifft o hysbysiad statudol i wneud newid a reoleiddir i ysgol gymunedol a gynhelir, ysgol sefydledig, ysgol wirfoddol neu ysgol feithrin

Hysbysir drwy hyn yn unol ag adran 42 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion 2013 a'r Cod Trefniadaeth Ysgolion fod [enw'r cynigydd], ar ôl ymgynghori â'r cyfryw bersonau ag sy'n ofynnol, yn cynnig newid [enw a chyfeiriad yr ysgol] fel ei bod [ychwanegu disgrifiad o'r newid/newidiadau arfaethedig.] Cynhelir yr ysgol/ysgolion gan [nodwch enw'r awdurdod lleol cynhalio].

Cynhaliodd [nodwch enw'r cynigydd] gyfnod ymgynghori cyn penderfynu cyhoeddi'r cynnig hwn. Mae adroddiad ar yr ymgynghoriad sy'n cynnwys crynodeb o'r materion a godwyd gan ymgynghoreion, ymatebion y cynigwyr ac ymateb llawn Estyn ar gael ar [nodwch wefan y cynigydd neu, os nad oes un ar gael, wefan yr awdurdod lleol perthnasol].

Cynigir gweithredu'r cynnig ar [nodwch y dyddiad]. [Pan fwriedir gweithredu'r cynnig fesul cam, dylid nodi'r dyddiad y bwriedir gweithredu pob cam].

[Pan fydd y newid yn cynnwys ehangu, neu leihau capasiti, nodwch] Nifer y disgyblion yn yr ysgol ar hyn o bryd yw [nodwch nifer], capasiti disgyblion yr ysgol yw [nodwch gapasiti lleoedd disgyblion²⁹] a'r capasiti arfaethedig ar ôl gweithredu'r cynnig fydd [nodwch y capasiti arfaethedig].

[Pan fydd y newid yn cynnwys ehangu, neu leihau capasiti nodwch] [Nodwch y nifer derbyn] fydd y nifer derbyn ar gyfer [nodwch y grŵp oedran neu'r grwpiau oedran perthnasol³⁰] yn yr ysgol newydd yn y flwyddyn ysgol gyntaf y mae'r cynigion wedi'u gweithredu [Dylech gynnwys nifer chweched dosbarth ar wahân os yw'n briodol.] [Pan fwriedir gweithredu'r cynigion fesul cam, rhaid rhoi'r nifer derbyn yn y flwyddyn ysgol gyntaf y mae pob cam wedi'i weithredu.] [os yn briodol] Bydd xx o leoedd meithrin.

[Pan fydd y newid yn golygu newid y math o ddarpariaeth, rhowch wybodaeth am y ddarpariaeth amgen i'r disgyblion a'r effaith ar gludiant i'r ysgol.]

Gall unrhyw un wrthwynebu'r cynigion cyn pen cyfnod o 28 diwrnod o ddyddiad cyhoeddi'r cynigion hyn, hynny yw erbyn [nodwch ddyddiad].

Dylid anfon gwrthwynebiadau at [enw a chyfeiriad y cynigydd].

²⁹ Dylai'r cynigwyr gyfeirio at Gylchlythyr Llywodraeth Cymru 21/2011 'Mesur capasiti ysgolion yng Nghymru' neu unrhyw ddogfen olynol.

³⁰ Diffinnir "grŵp oedran perthnasol" yn adran 142(1) o Ddeddf 1998 fel a ganlyn: "an age group in which pupils are normally admitted (or, as the case may be, will normally be admitted) to the school". Felly, gellid bod mwy nag un grŵp oedran perthnasol, ac yn yr achos hwnnw rhaid rhoi'r nifer derbyn mewn perthynas â phob grŵp oedran perthnasol o'r fath.

Llofnodwyd

Ar ran [yr awdurdod lleol neu'r corff llywodraethu]

[*Dyddiad - **dylai** hwn fod yr un dyddiad â'r dyddiad cyhoeddi*]

NODYN ESBONIADOL

[*Efallai y bydd yn ddefnyddiol cynnwys Nodyn Esboniadol sy'n esbonio'r cynigion mewn iaith syml ac sy'n rhoi rhagor o wybodaeth a chefnidir i'r cynigion.*]

Atodiad C: Aseidiadau o'r effaith ar y gymuned a'r effaith ar y Gymraeg

Mae Llywodraeth Cymru o'r farn na ddylai'r gofyniad i gynnal aseidiadau fod yn rhy feichus ac nid yw'n ystyried bod angen comisiynu gwaith o'r fath gan ymgynghorwyr allanol. Mae dyletswydd ar awdurdodau lleol eisoes i gynnal aseidiadau o'r effaith ar gydraddoldeb, a allai fod yn sail i'r aseidiadau effaith a nodir yn y canllawiau hyn.

Effaith ar y Gymuned

Yn ddelfrydol, dylai aseidiadau effaith gael eu cynnwys mewn dogfennau ymgynghori. Er nad yw'r nodiadau hyn yn rhagnodi'r hyn y dylid ei gynnwys mewn aseiad o'r effaith ar y gymuned, gallai cynigwyr gynnwys y canlynol:

- gwybodaeth am gyfran y disgyblion o'r dalgylch sy'n mynychu'r ysgol;
- gwybodaeth am gyfran y disgyblion o'r tu allan i'r dalgylch sy'n mynychu'r ysgol;
- gwybodaeth am unrhyw gyfleusterau eraill a ddarperir yn yr ysgol e.e. clwb ieuencid/cylch chwarae;
- gwybodaeth am unrhyw gyfleusterau neu wasanaethau eraill y mae'r ysgol yn eu darparu e.e. clybiau ar ôl ysgol, llyfrgell gymunedol;
- os darperir adeiladau, ystafelloedd, cyfleusterau neu wasanaethau gan ysgol, ble y byddent yn cael eu darparu os caiff ysgol ei chau;
- p'run a gaiff neu p'run a ellid gwella'r cyfleusterau eraill sydd ar gael yn y gymuned leol neu'r gymuned ehangach pe cai'r ysgol ei chau (e.e. gwella neuaddau pentref, meysydd chwarae, y cynlluniau chwarae a ddarperir yn ystod y gwyliau);
- gwybodaeth am y cyfleusterau a'r gwasanaethau a ddarperir mewn unrhyw ysgol amgen;
- gwybodaeth am bellter ac amser teithio i ysgol amgen yn yr un categori iaith;
- sut y gellid cefnogi'r rhieni a'r disgyblion i fanteisio ar yr ysgol amgen ac unrhyw gyfleusterau y gall eu cynnig (e.e. sut y cynorthwyr disgyblion (yn enwedig y rhai sydd o dan anfantais) i gymryd rhan mewn gweithgareddau ar ôl ysgol);
- yr effaith ar iechyd a llesiant, ee pe bai disgyblion yn llai abl i gerdded neu feicio i'r ysgol;

- gwybodaeth am oblygiadau ehangach y newidiadau ar ddarpariaethau trafndiaeth gyhoeddus;
- gwybodaeth am faterion diogelwch cymunedol ehangach.

Mae yna lawer o ystyriaethau eraill sydd hefyd yn debygol o fod yn berthnasol o ran asesu effaith cau ysgol wledig, er enghraifft:

- a fyddai cau'r ysgol yn annog teuluoedd â phlant o oedran ysgol i adael y gymuned neu'n golygu bod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned;
- pa effaith y gallai cau'r ysgol ei chael ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol, er enghraifft os mai'r ysgol yw'r unig adeilad cyhoeddus yn y gymuned;
- ai'r ysgol yw gwir ganolbwynt bywyd y gymuned ai peidio, ac yn cael ei defnyddio at ddibenion eraill – megis cyfarfodydd cyhoeddus, digwyddiadau lleol, ffeiriau, cyngorfeydd a chynulliadau eraill – a fyddai naill ai'n dod i ben neu'n dioddef o gael eu symud i rywle arall;
- a fydd colli'r ysgol, a theuluoedd o bosibl, yn cael effaith andwyol ar economi ehangach y gymuned;
- sut gellid cefnogi cysylltiad rhieni a disgyblion â'r ysgol newydd ac unrhyw gyfleusterau y mae'n eu cynnig (ee sut y cynorthwyr disgyblion, yn enwedig y rhai sydd o dan anfantais, i gymryd rhan mewn gweithgareddau ar ôl ysgol);
- effaith gyffredinol cau'r ysgol ar y gymuned leol (gan gynnwys colli cyfleusterau'r ysgol a ddefnyddir gan y gymuned leol).

Mae mynd ati cyn gynted â phosibl i ymgysylltu a chyfathrebu â'r gymuned leol yn ffordd dda o gael gwybod am yr holl ffactorau perthnasol a'u deall.

Effaith ar y Gymraeg

Nid yw'r nodiadau hyn yn rhagnodol nac yn hollgynhwysfawr ond gallai'r asesiad o'r effaith mewn perthynas â'r Gymraeg gynnwys y canlynol:

- gwybodaeth am gategori iaith yr ysgol;
- gwybodaeth am gategori iaith unrhyw ysgol amgen;
- gwybodaeth am safonau'r Gymraeg yn yr ysgol ac mewn unrhyw ysgol amgen;
- gwybodaeth am weithgareddau ar ôl ysgol sy'n rhoi cyfleoedd ychwanegol i ddefnyddio'r Gymraeg yn yr ysgol ac mewn unrhyw ysgol amgen (e.e. Clybiau'r Urdd);
- gwybodaeth ynghylch a yw'r ysgol yn darparu cyfleusterau i aelodau'r gymuned ddysgu Cymraeg, neu gyfleusterau iddynt ymgymryd â gweithgareddau trwy gyfrwng y Gymraeg, a lle y gellid darparu unrhyw gyfleusterau amgen;

- a allai fod yn briodol darparu cyfleusterau ychwanegol ar ôl ysgol mewn unrhyw ysgol amgen i atgyfnerthu safonau'r Gymraeg;
- sut y gellid cefnogi'r rhieni a'r disgyblion i fanteisio ar unrhyw ysgol amgen ac unrhyw welliant penodol o ran darpariaeth ieithyddol y mae'r ysgol honno yn ei gynnig (e.e. sut y cynorthwyr disgyblion i gymryd rhan yng nghlybiau'r Urdd);
- gwybodaeth ynghylch sut mae'r cynnig yn cyd-fynd â Chynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg yr awdurdod ac unrhyw gamau y bydd angen eu cymryd yn y dyfodol o ganlyniad i'r newid i barhau i gydymffurfio â'r cynllun neu gyrraedd targedau'r cynllun.

Atodiad D: Pwyllgor penderfynu lleol

Mae'r model a amlinellir isod yn un ffordd bosibl o sefydlu 'pwyllgor penderfynu lleol'.

Byddai maint y pwyllgor yn dylanwadu'n arwyddocaol ar ei effeithiolrwydd. Pe bai'n rhy fawr, byddai'n drwsgl a byddai'n anodd cael consensws. Pe bai'n rhy fach, efallai na fyddai digon o ddadlau a gallai'r safbwynt fod yn rhy gul. Efallai mai pwyllgor â phum aelod fyddai'r maint delfrydol.

Bydd cyfansoddiad y pwyllgor yn bwysig ac yn dylanwadu ar sut y bydd yn cael ei weld gan bobl. Os mai'r bwriad yw pwysleisio ei annibyniaeth ar weithrediaeth yr awdurdod lleol, efallai y bydd angen 'anghymwyso' aelodau'r weithrediaeth ac unrhyw un sydd â chysylltiad â'r awdurdod lleol, y cynigydd (os yw'n wahanol i'r awdurdod lleol) neu'r ysgol y mae'r cynigion yn berthnasol iddynt, a all godi amheuan ynglŷn â'u gallu i weithredu'n ddiuedd mewn perthynas â'r cynnig.

Cyn belled nad ydynt wedi'u 'hanghymwyso', gall awdurdodau lleol benderfynu penodi pwyllgorau sy'n cynnwys aelodau awdurdodau lleol yn unig, neu bobl nad ydynt yn gysylltiedig â'r awdurdod lleol (gan gynnwys aelodau awdurdod lleol arall), neu unrhyw gyfuniad o'r ddau.

Os bydd ysgol â chymeriad crefyddol Catholig neu'r Eglwys yng Nghymru (neu y bwriedir iddi fod â chymeriad crefyddol o'r fath) yn destun cynnig, gall yr awdurdod lleol wahodd Bwrdd Addysg Esgobaethol esgobaeth berthnasol yr Eglwys yng Nghymru neu Esgob esgobaeth berthnasol yr Eglwys Gatholig i enwebu cynrychiolydd i fod yn un o aelodau'r pwyllgor. Yn achos unrhyw ysgol wirfoddol arall â chymeriad crefyddol dynodedig, gall yr unigolyn neu'r bobl sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig gael eu gwahodd i enwebu cynrychiolydd.

Efallai y bydd awdurdodau lleol am sicrhau bod gan o leiaf un aelod o'r pwyllgor brofiad uniongyrchol o weithio yn y sector addysg. Gall aelod neu gyn-aelod o dîm uwch reoli ysgol neu lywodraethwr ysgol profiadol fod yn addas yn hyn o beth.

Os bydd y pwyllgor yn cynnwys aelodau'r awdurdod lleol yn unig, efallai yr hoffai'r awdurdod lleol ystyried ei wneud yn fwy cytbwys o safbwynt gwleidyddol yn y ffordd a amlinellir yn adrannau 15 a 16 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989.

Hwyrach y bydd yr awdurdod lleol am recriwtio, hyfforddi a chadw cronfa o unigolion cymwys a phenodi i bwyllgor yn ôl yr angen. Byddai nifer o fanteision i hyn, gan gynnwys lleihau'r amser sydd ei angen i sefydlu pwyllgor yn ôl yr angen a byddai'n helpu'r awdurdod lleol i sicrhau bod darpar aelodau'r pwyllgor wedi derbyn hyfforddiant digonol.

Gallai awdurdodau lleol gydweithredu hefyd i ddatblygu cronfeydd rhanbarthol. Byddai hyn yn cynyddu nifer yr ymgeiswyr cymwys a phrofiadol

ac yn darparu mwy o gyfleoedd i aelodau'r pwyllgor ennill profiad a datblygu arbenigedd wrth wneud penderfyniadau am drefniadaeth ysgolion. Fodd bynnag, wrth benodi paneli o unrhyw gronfa ranbarthol o'r fath, efallai yr hoffai awdurdodau lleol sicrhau bod gan rai aelodau o leiaf wybodaeth leol benodol.

Byddai'r awdurdod lleol am sicrhau bod holl aelodau'r pwyllgor yn derbyn hyfforddiant priodol cyn ystyried unrhyw gynigion a bod aelodau profiadol yn cael yr wybodaeth ddiweddaraf am unrhyw newidiadau i ganllawiau ac yn cael cyfle i loywi eu hyfforddiant. Nid oes angen i'r hyfforddiant fod yn hollgynhwysfawr ond hwyrach y dylai geisio sicrhau bod aelodau'r pwyllgor yn gyfarwydd â'r canllawiau yn y Cod a'r rhannau perthnasol o Ddeddf 2013. Gallai dau awdurdod lleol neu fwy gydweithredu i ddarparu hyfforddiant a allai gyflwyno manteision megis rhannu arferion da yn eang, yn ogystal â sicrhau arbedion ariannol posibl.

Byddai'n fuddiol i'r pwyllgor sicrhau bod yr awdurdod lleol yn darparu gwasanaethau clercc. Er na fyddai'r clercc yn aelod o'r pwyllgor, gall weithredu fel ffynhonnell cyngor annibynnol. Er mwyn gallu gwneud hyn, byddai angen i'r clercc fod â dealltwriaeth dda o'r Cod a'r rhannau perthnasol o Ddeddf 2013, a'i fod wedi derbyn hyfforddiant priodol. Byddai angen i'r awdurdod lleol ddarparu cyngor cyfreithiol priodol i'r pwyllgor yn ôl yr angen. Ni ddylai'r clercc fod wedi ymwneud ag unrhyw ran o'r cynnig y mae'r pwyllgor yn ei ystyried ac ni ddylai fod ag unrhyw fuddiant mewn unrhyw benderfyniad a wneir gan aelodau'r pwyllgor.

Byddai tasgau allweddol y clercc yn cynnwys:

- gwneud y trefniadau gweinyddol angenrheidiol ar gyfer y pwyllgor;
- bod yn ffynhonnell cyngor annibynnol ar weithdrefnau, y Cod a'r rhannau perthnasol o Ddeddf 2013;
- cofnodi'r trafodion, y penderfyniad a'r rhesymau drosto;
- sicrhau bod y penderfyniad yn cael ei hysbysu a'i gyhoeddi yn unol â pharagraff 5.13.

Er mwyn i'r pwyllgor allu gwneud penderfyniad deallus, byddai angen i'r awdurdod lleol anfon y dogfennau a amlinellir ym mharagraff 5.3 uchod at y clercc penodedig yn fuan ar ôl diwedd y cyfnod gwrthwynebu. Dylai'r pwyllgor seilio ei benderfyniad ar y dystiolaeth ysgrifenedig hon yn hytrach na cheisio neu ystyried gwybodaeth newydd (oni bai ei fod o'r farn y bydd yn helpu i wneud ei benderfyniad o fewn yr amserlen) neu ystyried sylwadau ar lafar.

Atodiad E: Deddfwriaeth a pholisïau cenedlaethol a fydd yn help wrth ddatblygu cynigion

- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn
- Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (gweler isod)
- Iaith fyw: iaith byw – Strategaeth y Gymraeg 2012-2017
- Y Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg
- Cymru'n Un: Cenedl Un Blaned: cynllun datblygu cynaliadwy newydd ar gyfer Cymru, Mai 2009, neu unrhyw strategaeth olynol
- Strategaeth Tlodi Plant Cymru (a gyhoeddwyd Chwefror 2011, Dogfen wybodaeth rhif 95/2011), neu unrhyw strategaeth olynol
- Ffydd mewn Addysg
- Cynlluniau lleol ar gyfer datblygiad economaidd neu dai
- Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg (a wnaed o dan ran 4 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013)
- Cynlluniau Plant a Phobl Ifanc (neu gynlluniau olynol)
- Ysgolion y 21ain Ganrif – Rhaglen Buddsoddi Cyfalaf
- Darpariaeth Statudol a Chanllawiau Gweithredol 2014 ynghylch y Mesur Teithio gan Ddysgwyr
- Mesur capasiti ysgolion yng Nghymru, Cylchlythyr Rhif: 021/2011
- Y Safonau Cenedlaethol ar gyfer Cyfranogiad Plant a Phobl Ifanc.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ('Deddf 2015') yn amlinellu ffyrdd newydd o weithio – o gynllunio a gwneud penderfyniadau – ar gyfer awdurdodau lleol a chyrrff cyhoeddus eraill y mae'n eu rhestru. Y nod yw gwella llesiant cyffredinol yng Nghymru drwy'r pethau y mae cyrrff cyhoeddus, ar y cyd, yn eu gwneud.

Mae'r Ddeddf a'r canllawiau statudol yn ei gwneud yn glir bod yn rhaid i awdurdodau lleol, yn eu cynllunio corfforaethol a'r ffordd maent yn gweithredu'r cynlluniau hynny, wneud y canlynol:

- cydbwyso anghenion tymor byr â'r gallu i ddiwallu anghenion **hirdymor**;
- ystyried effaith eu hamcanion ar amcanion sefydliadau eraill, ac ar lesiant yng Nghymru, mewn ffordd **integredig**;
- **cynnwys** pobl sy'n adlewyrchu amrywiaeth y boblogaeth y maent yn ei gwasanaethu yn y prosesau hynny;
- **cydweithio** â sefydliadau eraill er mwyn cyflawni amcanion ei gilydd yn well;
- defnyddio eu hadnoddau i **atal** problemau rhag gwaethygu neu rhag codi yn y lle cyntaf.

Mae'r canllawiau statudol ar gyfer sefydliadau y mae'r Ddeddf yn berthnasol iddynt yn amlinellu'r disgwyliadau o ran sut y dylid cyflawni'r dyletswyddau:

<https://gov.wales/topics/people-and-communities/people/future-generations-act/?lang=cy>

Mae'r Ddeddf ei hun ar gael i'w gweld ar-lein:

<http://www.legislation.gov.uk/anaw/2015/2/contents/enacted/welsh>

Yr arfer presennol o ran defnyddio adeiladau ysgol gwag, Dogfen wybodaeth rhif 158/2014

Atodiad F: Rhestr o ysgolion gwledig

School Ref	School Name	Local Authority
6602133	Ysgol Gymuned Bodffordd	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6602135	Ysgol Gymuned Bryngwran	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6602141	Ysgol Gynradd Garreglefn	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6602142	Ysgol Gymuned Y Ffridd	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6602145	Ysgol Gymuned Moelfre	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6602146	Ysgol Gynradd Llanbedrgoch	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6602153	Ysgol Gymuned Llanfechell	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6602155	Ysgol Gynradd Llangoed	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6602156	Ysgol Henblas	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6602157	Ysgol Gymuned Llannerch-Y-Medd	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6602160	Ysgol Pencarnisiog	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6602162	Ysgol Penysarn	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6602163	Ysgol Santes Gwenfaen	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6602165	Ysgol Gynradd Rhosybol	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6602173	Ysgol Gynradd Y Tywyn	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6602227	Ysgol Rhy y Llan	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6605200	Ysgol Caergeiliog	Sir Ynys Mon - Isle of Anglesey
6612008	Ysgol Gynradd Abererch	Gwynedd - Gwynedd
6612010	Ysgol Beddgelert	Gwynedd - Gwynedd
6612015	Ysgol Gynradd Borth-Y-Gest	Gwynedd - Gwynedd
6612017	Ysgol Brynaerau	Gwynedd - Gwynedd
6612036	Ysgol Gynradd Chwilog	Gwynedd - Gwynedd
6612039	Ysgol Crud-Y-Werin	Gwynedd - Gwynedd
6612046	Ysgol Gynradd Edern	Gwynedd - Gwynedd
6612048	Ysgol Bro Plenydd	Gwynedd - Gwynedd
6612049	Ysgol Gynradd Garndolbenmaen	Gwynedd - Gwynedd
6612059	Ysgol Gynradd Llanaelhaearn	Gwynedd - Gwynedd
6612060	Ysgol Gynradd Llanbedrog	Gwynedd - Gwynedd
6612066	Ysgol Gynradd Llanybi	Gwynedd - Gwynedd
6612070	Ysgol Gynradd Llanllyfni	Gwynedd - Gwynedd
6612075	Ysgol Babanod Morfa Nefyn	Gwynedd - Gwynedd
6612078	Ysgol Baladeulyn	Gwynedd - Gwynedd
6612081	Ysgol Gynradd Nebo	Gwynedd - Gwynedd
6612093	Ysgol Gynradd Pentreuchaf	Gwynedd - Gwynedd
6612103	Ysgol Sarn Bach	Gwynedd - Gwynedd
6612110	Ysgol Y Gorlan	Gwynedd - Gwynedd
6612111	Ysgol Yr Eifl	Gwynedd - Gwynedd
6612112	Ysgol Gynradd Tudweiliog	Gwynedd - Gwynedd
6612185	Ysgol Gynradd Dyffryn Dulas	Gwynedd - Gwynedd
6612189	Ysgol Gynradd Dyffryn Ardudwy	Gwynedd - Gwynedd

6612190	Ysgol Bro Cynfal	Gwynedd - Gwynedd
6612192	Ysgol Edmwnd Prys	Gwynedd - Gwynedd
6612194	Ysgol Gynradd Llanbedr	Gwynedd - Gwynedd
6612198	Ysgol Y Garreg	Gwynedd - Gwynedd
6612199	Ysgol O M Edwards	Gwynedd - Gwynedd
6612207	Ysgol Gynradd Pennal	Gwynedd - Gwynedd
6612210	Ysgol Talsarnau	Gwynedd - Gwynedd
6612211	Ysgol Gynradd Tanygrisiau	Gwynedd - Gwynedd
6612213	Ysgol Bro Hedd Wyn	Gwynedd - Gwynedd
6612214	Ysgol Bro Tryweryn	Gwynedd - Gwynedd
6612220	Ysgol Ffridd Y Llyn	Gwynedd - Gwynedd
6612228	Ysgol Craig y Deryn	Gwynedd - Gwynedd
6612229	Ysgol Bro Llifon	Gwynedd - Gwynedd
6613004	Ysgol Pont Y Gof	Gwynedd - Gwynedd
6613010	Ysgol Foel Gron	Gwynedd - Gwynedd
6613018	Ysgol Gynradd Llandwrog	Gwynedd - Gwynedd
6613023	Ysgol Gynradd Llanystumdwy	Gwynedd - Gwynedd
6622012	Ysgol Betws Y Coed	Conwy - Conwy
6622043	Ysgol Dolwyddelan	Conwy - Conwy
6622086	Ysgol Penmachno	Conwy - Conwy
6622107	Ysgol Tal-y-Bont	Conwy - Conwy
6622123	Ysgol Cerrigydrudion	Conwy - Conwy
6622222	Ysgol Capel Garmon	Conwy - Conwy
6622270	Ysgol Pentrefoelas	Conwy - Conwy
6623021	Ysgol Llangelynnin	Conwy - Conwy
6623032	Ysgol Ysbyty Ifan	Conwy - Conwy
6623039	Ysgol Llanddoged	Conwy - Conwy
6623340	Ysgol y Plas	Conwy - Conwy
6632070	Ysgol Bofari	Sir Ddinbych – Denbighshire
6632124	Ysgol Cefn Meiriadog	Sir Ddinbych – Denbighshire
6632164	Ysgol Gellifor	Sir Ddinbych – Denbighshire
6632168	Ysgol Pentrecelyn	Sir Ddinbych - Denbighshire
6632214	Ysgol Betws Gwerful Goch	Sir Ddinbych - Denbighshire
6632216	Ysgol Caer Drewyn	Sir Ddinbych - Denbighshire
6632267	Ysgol Bro Dyfrdwy	Sir Ddinbych - Denbighshire
6633044	Ysgol Llanbedr	Sir Ddinbych - Denbighshire
6633045	Ysgol Llanfair Dyffryn Clwyd	Sir Ddinbych - Denbighshire
6633057	Ysgol Pant Pastynog	Sir Ddinbych - Denbighshire
6642050	Rhos Helyg C.P. School	Sir y Fflint – Flintshire
6642064	Ysgol Y Foel	Sir y Fflint – Flintshire
6642065	Brynford C.P. School	Sir y Fflint - Flintshire
6652140	Llanarmon C.P. School	Wreccsam - Wrexham
6653042	Eyton V.C. School	Wreccsam – Wrexham
6653054	Borderbrook V.C. School	Wreccsam – Wrexham

6653326	St Chad's V.A. School	Wreccsam – Wrexham
6653347	St Paul's V.A.School	Wreccsam – Wrexham
6662002	Abermule C.P. School	Powys – Powys
6662003	Arddleen C.P. School	Powys – Powys
6662004	Ysgol Gynradd Gymunedol Dyffryn Banw	Powys – Powys
6662005	Berriew C.P. School	Powys – Powys
6662008	Caersws C.P. School	Powys – Powys
6662009	Ysgol Gynradd Carno	Powys – Powys
6662018	Leighton C.P. School	Powys – Powys
6662019	Ysgol Llanbrynmair	Powys – Powys
6662020	Llandinam C.P. School	Powys – Powys
6662021	Ysgol Gynradd Llanfair Caereinion	Powys – Powys
6662033	Meifod C.P. School	Powys – Powys
6662041	Ysgol Pontrobert	Powys – Powys
6662044	Ysgol Dyffryn Trannon	Powys – Powys
6662049	Guelsfield C.P. School	Powys – Powys
6662051	Buttington Trewern C.P. School	Powys – Powys
6662053	Brynhafren C.P. School	Powys – Powys
6662054	Churchstoke C.P. School	Powys – Powys
6662057	Ysgol Gynradd Llanfyllin	Powys – Powys
6662058	Ysgol Gynradd Glantwymyn	Powys – Powys
6662059	Ysgol Pennant	Powys – Powys
6662066	Franksbridge C.P. School	Powys – Powys
6662068	Llanbister C.P. School	Powys – Powys
6662071	Llanfihangel Rhydithon C.P. School	Powys – Powys
6662076	Radnor Valley C.P. School	Powys – Powys
6662077	Crossgates C.P. School	Powys – Powys
6662084	Ysgol Dolafon	Powys – Powys
6662092	Sennybridge C.P. School	Powys – Powys
6662115	Cradoc C.P. School	Powys – Powys
6662122	Irfon Valley C.P. School	Powys – Powys
6662129	Ysgol Rhiw Bechan	Powys – Powys
6662146	Llanrhaeadr Ym Mochnant C.P. School	Powys – Powys
6663000	Llanfechain V.C. School	Powys – Powys
6663002	Montgomery V.C. School	Powys – Powys
6663016	Forden V.C. School	Powys – Powys
6663021	Llandysilio V.C. School	Powys – Powys
6663022	Castle Caereinion V.C. School	Powys – Powys
6663026	Gladestry V.C. School	Powys – Powys
6663031	Newbridge-On-Wye V.C. School	Powys – Powys
6663033	Clyro V.C. School	Powys – Powys
6663036	Rhayader V.C. School	Powys – Powys
6663037	Llanelwedd V.C. School	Powys – Powys

6663046	Llangedwyn V.C. School	Powys – Powys
6663301	St. Michael's V.A. School	Powys – Powys
6663303	Llansantffraid V.A. School	Powys – Powys
6663316	Llanbedr V.A. School	Powys – Powys
6663317	Archdeacon Griffiths V.A. Primary School	Powys – Powys
6665200	Ysgol Gynradd Llanerfyl	Powys – Powys
6672284	Ysgol Gymunedol Cilcennin	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672285	Ysgol Gymunedol Ciliau Parc	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672288	Ysgol Gymunedol Dihewyd	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672289	Ysgol Gymunedol Felinfach	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672291	Ysgol Gymunedol Llanarth	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672293	Ysgol Gymunedol Llannon	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672298	Ysgol Gymunedol Talgarreg	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672303	Ysgol Gymunedol Comins Coch	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672308	Ysgol Gymunedol Llanfarian	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672309	Ysgol Gymunedol Llanfihangel-Y-Creuddyn	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672310	Ysgol Gymunedol Llangwryfon	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672311	Ysgol Gymunedol Llanilar	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672312	Ysgol Gymunedol Mynach	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672313	Ysgol Gymunedol Penllwyn	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672315	Ysgol Gymunedol Syr John Rhys	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672316	Ysgol Gymunedol Rhydypennau	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672317	Ysgol Gymunedol Talybont	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672320	Ysgol Gymunedol Beulah	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672323	Ysgol Gymunedol Llechryd	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672324	Ysgol Gymunedol Penparc	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672345	Ysgol Gymunedol Trewen	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672353	Ysgol Gymunedol Pontrhydfendigaid	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672362	Ysgol Gymunedol Craig Yr Wylfa	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672363	Ysgol Gymunedol Penrhyncoch	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672366	Ysgol Gymunedol Y Dderi	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672367	Ysgol Gymunedol Cenarth	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672369	Ysgol Bro Sion Cwilt	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672371	Ysgol Gynradd T Llew Jones	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672372	Ysgol Rhos Helyg	Sir Ceredigion - Ceredigion
6672373	Ysgol Dyffrfryn Cledlyn	Sir Ceredigion - Ceredigion
6673058	Ysgol Wirfoddol Myfenydd	Sir Ceredigion - Ceredigion
6682209	Ysgol Gymunedol Eglwyswrw	Sir Benfro - Pembrokeshire
6682223	Ysgol Brynconin	Sir Benfro - Pembrokeshire
6682231	Ysgol Llanychllwydog	Sir Benfro - Pembrokeshire
6682233	Ysgol Gymunedol Maenclochog	Sir Benfro - Pembrokeshire
6682250	Puncheston C.P. School	Sir Benfro - Pembrokeshire

6682253	St Dogmaels C.P. School	Sir Benfro - Pembrokeshire
6682254	Wolfscastle C.P. School	Sir Benfro - Pembrokeshire
6682261	Templeton C.P. School	Sir Benfro - Pembrokeshire
6682266	Tavernspite C.P. School	Sir Benfro - Pembrokeshire
6682270	Ysgol Gymunedol Croesgoch	Sir Benfro - Pembrokeshire
6682273	Roch C.P. School	Sir Benfro - Pembrokeshire
6682384	Coastlands C.P. School	Sir Benfro - Pembrokeshire
6682385	Ysgol Clydau	Sir Benfro - Pembrokeshire
6682390	Ysgol y Frenni	Sir Benfro - Pembrokeshire
6683035	Cilgerran V.C. School	Sir Benfro - Pembrokeshire
6683036	Cosheston V.C. School	Sir Benfro - Pembrokeshire
6683050	Spittal V.C. School	Sir Benfro - Pembrokeshire
6683058	Ger Y Llan V.C. School	Sir Benfro - Pembrokeshire
6683315	St.Aidan's V.A. School	Sir Benfro - Pembrokeshire
6683321	St Oswalds V.A. School	Sir Benfro - Pembrokeshire
6692002	Maesybont C.P. School	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692014	Ysgol Gynradd Peniel	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692034	Bancyfelin C.P. School	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692037	Meidrim C.P. School	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692065	Talley C.P. School	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692067	Cwrt Henri C.P. School	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692080	Llangadog C.P. School	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692104	Ysgol Gynradd Brynsaron	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692109	Llanpumsaint C.P. School	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692119	Llanmiloe C.P. School	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692166	Ysgol Llansteffan	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692170	Abernant C.P. School	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692180	Ysgol Beca	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692182	Ysgol Gynradd Hafodwenog	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692184	Llanybydder C.P. School	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692185	Ysgol y Fro	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692187	Cynwyl Elfed School	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692384	Ysgol Griffith Jones	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692386	Ysgol Carreg Hirfaen	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692387	Ysgol Cae'r Felin	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6692389	Ysgol Bro Brynach	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6693000	Abergwili V.C. School	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6693002	Tremoilet V.C. School	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6693003	Laugharne V.C. School	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6693013	Ferryside V.C. School	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6693026	Ysgol Gynradd Wirfoddol Llanllwni	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6693307	Ysgol Wirfoddol Penboyr	Sir Gaerfyrddin - Carmarthenshire
6702133	Ysgol Gynradd Felindre	Sir Abertawe - Swansea
6702167	Penclawdd C.P. School	Sir Abertawe - Swansea

6702217	Knelston C.P. School	Sir Abertawe - Swansea
6722275	Tynyrheol C.P. School	Sir Pen y bont - Bridgend
6732126	Llancarfan C.P. School	Sir Morgannwg - The Vale of Glamorgan -
6742269	Tref-y-Rhyg C.P. School	Sir Rhondda Cynnon Taf - Rhondda Cynon Taf
6762108	Fochriw C.P.School	Sir Caerffili - Caerphilly
6792305	Cross Ash C. P. School	Sir Fynwy - Monmouthshire